

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ve TANITIM ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİNİN NİTELİĞİ

Yükseklisans Tezi

Tuğba Tuyluoğlu

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

Ankara-2003

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
TABLolar	vi

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE EĞİTİM

1.1. TURİZMİN TANIMI VE DÜNYADA TURİZM	4
1.2. GÜNÜMÜZ TÜRKİYE’İNDE TURİZM	6
1.3. EĞİTİMİN TANIMI, AMAÇ VE İŞLEVLERİ	8
1.4. TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİNİN GENEL YAPISI	10
1.4.1. Turizm Eğitime İlişkin Sorunlar	12
1.5. ÖRGÜN EĞİTİM.....	14
1.5.1. TURİZM EĞİTİMİ VEREN ORTAÖĞRETİM KURUMLARI.....	14
1.5.1.1. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri.....	15
1.5.1.2. Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi	17
1.5.1.3. Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri	18
1.5.1.4. Meslek Liselerinde Turizm Eğitiminin Niteliği	21
1.5.2. TURİZM EĞİTİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	25
1.5.2.1. Meslek Yüksekokulları Turizm Eğitim Programları(2 yıllık).....	26
1.5.2.2. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları (4 Yıllık).....	26
1.5.2.3. Yüksek lisans ve Doktora Programları.....	27
1.5.2.4. Meslek Yüksekokullarında ve Yüksekokullarda Turizm Eğitiminin Niteliği.....	27
1.6. YAYGIN EĞİTİM	35

1.6.1. TURİZM BAKANLIĞI YAYGIN EĞİTİM KURSLARI	35
1.6.2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYGIN EĞİTİM KURSLARI	37
1.6.2.1. Halk Eğitim Merkezleri Kursları.....	37
1.6.2.2. Çıraklık Eğitim Merkezleri Kursları	37
1.6.2.3. Meslek Liseleri’nde Uygulanmakta Olan Sertifika Programları.....	38
1.6.2.4. Turizm Eğitimine Yönelik Projeler.....	39
1.7. KURUMLARIN YÜRÜTÜĞÜ MESLEKİ TURİZM EĞİTİMLERİ ...	40
1.7.1. TURİZM BAKANLIĞI MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİ	
KURSLARI	41
1.7.1.1. Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) Kursları.....	41
1.7.1.2. İşletmeler Bünyesinde Düzenlenen Eğitim Programları.....	43
1.7.1.3. Profesyonel Turist Rehberliği Kursları	45
1.7.1.4. Uluslararası Eğitim Faaliyetleri ve Projeler	46
1.7.2. TURİZMİ GELİŞTİRME VE EĞİTİM VAKFI (TUGEV)	
MESLEKİ EĞİTİM KURSLARI	47
1.8. BAZI AVRUPA ÜLKELERİNDE TURİZM EĞİTİMİ	49
1.8.1. Fransa’da Turizm Eğitimi ve Türkiye’deki Turizm Eğitim Sistemi ile	
Karşılaştırılması	50
1.8.2. İtalya’da Turizm Eğitimi ve Türkiye’deki Turizm Eğitim Sistemi ile	
Karşılaştırılması	53

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK TURİZM EĞİTİM POLİTİKASI VE PLANLAMASI

2.1.	İSTİHDAM POLİTİKASI	56
2.1.1.	Eğitim-İstihdam İlişkisi	57
2.1.2.	Turizmde İşgücü Araştırmasının Gerekliği	57
2.1.3.	Turizm Sektörünün İhtiyaç Duyduğu İşgücü Nitelikleri	60
2.2.	TURİZM EĞİTİMİ PLANLAMASINA DUYULAN İHTİYAÇ	64
2.3.	TURİZM SEKTÖRÜNDE MESLEK STANDARTLARI VE MESLEKİ BELGELENDİRME SİSTEMİ (SERTİFİKASYON)	66
2.4.	TURİZM EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE YÜRÜLÜKTE OLAN YASALAR	68
2.4.1.	4702 Sayılı Yasanın Turizm Eğitimine Getirdiği Yenilikler	69
2.5.	KALKINMA PLANLARINDA TURİZM EĞİTİMİ	71
	(Hedefler, Politikalar, İlke ve Tedbirler)	
2.5.1.	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	72
2.5.2.	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	73
2.5.3.	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	74
2.5.4.	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	74
2.5.5.	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	75
2.5.6.	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	76
2.5.7.	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	77
2.5.8.	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	78
2.6.1.	MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA TURİZM EĞİTİMİ	79
2.7.	TURİZM BAKANLIĞI TURİZM EĞİTİMİ POLİTİKALARI	85
	(Hedefler, İlkeler, Araçlar)	

2.7.1. I. Turizm Şurası Turizm Eğitimiyle İlgili Kararlar (20-22 Ekim 1998)	90
2.7.2. II. Turizm Şurası Turizm Eğitimiyle İlgili Kararlar (12-14 Nisan 2002)	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK TURİZM EĞİTİM SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
3.1. TÜRK TURİZM EĞİTİM POLİTİKASININ ANALİZİ	92
3.1.1. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Politikasının Değerlendirilmesi.....	92
3.1.2. Turizm Eğitimi Veren Kurumların Nicelik ve Nitelik Artışıyla İlgili Gelişmeler	95
3.1.3. Turizm Eğitiminde Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Süreci	96
3.1.4. Turizm Eğitiminde Turist Rehberliği Mesleğiyle İlgili Gelişmeler.....	97
3.1.5. Turizm Eğitiminde Sertifikasyon Süreci.....	98
3.1.6. Kalkınma Planları'nın Genel Değerlendirmesi	100
3.2. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİNİN TURİZM SEKTÖRÜNÜN İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA DÜZEYİ	103
3.3. TURİZM EĞİTİMİNDE İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON SORUNU	108
3.4. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILMASI GEREKENLER.....	109
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	113

ÖZET

ABSTRACT

KAYNAKÇA

EKLER

KISALTMALAR

AAML: Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKTOB: Akdeniz Turistik Otelciler Birliği

AMFORT: Turizm Eğitimi Dñnya Birliği

AOTML: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

BÜ: Boğaziçi Üniversitesi

DB: Devlet Bakanlığı

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

ENALC: İtalya Devlet Otelcilik Personeli Mesleki Eğitim Enstitüsü

FNPAT: Turist Kabul Eden Ülkeler Ulusal Federasyonu

FNOTSI : Turizm Büroları Ulusal Federasyonu

FNSRC: Boş Zaman Rezervasyon Hizmetleri Ulusal Federasyonu

FNCDT : Turizm Bölgesel Komiteleri Ulusal Federasyonu

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

KEİ: Karadeniz Ekonomik İşbirliği

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

METGE: Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi

METARGEM: Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme
Merkezi

MSK: Meslek Standartları Komisyonu

MYO: Meslek Yüksekokulu

OTEİEM: Otelcilik ve Turizm Endüstrisinde İleri Eğitim Merkezi

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOLEYİS: Türkiye Otel-Lokanta-Eğlence Yerleri İşçi Sendikası
TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TUGEV: Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı
TB: Turizm Bakanlığı
TUREM: Turizm Eğitim Merkezi
TUREB: Turist Rehberleri Birliği
TÜROB: Türkiye Turistik Otelciler Birliği
TÜRSAB: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
TİOYO: Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
YOTEM: Yetişkinler Otelcilik ve Turizm Eğitimi Merkezi
YÖK:Yükseköğretim Kurumu
YO: Yüksekokul
WTO: Dünya Turizm Örgütü

TABLolar

Tablo -1-	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin Öğretim Yıllarına Göre Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	17
Tablo -2-	Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liselerinin Öğretim Yıllarına Göre Okul, Program ve Kontenjan Sayıları.....	19

Tablo -3-	Meslek Yüksekokullarının Sayısı, Program ve Türlerine Ait Gelişim	32
Tablo -4-	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları Ders Kredileri Karşılaştırması	32
Tablo -5-	Konaklama İşletmeciliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı	33
Tablo -6-	Seyahat İşletmeciliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı.....	34
Tablo -7-	Turist Rehberliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı.....	34
Tablo -8-	TUREM Ders Programı Ders Kredileri Dağılımı.....	42
Tablo -9-	Turizm Personelinde Bulunması Gereken Özellikler	106

GİRİŞ

Ekonomik, sosyal, kültürel ve doğal çevre ile sürekli etkileşim içerisinde olan turizm; ulaşım, konaklama, yeme - içme, eğlence, alışveriş ve seyahat sırasındaki diğer tüm hizmetleri içeren bir olgudur.

Turizm, ulusal gelir dağılımında denge unsuru olup, endüstri merkezleri dışında kalan bölgelerin kalkınmasına katkıda bulunan etkili bir istihdam kaynağıdır. Turizm ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel bir alışveriştir. Bu yönüyle, farklı kültürler arasında yakınlaşma sağlayarak barışa ve milletlerarası hoşgörü ortamına da katkı sağlayabilmektedir.

Türkiye sahip olduğu büyük turizm potansiyeline rağmen, uluslararası turizm pazarına görece geç girmiş bir ülkedir. Esas itibariyle, 2436 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle 1980'li yıllarda ivme kazanan turizm, dünya ortalamasının üstünde büyüme göstererek, Türk ekonomisine döviz girdisi sağlayan önemli bir sektör haline gelmiştir.

Turizmin sosyal ve ekonomik yararlarını kavrayan ülkeler özellikle 1970'lerle birlikte turizm pazarındaki paylarını arttırmak için sert bir rekabet içine girmişlerdir. Bugün gelinen rekabet ortamında, sağladığı yararlar kadar kaynakları tüketen turizmin sürdürülebilirliği temel bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir bir turizm iki yönüyle önem kazanmıştır. Birincisi; turizm amaçlı yararlanılan her türlü ulusal kaynağın gelecek kuşaklara aktarılması, ikincisi ise; birinci yönüyle bağdaşık olarak, uluslararası pazarda edinilen pozisyonun korunması ve pazar payının artırılmasıdır. Çeşitli ülkelerin sürdürülebilir turizm alanında ne kadar başarı sağladığı ayrı bir

tartışma konusudur. Ancak, bugün pek çok ülkenin ve uluslararası turizm kuruluşlarının sürdürülebilir turizmi benimsediği bir gerçektir.

Turizmin en önemli unsurlarından birisi ise hizmet kalitesidir. Hizmet sektöründe sunulan ürünler, çoğu zaman insan unsuru ile bütünleşmekte, tüketici satın aldığı hizmeti, bu hizmeti sağlayan kişilerle bütünleştirmektedir. Bu durumun ortaya çıktığı en önemli emek yoğun sektörlerden biri de turizmdir. Turizmde sağlanan hizmetlerin kalitesi, doğrudan insanla ilgilidir. Bu noktada turizm eğitimi büyük bir önem taşımaktadır. Eğitimli işgücünün oluşturduğu turizm sektörü, sürdürülebilir turizme sağladığı katkılarla, hem gelecek kuşakların turizmden yararlanmasını sağlamakta, hem de ülkenin uluslararası pazarda rekabet gücünü yükseltmektedir.

Turizm alanındaki altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun sosyal üst yapı yatırımları ile desteklenmedikçe yarar sağlamamaktadır. Söz konusu sosyal üstyapı yatırımları içindeki en önemli unsur turizm eğitimidir. Turizm eğitimine ise, sadece ara istihdamın eğitilmesi gözüyle bakılmamalı, aynı zamanda yatırımcı ve işletmecilerin, esnaf ve tüccarın, kamu ve özel kesim yöneticilerin, aynı zamanda halkın turizm alanında eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi çerçevesinde geniş bir perspektif içinde yaklaşılmalıdır.

Bu tezin amacı yukarıda belirtilen geniş perspektif içinde Türkiye'deki mesleki turizm eğitiminin niteliğini araştırmaktır. Bu çerçevede, turizm eğitimiyle ilgili konferans, seminer, araştırma, proje ve atölye çalışmaları incelenmiştir. Tez konusu kapsamında derinlemesine kaynak ve ilgili web sitelerinin taranması, durum analizinin yapılmasının yanı sıra, uzman kişilerin görüşlerine de başvurulmuştur.

Türkiye’de turizm eğitiminin niteliğini saptamak üzere yapılan araştırmanın amacı; turizm sektöründe Türkiye’nin bir marka haline gelebilmesinin hizmet kalitesine bağlı olduğunu tekrar vurgulamak, mesleki eğitim veren ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları ile yaygın turizm eğitimi veren kurumların mevcut durumu ve eksiklikleri göz önüne serilerek, turizm sektörünün ihtiyaçlarını karşılama düzeyi açısından değerlendirmektir.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Türkiye’de turizm eğitiminin genel yapısı, örgün ve yaygın turizm eğitimi veren kurumlarda eğitimin niteliği ve sorunlar üzerinde durularak, Avrupa Birliği’ne üye olan Fransa ve İtalya’da turizm eğitimi ülkemizle mukayeseli olarak işlenmiştir. İkinci bölümde; Türk turizm eğitim politikası ve planlaması çerçevesinde, yürürlükte olan yasalar, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şuraları ve Turizm Şuraları’nda ortaya koyulan hedefler, ilkeler, tedbirler ve alınan kararlar incelenmiş, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu işgücü nitelikleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; Türk turizm eğitim politikasının analizi yapılarak, verilen turizm eğitiminin sektörün ihtiyacını karşılama düzeyi ve turizm eğitimiyle ilgili yapılması gerekenler saptanmıştır.

Özel örgün ve yaygın turizm eğitimi veren kurumlarla, Anadolu Otelcilik ve Turizm, Anadolu Aşçılık, Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri dışında kalan Çok Programlı Liseler ve diğer Meslek Liselerinin turizm programları ile yüksek lisans ve doktora eğitimi veren kurumlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZM EĞİTİMİ

1.1. TURİZMİN TANIMI VE DÜNYADA TURİZM

Turizm özü bakımından boş zaman kullanımının evrimsel bir gelişim noktasında yer alan ve rekreasyon faaliyetlerinden geniş bir yelpaze içinden seçim yapabilme olanağını simgeleyen çok kapsamlı bir kavramdır. Turizm bugüne değin birçok kez tanımlanmaya çalışılmış olmakla birlikte, üzerinde tam olarak görüş birliğine varılabilmiş bir tanıma henüz ulaşılamamıştır.

Turizme ilişkin tanım arayışlarının ortaya çıkardığı ortak iki özellik, insanların sürekli olarak yaşadıkları yerlerden ayrılıp geçici olarak başka yerlere gitmeleri ve gittikleri yerlerde tüketici olarak bulunmalarıdır. IUOTO'nun (Uluslararası Resmi Turist Organizasyonları Birliği) üye ülkelere kullanmaları yönünde telkinde bulunduğu ve bu nedenle de en yaygın olarak benimsemiş bulunan 1963 tarihli Birleşmiş Milletler tanımını benimsemiş bulunuyoruz. Buna göre turizm: "24 saatten az olmamak, sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşulu ile, bireyin yolculuk ve/veya konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür." (Tolungüç, 1999: 11-13)

Turizm olayının öznesi insandır. Turizmin temelinde insanın "psikolojik tatmin duygusu" sağlaması yer alır. Turizm olayına yol açan, yön veren ve bu olayın odak noktasını oluşturan insan turist sözcüğü ile tanımlanır. Turist, sürekli yaşadığı yer dışına çıkan ve tüketici olarak seyahat eden, konaklayan ve daha sonra yeniden yaşadığı yere dönen insandır. (Toskay, 1983:4) Ziyaret edilen yerde 24 saatten az kalan geçici ziyaretçilere de turist değil günü birlikçiler (excursionits) denir.

Turizm dünyadaki en büyük, en hızlı gelişen ve en dinamik endüstrilerden biri olarak kabul edilmektedir. (Elliot,1997:7)

Dünya Turizm Örgütü projeksiyonlarına göre; önümüzdeki 40 yılda en hızlı ve düzenli büyüyecek sektör olarak turizm sektörü gösterilmekte; 2010 yılı itibarıyla dünya turizm gelirinin 1 trilyon ABD doları, 2020 yılında ise 2 trilyon ABD doları olacağı hesaplanmaktadır. (Odabaşı, 2002: 471)

2020 yılında uluslararası turizm hareketlerine katılan kişi sayısı 1.6 milyara ulaşacak ve bu turistler 2 trilyon ABD doları üzerinde harcama yapacaktır. Aynı tahminlere göre 2020 yılına kadar olan dönemde, yıllık ortalama turist sayısı artış hızının % 4.3, gelir artış hızının ise % 6.7 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu oran dünya refahındaki muhtemel % 3'lük büyümenin fazlasıyla üzerindedir. (WTO, 1998: 3)

2001 yılında, uluslararası turist girişleri 692.7 milyon, global turizm geliri ise 463 milyar dolar olarak rapor edilmiştir. Aslında 2001 yılı, genel ekonomik durgunluk ve 11 Eylül tarihinde gerçekleşen Amerika Birleşik Devletlerine yönelik terörist saldırılar dolayısıyla turizm için sorunlu bir dönem olmuştur. Uluslararası turist sayısı % 0.5 oranında düşmüş, turizm gelirleri ise % 2.6 oranında gerilemiştir. Buna karşılık, 2002 yılında uluslararası turist girişleri bir önceki yıla oranla % 3.1 artarak 700 milyonu aşmıştır. (<http://www.world-tourism.org>)

Bugün Turizm, birçok ülke için milli ekonomiye katkı sağlayan temel girdilerden biri haline gelmiştir. 500 milyar dolara ulaşan bu pazardan daha fazla pay almak için yarışan kamu kesimini temsil eden ulusal turizm organizasyonları ve özel kesimi oluşturan seyahat ve turizm şirketleri, pazardaki rekabet şartlarını ağırlaştırmıştır.

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre küresel turizm hareketinden turist sayısı bakımından en büyük payı, % 57.7 ile Avrupa kıtası almaktadır. Avrupayı, % 17.4 ile Amerika kıtası ve % 16.6 ile Doğu Asya ve Pasifik takip etmektedir. En çok turist alan ülkeler sıralamasında ise 76.5 milyonla Fransa birinci, 49.5 milyonla İspanya ikinci ve 45.5 milyon ile Amerika Birleşik Devletleri üçüncü sırayı almaktadır. Ancak turizm gelirlerine incelendiğinde sıralama değişmektedir. Dünyanın en çok turist çeken ülkesi

Fransa, en çok turizm geliri elde eden ülkeler sıralamasında üçüncü sıraya düşmektedir. En çok turizm geliri elde eden ülkesi ise 72.3 milyar ABD doları ile Amerika Birleşik Devletleridir. İkinci sırada yer alan İspanya 32.9 milyar dolar, üçüncü Fransa ise 30 milyar dolar turizm geliri elde etmektedir. En çok turizm harcaması yapan ülkeler sıralamasında 58.9 milyar ABD doları ile Amerika Birleşik Devletleri birinci, 46.2 milyar dolar ile Almanya Federal Cumhuriyeti ikinci, 36.5 milyar dolar ile Birleşik Krallık (İngiltere) üçüncü sırada yer almaktadır. Fransa 17.7 milyar dolarlık turizm harcaması ile 26.5 milyar dolar harcayan Japonya'nın ardından beşinci sırada yer almaktadır. (<http://www.world-tourism.org>)

1.2. GÜNÜMÜZ TÜRKİYE'SİNDE TURİZM

1981 yılında 1.4 milyon uluslararası girişin yapıldığı ve turizmden 400 Milyon Dolar gelir elde eden Türkiye, Dünya ortalamasının üzerinde hızla büyümüş, 2002 yılında 13.2 milyon turisti ağırlayan ve 9 milyar dolar turizm geliri elde eden önemli bir turizm ülkesi olmuştur. (<http://www.turizm.gov.tr>)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, turizm alanında hizmetlerin kalite seviyesi ve sürdürülebilirlik kavramları vurgulanmış, turizmden beklenen yararların, özellikle daha az gelişmiş bölgelere dengeli yayılmasına yönelik bir yaklaşım benimsenmiştir.

Bu çerçevede, Türk Turizminin hedefleri şöyle belirlenmiştir:

- Uluslararası rekabet gücü yüksek, verimli bir turizm sektörü yaratmak.
- Yerli ve yabancı turist ile yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak, turizmden beklenen yararları ülke geneline yaymak.
- Kültürel mirasın ve doğal çevrenin korunmasını sağlamak.

Mevcut politikalara göre, devletin turizm alanındaki temel görevleri, ulusal imajın geliştirilmesi ve tanıtma, planlama, politikaları belirleme ve altyapı hizmetlerinin sağlanmasıdır.

1950-1960 döneminin önemli yasal düzenlemesi, 1953 yılında kabul edilen 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'dur. Söz konusu kanunun gerekçesinde, genel olarak turizmin dünyadaki yeri ve durumu, çeşitli devletlerin turizme verdikleri önem, ayırdıkları kaynaklara değinilmekte ve daha sonra da Türkiye'nin potansiyel turizm gücünün bütün bu ülkelerden daha zengin olduğu vurgulanmaktadır. 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'nda öngörülen teşvik tedbirlerinden yararlanılması, "turizm müessesesi belgesi" alınması koşuluna bağlanmış; bu belgeyi verme yetkisi ise Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nün önerisi üzerine Başbakanlığa bırakılmıştır. (Tolungüç, 1999: 109-110)

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulduğu 1963 yılı ile 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1982 yılları arasındaki dönem, devletin turizm endüstrisini kurduğu dönem olarak adlandırılabilir. Söz konusu kanun, turizm hizmeti ile bu hizmetin gereği turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin saptanması ve geliştirilmesine, turizm yatırım ve işletmelerinin saptanmasına,

geliştirilmesine, teşvik edilmesine ve denetlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. (Tolungüç, 1999: 119) Bu dönemde devlet, özel girişimcilere örnek teşkil eden öncü üst yapılar ile fiziksel ve sosyal alt yapıları oluşturmuş, aynı zamanda tanıtma ve pazarlama faaliyetlerini yürütmüştür. Her ne kadar konaklama tesislerinin kurulması özel sektörden beklenmiş ve bu konuda özel sektör desteklenmişse de bu dönemde devlet tarafından ticari maksatla konaklama tesisi işletmeciliği yapıldığı görülmüştür. Bu dönemde, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı planlama, belgelendirme, standardizasyon işlemlerini yürütmüş, turizm tesislerini yönlendirmiş ve belgeli konaklama ve yeme içme tesislerinin fiyatlarını belirlemiştir.

1983 yılından sonraki dönemde ise daha liberal bir politika izlendiği görülmektedir. 1983-1992 yılları arasında, Turizmi Teşvik Kanunu ve diğer hükümet tedbirleriyle, turizm sektörü önemli bir devlet desteği almış ve Türkiye turizmi dünya ortalamasının üzerinde bir hızla büyümüştür. Bu dönemde esas öncelik yatırımlara verilmiş, pazarlama faaliyetinden çok arzın artırılması temel alınmıştır. 1992 yılında, hükümetin sağladığı teşvikler büyük ölçüde azaltılmış ve pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmiştir. Turizm Bakanlığı, 2020 hedeflerini 50 milyar dolar turizm geliri ve 60 milyon yabancı turist olarak belirlemiştir. (<http://www.turizm.gov.tr>)

1.3. EĞİTİMİN TANIMI, AMAÇ VE İŞLEVLERİ

Eğitim alanında yazılmış her kitapta, eğitimin değişik bir tanımına rastlamak mümkündür. Eğitim tanımları, içerik ve süreç tanımları olmak üzere iki kümede toplanabilir. İçerik tanımı; *‘Eğitim; yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek etkinliğidir.’* (Başaran, 1992: 16)

Süreç tanımı; *‘Eğitim; bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.’* (Başaran, 1992: 17)

Eğitim girişiminin en önemli özelliği, üzerinde çalıştığı hammaddenin toplumdaki gelen ve topluma giden insan oluşudur. Böylece eğitimde birey boyutu kurum boyutundan daha duyarlı olmakta, informal yanı formal yanından daha ağır basmaktadır. (Bursahoğlu, 1982: 28)

Eğitim; hem birey için hem de toplum için zorunlu bir gereksinimdir. Hatta uygar insan, uygar toplum olmanın yolu çağdaş eğitimden geçer. Bugünün dünyasında çağdaş eğitim akılcı, bağımsız, sorgulamacı ve eleştirci düşünce yoluyla doğruyu arama anlayışına dayanmaktadır. (Baysal, 1990: 121)

Günümüzde eğitimin amacı; toplumsal, kişisel ve ekonomik hayatın gereksinim duyduğu çeşitli becerilere, bilgilere, düşünme, sorun çözme, aradığı bilgileri kendisi bulma yetilerine sahip insanı yetiştirmek olarak özetlenebilmektedir. (Soysal, 1989: 11)

Eğitimin işlevleri ekonomik, toplumsal ve politik işlevler olmak üzere 3 grupta toplanır. Eğitim, toplumsal işlevi ile varolan kültürel birikimi bireylere aktarır ve bu kültürü geliştirir. Varolan kültürel birikimi öğrencilere (çocuk, genç ve yetişkin) kazandıran eğitim, toplumsallaştırma amacına hizmet etmiş olur. Eğitimin politik işlevi

ise bireyin varolan politik sisteme bağılı olarak yetişmesini öngörür, eş deyişle düzenin yeniden üretimini sağlar. Böylece okullar başta sistem olmak üzere sistemin işleyişini kolaylaştıran, yardımcı olan bir alt sistem olarak işlev görür; söz konusu sistem yurttaşlarının yanı sıra önderlerini de yetiştirir. Eğitimin bir diğere işlevi ise ekonomiktir. Ekonomik işlev, eğitim sisteminin ekonomik sistemin istediğı nitelikleri üretmesi ile ilgili iken, eğitilen açısından ise bir mesleğın gerektirdiğı belli nitelikleri kazandırarak onu üretici yapmaktır. Eğitime bu şekilde yaklaşıldığında, eğitim kesimini üretim sisteminin istemlerine bağlayarak onu edilgenleştiren bir bakış açısı hakim olmakla birlikte, eğitim sürecinde kazandırılan toplumsal rolleri benimseme, liderlik, yetiştirilebilirlik gibi, başka bazı niteliklerle de işgücü piyasaları etkilenebilmektedir. (Kurul Tural, 2002: 2-3)

1.4. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİNİN GENEL YAPISI

Turizm eğitimi, her düzeydeki öğrencilere turizm bilincini, misafirperverliğin temel prensiplerini vermek, turizm endüstrisinde çalışan personelin; genel ve mesleki bilgilerini artırmak ve turizm endüstrisine yönetici, araştırmacı niteliklerinde uzman, uygulayıcı, teknisyen yetiştirmek için yapılan her türlü faaliyetlerdir. (Olah, 1973: 10)

Türkiye'de turizm eğitimi, 1953 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın işbirliği yapması sonucu Ankara ve İzmir Ticaret Liselerinde Turizm Meslek Kurslarının açılmasıyla, bazı turizm derneklerinin de tercüman rehberlik kurslarını düzenlemeleriyle başlamış, 30 yıllık bir dönem içinde de kademeli olarak gelişme göstermiştir.

a) Toplum Düzeyinde Turizm Eğitimi

Bu eğitimin amacı, toplumda turizm şuurunu yerleştirmek, turizmin yaratıcı kaynaklarını koruyacak sevgiyi ve anlayışı geliştirmek, turiste karşı eşit ve dürüst hizmet etmenin ahlak ve terbiyesini vermek, gerçek saygıya ve samimi konuk severliğe dayalı bir davranış biçimini oluşturmaktır. Toplumsal düzeyde turizm eğitiminin araçları;

- İlköğretim, lise ve yükseköğretim kurumlarında eğitim ve öğretim programlarına turizm konularının eklenmesidir. Bu yöntem, 1960'lı yılların ortasında turizm derslerinin Ticaret Liseleri ve Üniversite programlarında, 1970'li yılların sonunda ise diğere liselerin eğitim programlarında yer almasıyla gerçekleştirilmiştir. İlköğretimde de Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Milli Coğrafya derslerinde turizm bilincinin yerleşmesine yönelik konulara yer verilmektedir.
- Diğere taraftan Bakanlıklar, KİT'ler, TRT, askeri birlikler, yerel yönetimler, işyerleri dolaylı ve dolaysız ilgileri ölçüsünde turizm eğitim programları düzenlemiştir.

b) Meslek Formasyonu Veren Turizm Eğitimi

Bu eğitimin amacı, turizm endüstrisinin ve turizm mesleklerinin diğereşik faaliyet ve ihtiyaçları için bilgili, becerili, yetenekli, verimli ve hizmet etmenin ahlaki bir değer

taşıdığı bilincine sahip eleman yetiştirmektir. Meslek formasyonu veren turizm eğitimi; amaçları ve araçları birbirinden farklı eğitim kademelerinden oluşmaktadır.

- Birinci kademe, işletmelerde çalışan personelin eğitilmesidir.
- İkinci kademe, eğitim merkezlerinde düzenlenen turizm eğitimidir.
- Üçüncü kademe, orta öğrenim düzeyinde yapılan meslek eğitimi olup, amacı işletmeler için işi gerçekleştirecek elemanı ve nezaretçiyi yetiştirmektir.
- Dördüncü kademe, lise üzerinde iki yıllık eğitim dönemini kapsayan kademedir.
- Beşinci kademe, yine lise üzerine dayalı 4 yıllık yüksekokullarda yapılan turizm eğitimidir.
- Altıncı kademe, üniversiter düzeyde fakültelerde 4 yıllık turizm ve otelcilik lisans eğitimidir.
- Yedinci kademe, lisans eğitimi üzerine dayalı ihtisas programları ile yüksek lisans ve doktora veren turizm işletmeciliği programlarıdır. (Olahı, 1984: 15-16)

Türkiye’de turizm eğitimi için, görevli ve sorumlu belli bir kurum bulunmamaktadır. DPT, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TOBB, TOLEYİS gibi birçok kurum ve kuruluş, birbirinden bağımsız bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir.

Türkiye’de turizmle ilgili ilk ciddi çalışmaların izlerine 1940’lı yıllarda rastlanmaktadır. Eğitim konusuna, 1950’li yılların başında Ankara ve İstanbul’da garson ve aşçı yetiştirmek üzere iki kısa süreli kurs ile eğilinmiştir. Bu kursların bir dönem devam edebildiği ve daha sonra kapatıldığı bilinmektedir. Turizm konusunun bir bakanlık düzeyinde organize edilmesi 1957 yılına rastlamaktadır. Bunu takip eden yıllarda turizmle ilgili konularda yoğun çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Geniş bir tabanda çok sayıda ilgili kuruluşun aktif katılımlarıyla “Turizm Danışma Kurulları” oluşturulmuştur. Uzun bir dönem, her yıl yenilenen bu kurul toplantılarında turizm, tüm sorunlarıyla tartışılmış, çözüm önerileri ileri sürülmüştür. (Ağaoğlu, 1991: 76-79)

1.4.1. Türkiye’de Turizm Eğitime İlişkin Sorunlar

Turizmin gelişmesi için yatak sayısının ve taşıma kapasitesinin artması, altyapı sorununun çözüme ulaştırılması, tanıtma ve pazarlama çalışmalarının yoğunlaştırılması ve dolayısıyla turist sayısı ile turizm gelirlerinin çoğalması gerekir. Yatak ve konaklama kapasitesinin artırılması üzerinde durulurken, emek yoğun nitelikli turistik işletmelerde çalışan personelin nitelikli olmasına, halkın turizm konusunda eğitilmesine özen gösterilmeli ve bu eğitimin turizm yatırımı kadar önemli olduğu kabul edilmelidir. (İlkin ve Dinçer, 1991: 82)

Turizm eğitime ilişkin sorunlar ana hatlarıyla aşağıda sunulmuştur:

- Turizm sektörü ile turizm eğitimi veren kuruluşlar arasında hukuki çerçevede etkin bir işbirliği ve organik bağ kurulamamıştır. Yasal dayanağı olmayan, karşılıklı iyi niyete ve kişisel çabalara dayanan yetersiz işbirliği; ortak hedefe dönük fonksiyonların gerçekleşmesine, mevcut fiziksel ve beşeri kaynaklardan rasyonel bir şekilde faydalanmasına engel olmaktadır.
- Turizm eğitiminde entegrasyon ve koordinasyon sağlanamamıştır. Bu da eğitim çalışmalarının makro bir model kapsamında birbirini tamamlayan bir biçimde yürütülememesine neden olmaktadır.
- Turizm meslekleri, bu mesleklerin değişik kademelerinde çalışma hakkı, unvan kullanma kanuni himaye altına alınmadıkça, haksız rekabet şartlarında istihdam önlenmedikçe işgücü verimi düşmekte ve sektör geliştikçe nitelikli personel daha yüksek ücretlerle yeni işletmelere kaydığından işgücü stabilitesi bozulmaktadır.
- Uygulanan ders programları çoğunlukla kuramsal olup, uygulamalı derslere programlarda fazla yer verilememiştir.
- Turizm eğitiminin gerektirdiği eğitim araçları ve laboratuvarlar dört yıllık eğitim kuruluşlarında bulunmamakta, verilen bilgiler uygulama imkanı olmadığından unutulmaktadır.

- Yabancı dil eğitimi yeterli değildir.
- Öğretim elemanı açığı bulunmaktadır. Turizm eğitiminde tam zamanlı öğretim elemanlarının yanında ders saati başına ücretli uzmanlara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Eğitimin verimli olabilmesi, uygulamalı derslerin etkinliğinin sağlanması için öğrenci kontenjanları 50 kişide dondurulmalıdır.
- Staj yapamadan mezun olan öğrenciler sektöre adapte olamamaktadırlar.
- Gerek sektörden uzman öğretim elemanlarının temini, gerek staj ve uygulama imkanlarının sağlanması açısından Yüksekokulların kuruluş yerlerinin büyük şehirlere yakın olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Ülkemizdeki turizm eğitim ve öğretimi belirli bir hedefe yönlendirilmeli ve bir programa dayandırılmalıdır. Mevcut öğretim kurumları teori ile uygulamayı bağdaştıran bir kuramsal özelliğe kavuşturulmalıdır. Lisans düzeyinde eğitim veren kurumlar bilimsel turizm araştırma merkezleri olarak düşünülmesi ve turizm uzmanlarının ve yöneticilerinin bu tür okullardan yetiştirilmesi sağlanmalıdır. İhtiyaçlara cevap veren, gerçekten nitelikli eleman yetiştirecek şekilde organize edilmiş bir turizm eğitim ve öğretimi, bunu gerçekleştirecek istikrarlı bir turizm eğitim politikasına Türkiye'nin ihtiyacı vardır. (Timur, 1992: 51-53)

1.5. ÖRGÜN EĞİTİM

Diplomaya yönelik olan örgün turizm eğitimini; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri, Bolu-Mengen Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi, Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri ile YÖK'e bağlı Meslek Yüksekokulları, Yüksekokullar, Yüksek lisans ve Doktora programları oluşturmaktadır.

1.5.1. TURİZM EĞİTİMİ VEREN ORTAÖĞRETİM KURUMLARI

Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nde bir yılı İngilizce hazırlık olmak üzere dört yıllık kuramsal ve uygulamalı örgün bir eğitimi ifade eder. Eğitim programında genel kültür, dil, kuramsal ve uygulamalı meslek dersleri ile yaz stajları yer alır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 72 adet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, 1 adet Aşçılık Anadolu Meslek Lisesi turizm eğitimi vermektedir. (EK -1-)

Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitiminin amacı; konaklama işletmelerinin ihtiyaç duydukları alt kademe elemanları eğiterek, resepsiyon, servis ve mutfak bölümlerinde ihtisaslaşan öğrencileri sektöre kazandırmaktır. (Gürdal, 1994: 166)

1.5.1.1. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri 1961-1962 öğretim yılında "Otelcilik Okulu" adıyla ilk olarak Ankara'da, ikincisi 1967-1968 öğretim yılında İstanbul'da, üçüncüsü 1975-1976 öğretim yılında Kuşadası'nda açılmıştır. Bu okulların adı, 1975 yılında "Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi" olarak değiştirilmiştir. 1984-1985 öğretim yılında bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan "Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri" açılmıştır. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri Resepsiyon, Servis, Mutfak, Kat Hizmetleri, Seyahat Acenteciliği olmak üzere 5 bölüme ayrılmıştır. (<http://ttogm.meb.gov.tr>)

Resepsiyon Bölümü; otel ve diğer turistik tesislerin resepsiyon, ön büro, muhasebe bölümlerinde istihdam edilecek elemanların yetiştirilmesini, **Servis Bölümü;** otel ve diğer turistik tesislerin restoran ve kat hizmetlerinde servis elemanı olarak istihdam edilecek personelin yetiştirilmesini, **Mutfak Bölümü;** otel ve diğer turistik tesislerin mutfaklarında istihdam edilecek nitelikli insangücünün yetiştirilmesini, **Seyahat Acenteciliği Bölümü;** gelişen turizm hareketleri ile önem kazanan seyahat acentelerinde istihdam edilecek nitelikli insangücünün

yetiştirilmesini, **Kat Hizmetleri Bölümü** ise; otel ve diğer turistik tesislerin kat hizmetlerinde istihdam edilecek vasıflı insangücünün yetiştirilmesini amaçlamaktadır.

Ülke ekonomisini kalkındıracak döviz girdilerinin en büyük kaynaklarından olan turizm ve bunun temel alt yapısını oluşturan konaklama sektörünün ihtiyaç duyduğu yabancı dil bilir nitelikli elemanları yetiştiren, öğrencileri hem mesleğe hem de yükseköğrenime hazırlayan bir yılı hazırlık sınıfı olmak üzere dört yıl (3+1) süreli meslek liseleridir. Hazırlık sınıfında yoğun olarak yabancı dil eğitimi yapılan bu okulların diğer sınıflarında da yabancı dile ağırlık verilmekte, hazırlık sınıfını başarıyla geçen öğrencilere genel bilgi dersleriyle alan dersleri verilmektedir. İkinci sınıfa başlayan öğrenciler yukarıda belirtilen bölümlerin birinde uzmanlaşarak eğitimlerini sürdürürler. (MEB, 1999: 23-24)

1986 yılında yürürlüğe konulan 3308 sayılı kanun gereğince meslek liselerinde başlatılan uygulamalı eğitim Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde sektörün özelliği de dikkate alınarak; her yıl turizm bakımından hareketsiz olan, ekim-mart ayları arasında teorik ve uygulamalı eğitimlerini okulda, nisan-eylül ayları arasında uygulamalı eğitimlerini bu alanda faaliyet gösteren otellerde ve turistik tesislerde yapmaktadırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı'nda 2002-2003 öğretim yılında en fazla öğrenci talebi turizm eğitimine olmuştur. Bir önceki yıla göre Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı % 61 oranında artmıştır.

Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin yatırımları pahalı olduğundan ekonomik sıkıntı çekilen bu süreçte okul sayısı sektörün gereksinimini karşılayacak düzeye çıkarılamamaktadır. Mevcut bütçe olanakları ile 2002-2003 öğretim yılından itibaren; Ankara-Çankaya, Antalya-Kaş, Edirne-Merkez, Kastamonu- İnebolu, Mardin Merkezde Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri faaliyete geçerken, okul sayısı 72'ye yükselmiştir.

Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine ilköğretim okulu mezunu kız ve erkek öğrenciler merkezi sınav sistemi ile gündüzlü olarak kabul edilmektedir. Erkek öğrencilerin bu okullarda parasız yatılı olarak öğrenim görme olanakları da bulunmaktadır.

Tablo -1-

Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin Öğretim Yıllarına Göre

Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1961-1962	1	89	12
1967-1968	2	186	12
1975-1976	3	742	51
1980-1981	8	1.311	157
1990-1991	19	5.008	310
1995-1996	38	9.466	812
2001-2002	67	13.894	1.246
2002-2003	72	15.130	1.312

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

1.5.1.2. Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi

İlk olarak 1985-1986 öğretim yılında Bolu Mengen’de bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi açılmış, daha sonra İzmir Çeşme’de 1994-1995 öğretim yılında ikinci Aşçılık Meslek Lisesi faaliyete geçirilmiştir. Daha sonra sayıları dörde yükselen bu okullar, Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü’nce gerçekleştirilen okul türlerinin azaltılması çalışmaları kapsamında, 2001-2002 öğretim yılından itibaren Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin bölüm programı haline dönüştürülmüştür.

Anadolu Aşçılık Meslek Liselerine ilköğretim mezunu kız ve erkek öğrenciler merkezi sınav sistemi ile gündüzlü olarak kabul edilmektedir. Erkek öğrencilerin bu okullarda parasız yatılı olarak öğrenim görme imkanları bulunmaktadır.

Türk ve Dünya mutfaklarında istihdam edilecek yabancı dil bilir, vasıflı aşçıları yetiştiren, öğrencileri hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan bir yılı hazırlık olmak üzere ilköğretim okulu üzerine dört yıl (1+3) süreli meslek liseleridir. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek liselerinde olduğu gibi öğrenciler, 3308 sayılı kanun hükümlerine göre her yıl Ekim-Mart ayları arasındaki altı aylık dönemde sürekli olarak okulda; Nisan-Eylül ayları arasındaki turizm mevsimi süresince turistik tesislerin mutfaklarında eğitim görürler. Öğrenciler teorik eğitimle birlikte okulda ve işyerlerinde aldıkları uygulamalı eğitimle mesleki bilgi ve beceri kazanırlar ve gerçek iş ortamını tanıma fırsatı bulurlar. (MEB, 1999: 31-33)

1.5.1.3. Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri

Türkiye genelinde 24 adet Anadolu Kız Meslek Lisesi, 58 adet karma eğitim yapan Anadolu Meslek Lisesi mevcuttur. Meslek Liseleri’nden İzmir Çeşme Anadolu Meslek Lisesi ilk kez bu yıl Yat Kaptanlığı programı için öğrenci alacaktır. Yat Kaptanlığı programı olan diğer Meslek Lisesi ise Muğla Bodrum Anadolu Meslek Lisesi’dir. (Ek -2-)

İlköğretim okulu üzerine öğrenim veren Anadolu meslek liselerinin öğretim süresi 4 yıldır. Bu okullarda, orta öğretim düzeyinde ortak bir genel kültür kazandırmayı amaçlayan genel kültür dersleri ile birlikte öğrencileri hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan programlar uygulanmakta, meslek alanlarının gerektirdiği seviyede yabancı dil ve mesleki formasyon verilmektedir.

Anadolu meslek liselerinde İngilizce ve Almanca yabancı dillerinin öğretimi yapılmaktadır ve bu okullara, merkezi sistemle yapılan Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı ile öğrenci alınmaktadır. (<http://ktogm.meb.gov.tr>)

Tablo -2-

Turizm Eğitimi Veren Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liselerinin Öğretim Yıllarına Göre Okul, Program ve Kontenjan Sayıları

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Program Sayısı	Kontenjan
1999-2000	65	4	1992
2000-2001	66	3	2610
2001-2002	78	3	2625
2002-2003	71	3	2715

Kaynak: 2000 Yılı Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu
2001 Yılı Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu
2002 Yılı Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu
2003 Yılı Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu

Anadolu Meslek ve Kız Meslek Liseleri'nde okutulan programlara ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur:

a) Ağırlama ve Gıda Teknolojisi

Programın genel amacı; bireylerin çağımızın gereği olan güçlü insan ilişkileri, teknolojiye uyum sağlayabilme gibi temel yeterlikler üzerine mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktır. Kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle üretim yapabilen, pazarlayabilen, sektörün beklentileri doğrultusunda kaliteli hizmet sunabilen, kendi iş yerini açabilen ve işin her aşamasında kalitede sorumlu olmanın

gereğini bilen bireyler yetiştirmek hedefindedir. İlk sınıflarda temel ortak ve alan ortak dersler, son sınıflarda ise seçilen mesleğe göre özel derslerin öncelikli olarak okutulması planlanmıştır. Sektör beklentileri ve değişen koşullar, yeni meslekleri gerektirdiğinde mevcut program yapısına yeni mesleklere (dal) ilişkin gelişmeler yansıtılabilecektir. (MEB, 1998)

Ağırlama ve Gıda Teknolojisi Programı; Servis Hizmetleri, Mutfak Hizmetleri, Gıda Analizi, Kat Hizmetleri, Kurum Mutfağı olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. 9. sınıf sonunda, sektörle iletişimi sağlamak, teknolojik gelişmeleri yerinde görmek, gerekli uygulamaları gerçekleştirmek amacıyla yaz stajı uygulaması işletmelerde yapılır. Her okul bulunduğu bölgenin koşullarına göre staj süresini 160 saatten az olmamak üzere planlar.

b) Seyahat Acenteciliği

METGE tarafından hazırlanan Seyahat Acenteciliği Programı için ilk pilot uygulama 1998-1999 eğitim-öğretim yılında Alanya Kız Meslek Lisesi'nde gerçekleşmiş, 2001-2002 eğitim-öğretim yılında ilk mezunlarını vermiştir. Talim Terbiye Başkanlığı'nın 01/08/2000 tarih 354 sayılı kararıyla yaygın uygulama geçilmiştir. Programın genel amacı; bireylerin, temel yeterlikler üzerine mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktır. Kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle sektörün beklentileri doğrultusunda kaliteli hizmet sunabilen, Atatürk İlke ve İnkılaplarına bağlı, çevre ve toplum bilincine sahip bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir. İlk sınıflarda ortak ve alan ortak dersler, son sınıflarda seçilen mesleğe (dal) özel dersler okutulmaktadır. (MEB, 2000)

Seyahat Acenteciliği; seyahat acentesi bürolarının, otel-model, tatil köyü gibi kurumların ön bürolarının ve danışma bürolarının eleman ihtiyacını karşılayan alandır. Program yapısında, sektörün ihtiyaç duyduğu meslek (dal) eğitimi esas alınmıştır. Bu mesleklerde faaliyet gösteren bireylerden beklenen nitelikler belirlenerek, bu nitelikleri kazandıracak modüller planlanmış ve modüler program yapısı oluşturulmuştur. Bu doğrultuda hazırlanan Seyahat Acenteciliği programı kapsamında; Rezervasyon, Operasyon bölümleri yer almaktadır. Rezervasyon Bölümü için; Rezervasyon Teknikleri ve Uygulama, Biletleme Teknikleri, Operasyon

Bölümü için ise; Tur Operasyonu Teknikleri ve Uygulama ile Uçuş Operasyonu dersleri zorunlu derslerdir.

c) Yat Kaptanlığı

Yat Kaptanlığı bölümü; yat ve benzeri araçlarında görev yapmaları halinde; yat turizmini geliştirme bilinciyle hareket eden, bu konuda ülkemizin kaynaklarını ve bilimsel gelişmenin tüm verilerini en iyi şekilde değerlendiren, eldeki bilgileri uygulama alanına aktarabilen, turizm sektöründeki gelişmeleri takip edebilen, yorumlayan, bilgilerini denizcilikle ilgili yeni alanlara kanalize edebilen, kararlı, alanındaki araç ve gereçleri yerinde, zamanında ve doğru olarak kullanabilen, ülke tanıtımına yatkın denizci ve turizmciler niteliğinde teknik elemanları yetiştiren bir bölümdür.

Bu bölümden teknisyen unvanı ile mezun olan öğrenciler, yabancı dil bilirler. Teknede görev aldıkları takdirde; güverte ve kamara hizmetlerini bilen, yiyecek-içecek üretim teknikleri ile servis yöntemlerini uygulayan, teknede bulunan temel makine ve elektrik sistemlerinin işlevlerini, basit onarımlarını, bakımlarını bilen teknik eleman olarak, karada görev aldıkları takdirde; deniz turizmi acenteciliği, acentecilikteki büro hizmetlerini bilen ve paket tur programı hazırlayabilen teknik eleman olarak çalışabilirler. (<http://ktogm.meb.gov.tr>)

1.5.1.4. Meslek Liselerinde Turizm Eğitiminin Niteliği

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı (METARGEM) tarafından 2000 yılında Turizm Eğitimi Araştırması yapılmıştır. Araştırmanın evreni: Turizm açısından önemli olan merkezlerdeki Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile Anadolu Aşçılık Meslek Liseleri'nde yöneticilik görevinde bulunanlar, meslek dersleri öğretmenleri, adı geçen okulların 1999-2000 eğitim öğretim yılı 10. ve 11. sınıf öğrencileriyle, okul mezunu çalışanlar ve diğer çalışanlardır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre:

- AOTML VE AAML'nin fiziki yapıları eğitim ve öğretimin gerçekleştirilmesi için yeterince iyi değildir. Bunun yanında okullar araç ve gereç yönünden de tam yeterli değildir. Okullar meslek ve kültür dersleri öğretmenleri sayısı bakımından tam olmamakla beraber, yeterli öğretmene sahip bulunmamaktadır.

- Yöneticiler ve meslek dersleri öğretmenleri çeşitli konularda hizmet içi eğitim almış olmakla beraber, verilen eğitim yeterli değildir ve turizm alanında hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar.
- Okulların yöneticilerinin ve meslek dersleri öğretmenlerinin sektör deneyimine sahip olmaları hem okul yönetimi hem de verilecek turizm eğitiminin niteliği açısından önemlidir.
- Okutulan meslek dersleri dil bakımından anlaşılır olmakla beraber, günümüz koşullarına uygun değildir.
- Okulların yöneticileri ve öğretmenler meslek dersleri ders programlarını turizm sektörünün ihtiyaçlarına cevap verme açısından yeterli bulurken, işletme yöneticileri programların yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca, bilgisayar paket programlarının müfredatta bulunması gereklidir.
- Okullarda öğrencilere sunulan sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yeterli olmamakla beraber, rehberlik hizmeti verilmemektedir.
- Yoğunlaştırılmış yabancı dil eğitiminin verilmesi, hem meslek derslerinin hem de matematik ve fen grubu derslerinin Türkçe olması faydalı olacaktır.
- Öğrencilerin beceri eğitimi için gönderildiği işletmelerin uygunluğu önceden tespit edilmelidir.
- Okullara öğretmen ve yönetici atama yöntemi olarak, yöneticiler öğretmenlerin M.E.B. tarafından yapılacak mülakat sonunda atanmaları yöntemini savunurken, öğretmenler ise Personel Genel Müdürlüğü'nce öğretmenlerin branşına göre nokta tayini ile atama yönteminin uygun olduğunu düşünmektedirler.
- Okullara tahsis edilen ödenek yetersizdir.
- Okullara öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksekokulların öğretmen adaylarına yeterli düzeyde mesleki bilgi, beceri ve formasyonu veremedikleri hem öğretmenler hem de yöneticiler tarafından savunulmaktadır.
- Mezun çalışanlar okulda öğrendikleri mesleki bilgi ve becerileri yaptıkları iş için yeterli görürken, işletme yöneticileri kısmen yeterli görmektedir. Bu durumda işletme yöneticileriyle okul yöneticilerinin daha fazla işbirliği içinde olmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Okullarda verilmesi gereken turizm eğitimi sistemi olarak ortaya çıkan sonuç; mesleki teorik bilgilerin okulda öğretilmesi, mesleki becerilerin ise işletmelerde öğretilmesi yönündedir. (MEB, 2000: 203-204)

Ayrıca, 2002 yılında MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi 2002-2003 eğitim-öğretim yılında hayata geçirilmiştir. Bu proje ile ÖSYM sınavlarında genellikle başarısız olan ve herhangi bir programa girme şansı olmayan AOTML mezunlarına Yükseköğretim imkânı sağlanmıştır. Öğrencilerin tamamı AOTML'lerinden mezun olduklarından dolayı sınıf seviyesinde önemli farklılıklar olmayacağı için ders konuları daha ayrıntılı ve ileri düzeyde işlenebilecektir. Öğrencilerin staj çalışmaları açısından bakıldığında; AOTML mezunları MYO'larındaki eğitimleri sırasında ve sonrasında sahip oldukları tecrübe ve bilgi düzeylerinden dolayı daha kolay ve daha iyi işletmelere yerleştirilebileceklerdir.

(Şahin ve Okumuş, 2002: 23)

Yapılan araştırmalar, turizm sektöründeki en önemli sorunun personel eğitimi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmalardan biri de Turizm Bakanlığı'nın Uluslar arası Çalışma Örgütüne (ILO) yaptırdığı "Otelcilik ve Turizm Endüstrisinde İşgücü Araştırması'dır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre seyahat işletmelerinin mevcut işgücü profiline bakıldığında çalışan personelin mesleki eğitim almamış (% 83.1) kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Personeldeki mesleki eğitimsizlik, sektördeki nitelik ve niceliği olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzluğun diğer bir nedeni de eğitimden kaynaklanan nitelik eksikliğidir. Öğretim kurumlarında öğrencilerin yeterince uygulama yapamamaları, sektörde aranan bilgileri alamamış olmaları ve yabancı dil yetersizliği bu eksiklikler arasındadır. Bu nedenle müfredatlarının gözden geçirilmesi ve çağdaş bir yapıya kavuşturulması, sektörün istediği nitelikte işgücünün yetişmesine yardımcı olacaktır. Bu amaçla, Seyahat Acenteciliği program çalışması için, Türk Meslekler Sözlüğü ve Uluslararası Meslekler Sözlüğü taranmış, Meslek Standartları Komisyonundan (MSK) meslek tanımları alınarak; üniversiteler, seyahat acenteleri, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) ve alan öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda alan içerisindeki işlemler belirlenmiştir. Bu işlemlerden yola çıkarak Operasyon ve Rezervasyon programları için anketler hazırlanıp Antalya, İzmir, İstanbul, Balıkesir, Muğla ve Ankara illerinde çalışan 728 elemana uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sektörün beklediği nitelikler belirlenerek Seyahat Acenteciliği programına yansıtılmıştır. (MEB, 2000) Ağırlama ve Gıda Teknolojisi alanıyla ilgili program geliştirme sürecine de Turizm Bakanlığı, TOBB, KOSGEB, Hıfzısıhha Enstitüsü, Üniversiteler, Türkiye İş Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Pastacılar ve Tatlıcılar Odası gibi birçok kurum ve kuruluşla alan öğretmenleri katılmışlar, toplam 750 anket uygulanmıştır. Program geliştirme çalışmaları anket sonuçlarının

değerlendirilmesi, uzman görüşler ve alan öğretmenlerinin katkılarıyla sürdürülüp sektör ihtiyaçları dahilinde hazırlanmıştır.

1.5.2. TURİZM EĞİTİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI Akademik turizm eğitimi; iki yıllık önlisans ve dört yıllık lisans düzeyinde eğitim veren kurumlardan oluşmaktadır. Vakıf üniversitelerinde 1 yıl İngilizce hazırlık eğitimi verilmektedir. Lisans düzeyinde eğitim veren yüksekokulların amacı; hem turizm sektörünün, Turizm Bakanlığı'nın ve ihtiyaç duyacağı yönetici adaylarını, hem de üniversitelerde araştırma ve kariyer yapabilecek geleceğin bilim adamlarını yetiştirmektir. (Gürdal, 1994: 167)

İki yıllık meslek yüksekokulların Turizm ve Otelcilik Programları sektöre ara insangücü (meslek elemanı) yetiştirmeyi amaçlar, dört yıllık Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokullarında bölümler kapsamında sektör için yukarıda da belirtildiği gibi planlamacı ve araştırmacı elemanlar yetiştirmek yanında sektör içerisinde yer alan işletmelerde hizmet vermek üzere, üst düzey yönetici yetiştirmeyi amaçlayan lisans ve konu uzmanları yetiştirmek üzere bazı üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerine bağlı olarak lisansüstü (yükseklisans ve doktora) düzeylerde verilmektedir.

Yüksekokulların kontenjanları YÖK tarafından belirlenir. Maalesef, yüksekokullara fiziki kapasitelerinin üzerinde öğrenci alınmaktadır, bu da eğitimin verimliliği ve niteliği açısından düşündürücüdür.

1.5.2.1. Meslek Yüksekokulları Turizm Eğitim Programları (2 yıllık)

Üniversitelerin bünyesinde açılmış olan iki yıllık meslek yüksekokulları önlisans programına yöneliktir ve Türkiye çapında YÖK'e bağlı 47 üniversitede toplam 86 meslek yüksekokulu mevcuttur. Meslek Yüksekokulların Turizm ve Otelcilik, Turizm Rehberliği, Turizm Yönetimi, Yatçılık ve Yat İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Tur Operatörlüğü, Yiyecek-İçecek İşletmeciliği, Turizm Animasyonu, Otel Yöneticiliği programlarında turizm eğitimi verilmektedir. (Ek -3-)

Meslek Yüksekokulları verdikleri turizm eğitimiyle; sektöre teknik becerilerle donatılmış, turistik işletme organizasyonlarında alt kademe çalışanları ile üst yönetim arasında iletişimi sağlayabilecek, bilgili, yetenekli orta kademe yönetici adayları yetiştirmeyi amaçlamaktadırlar.

1.5.2.2. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları (4 yıllık)

Eğitim süresi dört yıl olan ve lisans düzeyinde eğitim veren kuruluşlardır. Türkiye çapında YÖK'e bağlı 20 üniversitede, 7'si fakülte bünyesinde 14'ü yüksekokul bünyesinde olmak üzere; Turizm ve Otelcilik, Konaklama İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği, Turizm İşletmeciliği, Turist Rehberliği programlarında turizm eğitimi verilmektedir. (Ek -4-)

Yüksekokul düzeyinde verilen turizm eğitiminin amacı; turizm işletmelerine orta ve üst düzey yönetici adayı yetiştirmektir.

1.5.2.3. Yüksek lisans ve Doktora Programları

Yükseklisans Derecesi: Öğrencilerin bir kariyere yönlendirilmiş bireyler olarak turizm işletmelerinde üst düzey yönetici, eğitimci., danışman, akademik düzeyde de turizm endüstrisini bütün yönleri ile iyi bir araştırmacı olmasını sağlar.

Doktora Derecesi: Bireye analiz edebilmeyi, turizm disiplininde akademik başarı için araştırma yapmayı ve problem çözmeyi, öğretim ve iletişim yeteneklerini geliştirmeyi akademik olarak en yüksek standartlarda bilgiyle donanmayı ve tanınmayı sağlar. (Olsen ve Khan, 1989)

Türkiye'de 12 üniversitenin sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde ana bilim dallarında turizm ile ilgili 12 yüksek lisans programı mevcuttur. Söz konusu bu programların çoğunluğu Turizm anabilim dalı olmakla birlikte, bazıları işletme ana bilim dalı altında turizm işletmeciliği bilim dalı olarak eğitim vermektedirler.

1.5.2.4. Meslek Yüksekokullarında ve Yüksekokullarda Turizm

Eğitiminin Niteliği

Üniversiter eğitim sunan yükseköğretim kurumlarının temel özellikleri "bilimsel düşünce yönetimi"ni öğretmek olmalıdır. Bu ilkenin esas alınması bütün fakülteler, yüksekokullar ve enstitüler için geçerlidir. Bilimsel düşünce yönetiminin vazgeçilmez bazı özellikleri şöyle sıralanabilir:

Eleştiriye açık olmak, dogmatizmi reddetmek, olaylara dayanmak, yanılma payı bırakmak ve tarafsızlıktır. Dolayısıyla bu özellikleri yükseköğretim yıllarında kazanmadan meslek hayatına atılan kişi, bilimsel düşünemeyen, inisiyatif kullanamayan, sadece söyleneni yapan ve böylece mesleki gelişme yönünde kendini sürekli yenileyemeyen bir yapı sergiler.

Türkiye genelinde (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hariç) 47 üniversitede, toplam 86 adet turizm eğitimi veren Meslek Yüksekokulu mevcuttur. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ÖSS sonucuna göre öğrenci alan Önlisans Turizm ve Otelcilik Programı ile turizm eğitimi vermektedir. (ÖSYM, 2002)

Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu işbirliği çalışmasıyla, ülkemizde ilk defa Meslekî ve Teknik Ortaöğretim ile Yükseköğretim arasında şimdiye kadar kurulamamış olan somut ilişki kurulmuş, titiz ve kapsamlı araştırma ve analizler ışığında, mesleği ilgilendiren her çevrenin görüş ve önerilerinin değerlendirildiği çalışma tamamen sanal ortamda yapılmıştır.

Bu proje ile meslek yüksekokullarındaki 15 programın müfredatlarının yeniden yazılması kararlaştırılmıştır. Turizm ve Otelcilik Programı da bu 15 programdan birisi olarak belirlenmiştir. Ancak yapılan çalışmalarda komisyon, 17 farklı isimde faaliyette bulunan turizm ile ilgili programları iki ana program başlığı altında toplanmasına yönelik karar almıştır:

1. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik

- **Önbüro ve Kat Hizmetleri**
- **Yiyecek -İçecek ve Mutfak**

2. Turizm ve Seyahat İşletmeciliği

- **Seyahat acenteciliği**
- **Ulaştırma Hizmetleri (Host ve Hosteslik)**

Proje, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında uygulanmak üzere Komisyonca 31/05/2002 tarihi itibariyle Proje Başkanlığına teslim edilmiş, 2002-2003 eğitim-öğretim yılı itibariyle de uygulanmaya başlanmıştır. Bilimsel gerçeklere göre hazırlanan bu program, iki yıl süreli olarak planlanmıştır. Haftada 26 veya 28 ders saat/yarıyıl ön görülmüştür. Program her eğitim yılının sonunda 6'şar haftalık endüstriye dayalı eğitimle desteklenmiştir. Bu müfredat programı kamu ve özel sektörün ihtiyaç duyduğu ara meslek elemanını ve ayrıca kendi iş yerini açabilecek fertleri yetiştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

(<http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/index.htm> MEB-YÖK Meslek

Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, 2002)

Projede, 4702 sayılı kanunla Meslek Liselerinden Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçiş sağlandığı için Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinin müfredatları analiz edilmiş ve orta öğretim dersleri kendi içerisinde teori, uygulama ve piyasa geçerliliği açısından sorgulanmış ve sonuçlar bir rapora bağlanmıştır. Meslek Yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin ilgili fakültelere dikey geçiş yapma imkânları da olduğu için 10 fakültenin haftalık ders dağılımları ve Turizm ve Otel İşletmeciliği çalışmaları için; yurt dışı 5 ülkede 8 meslek okulunun; Turizm ve Seyahat İşletmeciliği çalışmaları için; yurt dışı 5 ülkede 10 meslek okulunun haftalık ders

dağılımları incelenmiştir. Ayrıca, her iki programın çalışma kapsamında, piyasanın ihtiyacı için Proje Başkanlığı'nca genel bir anket uygulanmıştır.

Derslerin belirlenmesinde “pramitsel yaklaşım” benimsenmiş 1. yılda dersler ortak, 2.

yılda ise uzmanlığa doğru bir daralma esas alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre

dönemler itibariyle derslerin isimleri, haftalık saatleri, teori ve uygulamaları

belirlenmiştir. (<http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/index.htm>

MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, 2002)

Müfredatların uyumluluğu iki yönlü olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Bunlar;

- Gelişen teknoloji ve piyasa uyumluluğu,
- Ortaöğretimden Meslek Yüksekokullarına geçiş ve Meslek Yüksekokullarından Lisans eğitime geçiş.

Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı, Turizm ve konaklama sektöründe hizmet üretim süreçlerinde görev alabilecek ve yönetime yardımcı olacak veya kendi adına iş yeri açıp çalıştırabilecek nitelikli ara insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyılık bir yüksek öğretim programıdır.

(<http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/sontur.doc> MEB-YÖK, 2002:20)

Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programı, Turizm ve seyahat sektöründe hizmet üretim süreçlerinde görev alabilecek ve yönetime yardımcı olabilecek veya kendi adına iş yeri açıp çalıştırabilecek nitelikli ara insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyılık bir yüksek öğretim programıdır.

(<http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/seyahatsonsonn.doc> MEB-YÖK, 2002: 19)

Türkiye genelinde MYO'ları bünyesindeki turizm programlarında tek bir ders programının uygulanması turizm eğitime belirli bir kalite ve bütünlük getirmesi bakımından önemlidir. Bu bütünlük yatay ve dikey geçişlerde her öğrenciye eşit davranılmasını da sağlayacaktır. Fakat, yapılan incelemelerde Turizm İhtisas Komisyonunda turizm eğitimi

alanında deneyimli ve tanınmış profesör, doçent ve yardımcı doçent düzeyinde öğretim üyelerinin yer almadıkları tespit edilmiştir. Bu durumun ders programlarında bazı çarpıklıklara neden olduğu görülmektedir. Ders programları bölgesel farklılıkları ve ihtiyaçları yeterince dikkate almamaktadır. Bu amaçla programa dahil edilen seçmeli dersler ise sadece son iki yarı yılda verilebilmektedir. Bu program ile normal ve diğer meslek liselerinden mezun olan veya olacak öğrencilerin MYO'larının turizm programlarına yerleştirilme imkanı ortadan kaldırılmıştır. (Şahin ve Okumuş, 2002: 24)

Türkiye genelinde (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hariç) 20 üniversitede dört yıllık turizm eğitimi verilmektedir. Turizm sektöründe karlı sonuçlara ulaşabilmek için en önemli görev üst düzey yöneticilere düşmektedir. İşletmelerin başarısında, modern yönetim tekniklerine sahip, eğitim düzeyi yüksek işletme yöneticilerinin katkısı büyüktür. Üniversitelerimizde son yıllarda yapılan büyük atılımlarla her sahada nitelikli eleman yetiştirme çabalarına turizm sektörü de dahil edilmiştir. Bu nedenle turizm alanında ihtiyaç duyulan üst düzey işletme yöneticiliği için Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi, Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi, Kadir Has Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olmak üzere toplam 7 üniversitenin fakülteleri bünyesinde "Turizm İşletmeciliği", Bilkent Üniversitesi ve Mustafa Kemal Üniversitesi'nde ise "Turizm ve Otel İşletmeciliği" programları mevcuttur. (ÖSYM, 2002)

Meslek öğretmeni yetiştiren tek yükseköğretim kurumu Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesidir. Konaklama İşletmeciliği Öğretmenliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehber Öğretmenliği olmak üzere iki program mevcuttur.

Turizm eğitimi vermek üzere açılan okulların birçoğunun kuruluş yeri eğitimin niteliği açısından uygun değildir. Turizm eğitimi mesleki bir eğitim türü olup, okul döneminde öğrencilerin mutlaka uygulama yapmaları gerekmektedir. Bu tür kurumların neredeyse tamamına yakınının donanımlı uygulama merkezleri yoktur. Uygulama ancak sektörde yapılabilen, bu da teorik mesleki eğitimi almış mezunların sektöre adaptasyonunu geciktirmektedir. Sadece, uygulama sorununun çözülmesi eğitimin kalitesini artırmada yeterli olmayacaktır. "Bir anda uygulama imkanının olduğunu varsayalım; mevcut ücret politikası ile uygulamayı bilen öğretim elemanlarını yüksekokullarda tutmak mümkün değildir. Zira, turizm sektörü iyi yetişmiş elemana daha iyi ücret ödemektedir." (Boyacı, 1992: 121)

Tablo -3-

Meslek Yüksekokullarının Sayısı, Program ve Türlerine Ait Gelişim

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Program Sayısı	Program Türü
1983 – 1984	54	229	24
1990 – 1991	121	574	110
Değişim %	124	150	358
2000 – 2001	418	970	298
Değişim %	241	68	70

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

Yıllar boyunca okullarda nicelik artışı sağlanırken nitelik ihmal edilmiş, küreselleşmenin getirdiği rekabet ortamı içinde eğitimin kalitesinin yatırımlara oranla artmayışı kaygılandırıcı bir süreci başlatmıştır. Artışın yanı sıra, ders programlarındaki farklılıklar göze çarpmaktadır.

Tablo -4-

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları Ders Kredileri Karşılaştırması

T.İ.O.Y.O. Adı	Teorik Dersler	Uygulamalı Dersler	Seçmeli Ders	Toplam Kredi
Akçakoca Turizm İşletmeciliği	139	54	4	160
Anadolu Üniversitesi	116	8	51	151
Bilkent Üniversitesi	---	----	---	147
Boğaziçi Üni. Uyg.Bilimler	---	----	---	158
Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	166	2	52	164*
Erciyes Üniversitesi Nevşehir	---	---	---	183
Muğla Üniversitesi	---	---	4	170*

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

* Muğla ve Çanakkale TIOYO'ları yeni bölümlenmeye geçtiği için tek bölümlü ders programları değerlendirilmiştir.

En fazla uygulamalı dersleri veren okul 54 ders saati ile Abant İzzet Baysal Üniversitesi, seçmeli dersler açısından en fazla seçmeli dersi 52 ders saati ile Çanakkale ve 51 ders saati ile Bilkent Üni. T.İ.O.Y.O. gelmektedir. Toplam ders kredisi açısından 183 kredi ile Erciyes Üniversitesi T.İ.O.Y.O. ve 170 kredi ile Muğla Üniversitesi T.İ.O.Y.O. verilmektedir. Teorik ders saatleri açısından okullar arasında paralellik görülmektedir. Bazı okullar seçmeli derslere bazı okullarda uygulamalı derslere ağırlık vermesi bakımından ders programları arasında farklılık gözükmemektedir.

Tablo -5-

Konaklama İşletmeciliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı

T.İ.O.Y.O. Adı	Teorik Dersler	Uygulamalı Dersler	Seçmeli Dersler	Toplam Kredi
Adnan Menderes Üniversitesi	128	96	----	176

Akdeniz Üniversitesi	187	2	2	189
Balıkesir Üniversitesi	121	98	----	160
Mersin Üniversitesi	119	94	2	137

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

Konaklama işletmeciliği bölümüne en fazla uygulama dersleri veren okul 98 ders saati ile Balıkesir Üniversitesidir. Adnan Menderes Üniversitesi ile Balıkesir Üniversitesinin uygulamalı ders saatleri birbirine çok yakındır. En fazla ders kredisi veren okul ise Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokuludur. Bu bölümlerde seçmeli ders çok az sayıda okutulmaktadır.

Tablo -6-

Seyahat İşletmeciliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı

T.İ.O.Y.O. Adı	Teorik Ders	Uygulamalı Ders	Seçmeli Ders	Toplam Kredi
Adnan Menderes Üniversitesi(*)	146	68	---	180
Akdeniz Üniversitesi	183	4	2	186
Balıkesir Üniversitesi	117	86	---	160

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

(*) Adnan Menderes Üniversitesi Seyahat işletmeciliği bölümünün adı Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği'dir.

Seyahat İşletmeciliği Bölümüne en fazla ders kredisi veren okul Akdeniz Üniversitesi ve Adnan Menderes Üniversitesidir. Uygulamalı dersleri en fazla veren okul Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokuludur.

Tablo -7-

Turist Rehberliği Bölümü Ders Kredileri Dağılımı

T.İ.O.Y.O. Adı	Teorik Ders	Uygulamalı Ders	Seçmeli Ders	Toplam Kredi
Balıkesir Üniversitesi	134	76	---	160
Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	145	6	32	148
Erciyes Üniversitesi	---	---	20	177

Kaynak:Turizm Eğitimi Konferansı 2002

Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik yüksekokulu Turist Rehberliği Bölümü öğrencilere 177 toplam ders kredisi ile en fazla krediyi veren okuldur. En fazla seçmeli ders veren okul 32 ders saati ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Yüksekokuludur. 32 saat seçmeli ders toplam verilen kredinin içerisinde yer almaktadır.

Gerek Meslek Yüksekokullarında, gerekse Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokullarında olsun, eğitim ve öğretim etkinliği Yüksekokul müdürlerinin kişisel çabalarına bağlı olarak yürütülmektedir. Ülke genelinde yanlış politikaların uygulanması sonucu eğitim açısından uygun olmayan yerleşim yerlerinde açılan yüksekokulların başına da turizm eğitimi alanında yeterliliği olmayan öğretim elemanları atanmaktadır. Eğitim için ihtiyaç duyulan materyal, donanım ve fiziki ortama sahip olmayan yetkililer de kişisel çabalarıyla eğitime katkıda bulunmaya çalışmaktadırlar. İşsizlik sorununun artış gösterdiği günümüz piyasa koşullarında, sektörün ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip olmadan istihdam olanakları araştıran mezunlar, emek-yoğun turizm sektöründe çok düşük ücretler karşılığı çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

1.6. YAYGIN EĞİTİM

Yaygın Turizm eğitimi; toplumsal düzeyde yapılan turizm eğitimi çalışmalarını ile turizm işletmelerinde çalışmalarına rağmen mesleki eğitimi olmayan kişilere meslekleri ile ilgili bilgilerin verilmesi, yeteneklerin kazandırılması yönünde yapılan eğitim olup, geniş halk kitlelerinin turizmle ilgili belirli konularda eğitilmesidir. (Hacıoğlu, 1989: 6)

1.6.1. TURİZM BAKANLIĞI YAYGIN EĞİTİM KURSLARI

Turizm Bakanlığı, toplumda turizm bilincini geliştirmek amacıyla, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, turizm sektörü ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak seminer, panel, konferans, atölye çalışmaları, toplantı vb. faaliyetler düzenler.

Turizm Bakanlığı'nın son yıllarda turizm alanında yürüttüğü yaygın eğitime yönelik bir dizi olumlu projeleri ve aktiviteleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

a) Bölgesel Eğitim Seminerleri

Kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticilerinin, belediye yetkililerinin, turizmle ilgili gönüllü kuruluşların yöneticilerinin bilgilendirilmesi,

b) Esnaf-Turist İlişkileri Bilgilendirme Seminerleri

Turistle doğrudan ve dolaylı ilişkide bulunan esnafın turizm konusunda bilinçlendirilmesi,

c) Jandarma Bilgilendirme Toplantıları

İçişleri ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın talepleri doğrultusunda turizmin yoğun olduğu yerlerde görev yapan jandarma personelinin turizm konusunda aydınlatılması,

d) Gençlik Turizmi Bilgilendirme Seminerleri

Gençlik turizminin yaygınlaştırılması amacıyla bazı üniversite öğrencilerinin (Gaziantep, Zonguldak Karaelmas, Mersin Üniversiteleri vb.) bilgilendirilmesi,

e) Butik Otel Kavramı ve Pazarlaması

Turizm sektörü temsilcileri ve sivil toplum örgütleri başkanları ve ilgili kurum temsilcilerine "Butik Otel Kavramı ve Pazarlaması" konulu bilgilendirme semineri gibi faaliyetlerdir.

Yukarıda belirtilen tüm çalışmalar Turizm Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde yürütülmekle birlikte, zaman zaman diğer bakanlıklar da turizme yönelik kendi mensuplarını bilgilendirme toplantıları ve eğitim seminerleri gerçekleştirmektedirler. Örneğin; İçişleri Bakanlığı 2001 yılında üniversitelerle işbirliği yaparak, sınır kapılarında kendi bakanlığı bünyesinde görevli gümrük çalışanlarını turizm konusunda bilinçlendirmeye yönelik bir dizi etkinlik gerçekleştirmiştir. (Boyacıoğlu & Küçükaltan, 2002: 291)

1.6.2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYGIN EĞİTİM KURSLARI

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Türk Milli Eğitiminin temel amaç ve ilkeleri doğrultusunda yaygın ve mesleki eğitim olanakları sunmaktadır.

(<http://cygm.meb.gov.tr/anasayfa.htm>)

1.6.2.1. Halk Eğitim Merkezleri Kursları

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Halk Eğitim Merkezleri'nce ihtiyaç dahilinde açılacak mesleki kurslar:

Otelcilik ve Turizm Eğitimi, Otel Resepsiyoncusu Yetiştirme, Amatör Turist Rehberliği, Aşçılık-Sıcak Mutfak, Aşçılık Soğuk Mutfak, Transfer Elemanı (Turizm) Yetiştirme, Tur Operatörlüğü, Turistik Eşya Yapımcılığı, Turizm Danışma Elemanı Yetiştirme, Türk Mutfağı, Yat Kaptanlığı kurslarıdır. Amatör Turist Rehberliği, Tur Operatörlüğü kursları Turizm Bakanlığı, Yat Kaptanlığı Kursu ise Liman Başkanlıkları işbirliğiyle düzenlenebilecek kurslardır.

1.6.2.2. Çıraklık Eğitim Merkezleri Kursları

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Çıraklık Eğitim Merkezleri'nde 2000-2001 öğretim yılında yaygın eğitim kapsamında aday çırak, çırak ve kalfalara Otelcilik alanında;

- Resepsiyon (Ön Büro),
- Servis (Garsonluk),

Yiyecek İçecek Pişirme alanında;

- Aşçılık,
- Fırıncılık,
- Pastacılık, Tatlıcı, Şeker,
- Et Ürünleri ve Et İşletmeciliği,
- Süt ve Süt Ürünleri İşletmeciliği eğitimleri verilmiştir.

(<http://cygm.meb.gov.tr/anasayfa.html>)

1.6.2.3. Meslek Liselerinde Uygulanmakta Olan Sertifika Programları

Kız Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri'nde ve diğer Meslek Liseleri'nde yörenin ihtiyaçları doğrultusunda aşağıdaki sertifika programları yürütülmektedir.

a) Ağırhama ve Gıda Teknolojisi

Barmen/Barmaid, Catering Servis İşletmecisi, Çamaşırhane Elemanı, Fırıncı, Garson, Gıda Satış Elemanı, Kasap ve Et Hazırlayıcısı, Kuru Temizleme Makine Operatörü, Lekeci, Pansiyon İşletmecisi, Pastacı-Tatlıcı, Peynir İmal İşçisi, Pişirici Konserveci, Stewart, Temizlik Elemanı, Temizlik Şirketi İşletmecisi Yoğurt İmal İşçisi, Perakende Satış Elemanı yetiştirme sertifika programları mevcuttur.

b) Seyahat Acenteciliği

Biletleme Elemanı, Otel Rehberi, Tur Rehberi, Transfermen, Animatör Rehber, Hava Alanı Sorumlusu yetiştirme sertifika programları mevcuttur.

*Yat turizmiyle ilgili program geliştirme çalışmaları devam etmektedir. (MEB, 2003)

Yetişkinlerin turizm eğitimini gerçekleştirmek üzere, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin bünyesinde kısa adı YOTEM olan “Yetişkinler Otelcilik ve Turizm Eğitimi Merkezleri” faaliyet göstermektedir.

YOTEM’ler turizm sektörünün gereksinim duyduğu nitelikli personeli kısa sürede yetiştirmek ve mevcut turizm işletmelerinde görev yapan personelin niteliğini artırmak amacıyla eğitim veren yaygın eğitim kurumlarıdır.

Bu eğitim merkezlerinde yörenin istek ve gereksinimi doğrultusunda genel turizm kursları düzenlenebileceği gibi resepsiyon, servis, mutfak, kat hizmetleri, seyahat acenteciliği, animasyon vb. kurslar da düzenlenebilmektedir. (İnce, 2002: 201)

1.6.2.4. Turizm Eğitimine Yönelik Projeler

a) METGE Projesi

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’nce 1993-2003 yılları arasında yürütülen proje; bölgesel ihtiyaçlara duyarlı, çevrenin katılım ve iş birliğini sağlayan, eğitim ihtiyaçları doğrultusunda modüler öğretim programları geliştirebilen, mesleğe yönelik standartları eğitime taşıyabilen, bu sayede mesleki ve teknik eğitim kurumlarını çağdaş bir yapıya kavuşturma amacını taşıyan bir özellik göstermektedir.

Projede çalışmalar araştırma-uygulama-geliştirme yaklaşımı ile sürdürülmektedir. Program çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar: Eğitim

İhtiyaçlarını Belirleme, Program Geliştirme, Öğretim-Öğrenim Materyalleri Hazırlama, Uygulama, Değerlendirme, Geri Bildirim, İnsan Kaynaklarını Geliştirme ve Tanıtımdır.

b) Kardeş Okullar Projesi

Çeşitli ülkelerden kuruluşlarla işbirliği içinde yürütülen projeye 1994 yılında başlanmıştır ve halen çalışmaları sürmektedir. Amaç; yurt dışından dönen öğrenciler

ile Türkiye'deki otelcilik ve turizm alanlarında eğitim görmek isteyen öğrencilerin meslekî eğitimlerinin geliştirilmesini sağlamaktır.

c) Turizm Eğitimini Geliştirme Projesi (TEGP)

Proje 1995 yılında Avrupa Konseyi'yle yürütülmüştür. Mersin, Kuşadası, Marmaris,

Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin inşaatlarının tamamlanması, atölye ve uygulama otellerinin donatımı ve öğretmenlerin eğitiminin sağlanması amaçlanmıştır.

d) Turistik El Sanatları Üretimi Projesi

Olgunlaşma Enstitülerince 1999 yılında başlatılan proje halen yürütülmektedir. Turistik el sanatları üretiminin yaygınlaştırılması, Hazırlanan ürünlerin tanıtım ve pazarlamasının gerçekleştirilebilmesi ve dolayısıyla ülke ekonomisine katkı sağlanması amacını taşımaktadır. (<http://www.ktogm.meb.gov.tr>)

27-29 Mart 2000 tarihlerinde İzmir'de, 12-14 Haziran 2000 tarihlerinde Bursa'da ve 13-15 Ekim 2000 tarihleri arasında da İstanbul'da gerçekleştirilen ürün tanıtım organizasyonlarına Ticaret odalarının büyük desteği ve sektör temsilcilerinin katılımı sağlanmış olup, bu organizasyonlar bundan böyle Olgunlaşma Enstitülerinin koordinesinde illerdeki tanıtım organizasyonlarına katılım ile gerçekleştirilecektir.

1.7. KURUMLARIN YÜRÜTTÜĞÜ MESLEKİ TURİZM EĞİTİMLERİ

Mesleki turizm eğitimi; turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini artıracak, sektörde ve dünyada meydana gelen gelişme ve yenilikleri takip edebilecek bilimsel metodların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitimidir.

Mesleki eğitim, bireye içinde bulunduğu toplumun ihtiyaç duyduğu alanlarda üretken olabilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazandırılmasıdır. Mesleki turizm eğitiminin amacı, turizm kesiminin gereksinimi olan kuramsal-pratik bilgilere sahip, beceri kazanmış kalifiye personeli yetiştirmektir.

1.7.1.TURİZM BAKANLIĞI MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİ KURSLARI

Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü; turizm sektörünün eğitilmiş eleman ihtiyacını tespit eder, karşılanması için gerekli önlemleri alır ve eğitim programlarının hazırlanarak uygulanmasını sağlar. Bu görevlerin etkin bir şekilde yerine getirilmesi için Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde düzenlenen kurslar:

1. Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) Kursları,
2. İşletmeler Bünyesinde Düzenlenen Eğitim Programları,
3. Profesyonel Turist Rehberliği Kursları,
4. Uluslararası Eğitim Faaliyetleri ve Projeler

1.7.1.1. Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) Kursları

Turizm Eğitim Merkezleri; 3046 sayılı Kanunu'nun 17. maddesinin (d) bendi hükmü yasal dayanak yapılarak Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan ve genlere "ön büro-reception", "kat hizmetleri-housekeeping", "servis hizmetleri" ve "mutfak" uzmanlık alanlarında mesleki formasyon kazandırmak amacı ile kurs niteliğinde eğitim veren kuruluşlardır. Türkiye genelinde Turizm Eğitim Merkezleri'nin sayısı 10'dur.

a) Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kursları

Ön Büro (FO), Kat Hizmetleri (HK), Yiyecek İçecek Servisi (FB) ve Yiyecek Üretimi (FP) konularında eğitim vermektedir. Her yıl Eylül ayı içerisinde açılmakta olan kurslar 30 hafta sürelidir. Eğitim programı 1 hafta okulda teorik ve uygulamalı eğitim, 1 hafta işletmelerde staj eğitimi şeklinde dönüşümlü olarak sürdürülmektedir.

Ders adı	Haftalık ders saati
Bölüm Teknolojisi	17 saat
Yabancı Dil	14 saat
Genel Kültür, Sosyal Davranışlar ve Halkla İlişkiler	2 saat
Meslek Sağlığı ve İlk Yardım	1 saat
Atatürk İlke ve İnkılapları	1 saat
Toplam	35 saat

Kaynak:(<http://www.turizm.gov.tr>)

Ön büro bölümü için en az lise veya dengi okul mezunu, Yiyecek ve İçecek Servisi, Kat Hizmetleri, Yiyecek Üretimi bölümleri için en az ortaokul mezunu olmaları, seçme sınavlarının yapıldığı yıl itibariyle 21 yaşından gün almamış olmaları, 20 yaşından gün almış olan erkek adayların askerlikle ilişkilerinin bulunmadığını ya da ertelendiğini belgelendirmeleri, ön büro bölümü için bir yabancı dil bilmeleri ve evli olmamaları gerekmektedir. Kursları tamamlayanlara Turizm Bakanlığı tarafından 'Başarı Belgesi' verilmektedir. Kursiyerler mezun olduktan sonra 1,5 yıl içerisinde gördükleri eğitim süresi kadar mecburi hizmet yapmak ve belgelerini eğitim gördükleri TUREM'e iletmek zorundadırlar. Mecburi hizmet sonrasında Turizm Bakanlığı tarafından sektörde işe yerleştirilmektedirler. (<http://www.turizm.gov.tr>)

b) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Gençlerinin Eğitimi

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun (SHÇEK) koruma ve gözetimi altında, Yetiştirme Yurtlarında barındırılan ve herhangi bir örgün eğitim kurumuna devam edemeyen gençlere de belirli bir kontenjan dahilinde, Turizm Eğitim Merkezleri'nde eğitim görme imkanı tanınarak meslek edinmelerine olanak sağlanmaktadır. 1993 yılından, 2001-2002 eğitim dönemi sonuna kadar, TUREM'lerden 474 genç mezun edilerek, sektörde işe yerleştirilmiştir.

c) İş Gücü Yetiştirme Kursları

Türkiye İş Kurumu (İş ve İşçi Bulma Kurumu) tarafından, her hangi bir meslek bilgisine sahip olmayan ve kuruma kayıt yaptırmış olan işsizlerin işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan mesleklerde yetiştirilmeleri amacıyla, İşgücü Yetiştirme Kursları düzenlenmektedir.

Turizm Eğitim Merkezi Müdürlükleri ile Türkiye İş Kurumu'nun Şube Müdürlükleri arasında imzalanan protokoller çerçevesinde ön büro, yiyecek ve içecek servisi, kat hizmetleri ve yiyecek üretimi branşlarında kurslar açılmaktadır. Üç ay teorik ve işletmelerde yapılan iki ay pratik eğitim olmak üzere toplam beş aydır.

Turizm Bakanlığı'nın, ilk olarak 1991 yılında düzenlemeye

başladığı bu kurslar, İstanbul, İzmir ve Kastamonu Turizm Eğitim Merkezi Müdürlükleri bünyesinde açılmış ve bugüne kadar toplam 1547 kişiye eğitim verilerek, mezunların sektörde istihdamları sağlanmıştır. (<http://www.turizm.gov.tr>)

1.7.1.2. İşletmeler Bünyesinde Düzenlenen Eğitim Programları

Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde çalışan personelin eğitimini sağlamak üzere, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü / Mesleki Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından aşağıdaki eğitim programları düzenlenmektedir:

a) İşbaşı Eğitim Kursu

Turizm işletmelerinde ön büro, yiyecek ve içecek servisi, kat hizmetleri ve yiyecek üretimi branşlarında çalışmakta olan personelin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla taşımaktadır. Kurslar, dokuz gün eğitim, bir gün sınav olmak üzere on gün sürelidir. Teorik ve uygulamalı olarak yapılan eğitim günde üç saat olmak üzere toplam 27 saat sürmektedir. Kurs sonunda yapılan bitirme sınavında başarılı olan kursiyerlere Turizm Bakanlığı tarafından 'Başarı Belgesi' verilmektedir. 1967 - 2002 yılları arasında 31 bin 85 kursiyer eğitim görmüştür.

b) Yöneticileri Eğitici Olarak Yetiştirme Kursu

Turizm işletmelerinde bölüm müdürü, müdür yardımcısı ve şef düzeyinde görev yapan personele, sahip oldukları alan bilgileri ile deneyimlerini, alt kademe çalışanlara etkin bir şekilde iletme yollarını öğretmektir. Kurslar 6 gün sürelidir ve dersler günde 4 saat olmak üzere toplam 24 saat sürmektedir. Kurs sonunda katılımcılara Turizm Bakanlığı tarafından 'Katılma Belgesi' verilmektedir. 1992 yılından itibaren 2002 yılı da dahil olmak üzere 2382 kursiyere eğitim verilmiştir.

c) Sosyal Davranışlar Semineri

Turizm işletmelerinde çalışan personelin hizmet standardının yükseltilebilmesi için iletişim prensipleri ve teknikleri konusunda bilgi vererek, çalışanların sosyal becerilerini geliştirmektir. Kurslar 3 gün sürelidir ve dersler günde üç saat olmak üzere toplam 9 saat sürmektedir. Kurs sonunda katılımcılara Turizm Bakanlığı tarafından 'Katılma Belgesi' verilmektedir.

d) Ev Pansiyonculuğu Eğitim Kursu

Ev pansiyonculuğu yapmakta veya pansiyonda çalışmakta olanlara, işlerini daha bilinçli olarak yürütmelerini sağlamak üzere

gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmaktır. Kurslar altı gün sürelidir ve dersler günde üç saat olmak üzere toplam 18 saat sürmektedir. Kurs sonunda katılımcılara Turizm Bakanlığı tarafından 'Katılma Belgesi' verilmektedir. 1967 - 2002 yılları arasında 737 kursiyere eğitim verilmiştir.

e) Turist Sağlığı Faaliyetleri

Turizm İşletmeleri çalışanlarına yönelik olarak kişisel hijyen ve çevre sağlığı konularını içeren eğitim seminerleri, ulusal ve uluslararası nitelikte düzenlenerek ve kılavuz kaynak materyaller üretilerek ülkemizin tanıtımında olumlu bir imaj yaratılmasına neden olabilecek davranışları/tutumların pekiştirilmesine katkıda bulunulmuştur. (Odabaşı, 2003)

1.7.1.3. Profesyonel Turist Rehberliği Kursları

Kurslar ülke çapında ve bölge çapında olmak üzere iki türde açılır. Ülke çapındaki kurslarda, Türkiye'nin tüm bölgelerinde rehberlik yapabilecek özellikte eleman yetiştirilir. Bölge çapındaki kurslarda, kursun açıldığı İl Müdürlüğü Türkiye'nin 7 coğrafi bölgenin hangisinin içine giriyorsa, o coğrafi bölge için rehber yetiştirilir. Ülke çapında kurslar, kazanan aday sayısının en az 75, bölge çapında kurslar ise kazanan aday sayısının en az 35 kişi olması halinde açılır. Ülke çapındaki kursları süresi en az altı ay, bölge çapındaki kursların süresi en az üç aydır. Ülke çapındaki kurslarda ders saati toplamı 240, Bölge çapındaki kurslarda ise 120'den daha az olamaz. (<http://www.turizm.gov.tr>)

Kurslarda verilecek dersler şunlardır: Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı, Turist Rehberliği Meslek Dersi, Türkiye'nin Turizm Coğrafyası, Arkeolojik Bilgiler, Sanat Tarihi, Mitoloji, Din, Folklor, Sosyoloji, Türk Tarihi, Edebiyat, İlk Yardım. Ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda ders grupları aynıdır. Bu derslerin ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda kaçar saat okutulacağı, hangi konuları kapsayacağı ve hangi konularda (bu derslere ek olarak) kaçar saat konferans verileceği bir talimat ile belirlenir.

Halen, Turizm Bakanlığı'na kayıtlı 8861 Profesyonel Turist Rehberi faaliyet göstermektedir.

1.7.1.4. Uluslararası Eğitim Faaliyetleri

Turizm Bakanlığı uluslararası turizm eğitimi faaliyetlerine 1988-2001 yılları arasında yürüttüğü projelerle altyapı oluşturmuş ve bu eğitim faaliyetlerini 2000 yılından itibaren de Karadeniz Ekonomik İşbirliğine (KEİ) üye ülkeler ile SSCB'nin dağılmasından sonra kurulan yeni cumhuriyetlere yönelik olarak münferit ülke bazında veya karma olmak üzere çeşitlendirerek sürdürmüştür. (Odabaşı, 2002:471)

Turizm Bakanlığı'nın Yürüttüğü Uluslararası Turizm Eğitimi Projeleri:

a) Otel Endüstrisinde Eğiticilerin Eğitimi Projesi

Proje 1988 yılında başlamış 1992 yılında sona ermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı eğiticileri ve sektörde olarak çalışmakta olan turizm profesyonellerinin eğitici olarak yetiştirilmesi amacı ile Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) teknik danışmanlığı ile yürütülmüş ve toplam 250 kişi eğitilmiştir.

b) Otelcilik İkram ve Turizm Projesi

Proje 1988 yılında gerçekleştirilmiştir. Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün yönetsel ve teknik açıdan güçlendirilmesi, sektörün gereksinimi olan eğitilmiş eleman yetiştirilmesi olanaklarının tesis edilmesi, 1988 yılında 5 adet olan Turizm Eğitim Merkezi (TUREM) sayısının 10'a çıkarılması ve TUREM'lerin fiziksel ortamları ile programlarının iyileştirilerek sektöre ve TUREM'lere eğitici yetiştirilmesi hedeflenen proje, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) teknik danışmanlığı ile yürütülmüştür.

c) Liderlik ve İşgücü Geliştirme Projesi

Proje fiilen Kasım 1997'de başlamış ve Mayıs 2001'de sona ermiştir. Sektörde görevli

bölüm şefi ve üst düzey personelin kendi işletmelerinde eğitim etkinlikleri ve işbaşı eğitimleri düzenleyebilmeleri için bilgi ve becerilerle donatılmalarını ve

Antalya/Kemer'de uluslararası nitelikte hizmet verecek bir eğitim merkezinin kurulmasını hedefleyen projede 447 kişi eğitici olarak yetiştirilmiş ve Antalya/Kemer TUREM binasında, projenin olanakları ile, uluslararası nitelikte hizmet verecek bir eğitim ortamı düzenlemesi yapılmıştır. Projenin uluslararası boyutu tamamlanmıştır.

Ancak, ulusal boyutu Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Mesleki Eğitim Dairesi

Başkanlığı tarafından sürdürülmektedir. Projede bir İngiliz firmasından teknik

danışmanlık hizmeti alınmıştır. (Odabaşı, 2002: 472)

1.7.2.TURİZM GELİŞTİRME VE EĞİTİM VAKFI (TUGEV) MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİ KURSLARI

Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV), 12 Ocak 1985 tarihinde Turizm Bakanlığı, konaklama ve seyahat sektörünün temsilcileri, eğitim kuruluşlarının üyelikleri tarafından kurulmuş, kamu yararına çalışan bir eğitim ve araştırma vakfıdır. Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Turizm Eğitimi Dünya Birliği (AMFORT) üyesidir. TUGEV'in öncelikli görevleri;

- **Ülke koşullarına ve dünya standartlarına uygun eğitim sistemini kurmak,**
- **Türk turizm potansiyelinin analizini yapması ve turizmi bilimsel yöntemlerle incelemek,**
- **Turizm politikalarının oluşturulmasında yardımcı olmak için temel amaç ve çalışmaları oluşturmaktır.**

TUGEV Eğitim Programları:

a) Yönetici Olmayan Personel İçin Mesleki İşbaşı Eğitim Programları

Bu programlar sektöre yeni girmiş ve mesleki eğitim görmemiş personele işbaşında gerçekleştirilmektedir ve beceri geliştirmeye yöneliktir.

b) Nezaretçi Eğitim Programları

Bu programlar, nezaretçi kademesinde yeni terfi etmiş ya da terfi etmeye aday olan elemanlar için hazırlanmış olup, bir nezaretçide bulunması gerekli bilgi ve beceri kalitesinin kazandırılması amacına yöneliktir.

c) Orta ve Üst Düzey Yönetici Geliştirme Programları

Bu programlar yönetim kademesine yeni terfi eden veya terfi etmeye aday yöneticilere yönelik olup yöneticilik beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

d) Eğiticilerin Eğitimi Programları

Bu program, işyerindeki diğer personele eğiticilik yapacak olan nezaretçi ve yöneticilere eğitici olma niteliklerini kazandırma amacıyla hazırlanmıştır. Program içinde; eğitim ihtiyacını belirleme yolları, eğitim yöntemleri, eğitim programlarının hazırlanması, eğitim öncesi hazırlıklar, öğrenmeye heveslendirme, eğitim sonrası etkinlik ölçümü gibi konular bulunmaktadır.

İhtiyaç hissedilen eğitimin türü ve konusu işyeri tarafından TUGEV Genel Sekreterliği'ne bildirilir ya da TUGEV Eğitim Uzmanları ön çalışma yapıp, işletmenin ihtiyaçlarını saptarlar. TUGEV'in Üniversitelerle işbirliği yaptığı süreli eğitim programları:

- **Otel Yönetimi Sertifika Programı-Boğaziçi Üniversitesi**
- **Seyahat ve Tur Yönetimi Sertifika Programı-Boğaziçi Üniversitesi**
- **Turizm ve Otelcilik Sertifika Programı-Uludağ Üniversitesi**

Halen Trakya Üniversitesi ile işbirliği çalışmaları devam etmektedir. (TUGEV, 2003)

1.8. BAZI AVRUPA ÜLKELERİNDE TURİZM EĞİTİMİ

Bir ülkenin turizm geliri, dış aktif turist talebi ile doğru orantılıdır. Turist talebini etkileyen turistik çekicilikler her ülkede az veya çok var olan değerlerdir. Önemli olan bu mevcut arz kaynaklarını nitelikli personel ile kaliteli turizm haline getirerek, turistin hizmetine sunabilmektir. O halde nitelikli personelin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu konu ile ilgili her kurum ve kuruluşun çok daha aktif olarak ilgilenmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Aksi takdirde uluslar arası turizm pazarlarından beklenen gelir hiçbir zaman istenilen seviyeye ulaşamayacaktır. Çünkü kaliteli üretilmeyen turizm ürünü, tüketiciler tarafından rağbet görmemektedir ve dolayısıyla da rekabet şansı yoktur.

Türkiye ile aynı coğrafi kuşak üzerinde bulunan Fransa ve İtalya, uluslararası turizm gelirlerinden büyük paylar almaktadır. Seksenli yılların sonlarında Fransa'nın dış turizm gelirleri 18 bin 582 milyar dolar, İtalya'nın ise yaklaşık olarak 12 bin 388 milyar dolardır. (Aydos, 1992: 175) 2001 yılında Fransa'nın turizm geliri 32 bin 90 milyar dolara yükselirken, İtalya'nın turizm geliri ise 25 bin 90 milyar dolar olmuştur. (<http://www.world-tourism.org>) Türkiye'nin ise turizm geliri 1992 yılında 3,639 milyon dolarken, 1997 yılında 7.008 milyon dolara, 2001 yılında ise 8090 milyon dolara

yükselmiştir. 1992 yılında turist sayısı 7076 bin kişi iken, 2001 yılında 11.569 bin kişiye ulaşmıştır. (<http://www.die.gov.tr>) Bu sayısal artış, hizmet kalitesinin artmasıyla ivme kazanacaktır. Önemli olan sahip olunan arz kaynaklarını nitelikli personel ile kaliteli turizm ürünü haline getirerek, turistin hizmetine sunabilmektedir.

1.8.1. Fransa'da Turizm Eğitimi ve Türkiye Turizm Eğitimi ile Karşılaştırılması

Fransa'da eğitim 6-16 yaşları arasında zorunludur. 16 yaşından sonra her geçen yıl daha fazla öğrenci ortaöğretimin ikinci aşamasına, yükseköğretime veya çıraklık eğitimine yönelmektedir. Eğitim çoğunlukla devletin kontrolünde verilmektedir. Ancak 1980'li yıllarda özellikle mesleki eğitimde yerelleşme tamamen sağlanmıştır. Ortaöğretim kurumları daha özerk bir yapıya kavuşmuştur. Fransa'da okul eğitiminin ağırlıklı olduğu bir mesleki eğitim sistemi vardır.(DPT, 2001: 10)

5 yıllık ilköğretimden sonra 4 yıllık ortaöğretim dönemi başlar. Ancak bu 4 yıllık öğretimin 2 yılı gözlem sınıfları (5. ve 6. sınıflar), diğer 2 yılı ise yönlendirme sınıflarıdır.(3. ve 4. sınıflar) Fransa'da mesleki eğitim, ağırlıklı olarak çıraklık sistemi içerisinde gerçekleşmektedir. Mesleki eğitim ve dolayısıyla turizm eğitimi 5. sınıftan sonra başlayabileceği gibi 3. ve 4. sınıflardan sonra da başlayabilmektedir. (Ağaoğlu, 1991:60)

Fransa'da otelcilik eğitimi veren üç tür eğitim kuruluşu bulunmaktadır:

1. Temel Otelcilik Eğitimi Sağlayan Kurumlar: Bu okullarda ilk ve orta öğrenim gören veya sadece ilköğrenimini görmüş 14-16 yaşlar arasındaki gençler içindir. Öğretim programının %50'sini pratik, %50'sini teorik ders uygulamaları oluşturmaktadır. Pratik öğrenim genellikle otellerin önbüro, restoran, mutfak ve kat hizmetleri bölümleriyle ilgilidir. (Kahraman, 1984:51) Fransa'daki bu eğitim uygulaması ülkemizde Turizm Bakanlığı tarafından 'Turizm Eğitim Merkezi' eğitim çalışmalarına benzetilmektedir. Turizm Eğitim Merkezleri 8 ay süreli kurslar

düzenleyerek, kat hizmetleri, servis ve mutfak bölümlerine alt düzeyde personel yetiştirmektedir.

2. Otelcilik Eğitimi Sağlayan Liseler: Temel otelcilik eğitimi alan gençler bu okullarda öğrenimini sürdürebilmektedir. Öğretim programının %25'i pratik, %75'i genel otelcilik bilgisi veren teorik derslere dayalıdır. Üç yıl süren bu eğitim sonunda mezun olan gençler "Otelcilik Teknisyenliği" diplomasına sahip olurlar. Bu okul mezunları küçük ve orta kapasiteli otel işletmelerinde sorumluluk alabilecek kadrolara sahip olabilirler. (Kahraman, 1984: 52) Ülkemizde, turizm eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde, Anadolu Aşçılık Meslek Lisesinde, Anadolu Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liselerinde yürütülmektedir.
3. Otelcilik Yükseköğrenimini Sağlayan Eğitim Kuruluşları: Otelcilik eğitimi sağlayan liseler ile devlet ve/veya özel liselerden mezun kişiler ile üniversite öğrenimini yarıda bırakmış olanlar otelcilik yükseköğrenimini sağlayan eğitim kuruluşlarına kayıtlarını yaptırabilmektedirler. Bu öğrenim kurumlarında eğitimin % 90'ı teorik, %5-10'u pratik derslere ayrılmıştır. İki ila üç yıl eğitim veren bu okullardan "Yüksek Otelcilik Teknisyenliği" diplomasını alanlar otelcilik sektöründe çeşitli yönetim kadrolarında iş bulabilmektedirler. Ülkemizde ise, çeşitli üniversitelerin bünyesinde yer alan fakültelere bağlı olarak "Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları" kurulmuştur.

Fransa'da mevcut otelcilik ve turizm eğitimi sisteminin benzeri Türkiye'de de uygulanmaktadır. Ancak turizm eğitim sistemini yürüten organ Fransa'da Milli Eğitim Bakanlığı ve özel okullar olmakta, Türkiye'de ise, Milli Eğitim Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve eğitimin çeşitli düzeylerinde sorumlu kurum ve kuruluşlardır. (Kahraman, 1984: 51-52)

Ayrıca, Fransa'da uygulama yönelimli eğitimin ağır bastığı görülmektedir. Turizm alanında; 110 adet ortaokul düzeyinde, 10 adet lise düzeyinde, 3 adet 4 yıllık lisans düzeyinde okul bulunmaktadır. Ülkemizde ise okulların örgütleniş biçiminde çarpıklık ve dağınıklık söz konusudur.

Yaygın turizm eğitimine göz atıldığında; Fransa'da turizm örgütlenmesi ile buna bağlı yaygın eğitim aktivitelerinin üç ekseninde gerçekleştiği görülmektedir. Bunlar

Bakanlık, Sektörel Komiteler ve Bölgesel Turizm Komiteleri olarak sayılabilir. Bu organizasyonlar bir yandan halkın turiste karşı bilinçlendirilmesini sağlarken, diğer yandan da toplumun boş zamanlarını değerlendirilmede turizmin önemini kamuoyuna vurgulamakla görevlidirler. Bunlar dışında halkın iç turizme daha etkin bir şekilde katılmalarını sağlamak ve boş zamanlarını zevk ve tercihlerine uygun turizm aktiviteleriyle değerlendirebilmeleri için değişik kuruluşlar da hayata geçirilmiştir (Sürekli eğitim ve öğretim oluşumları, Aktif Eğitim Yöntemleriyle Antrenman Merkezleri, Turist Kabul Eden Ülkeler Ulusal Federasyonu: FNPAT, Turizm Büroları Ulusal Federasyonu: FNOTSI, Turizm Bölgesel Komiteleri Ulusal Federasyonu: FNCDT, Boş Zaman Rezervasyon Hizmetleri Ulusal Federasyonu: FNSRC vb.) (Yılmaz Küçükaltan, 2002: 318)

1.8.2. İtalya'da Turizm Eğitimi ve Türkiye Turizm Eğitimi İle Karşılaştırılması

İtalya'da okul çağı 6 yaşında başlamakta ve 8 yıl sonra 13 yaşında da sona ermektedir. İtalya'da diğer ülkelerde rastlanılan 2, 3 veya 5 yıllık eğitim veren ortaöğretim düzeyinde okullar bulunmamaktadır. Her türden mesleki eğitimin yanı sıra, turizm eğitimi de verilmektedir. Yüksekokullarda eğitim süresi genellikle 4 yıldır. Ortaöğretim düzeyindeki okullarda ise 2-5 yıl arasında değişmektedir. İtalya'da turizm eğitimi; zorunlu eğitimden sonra kısa süreli meslek edindirme ve geliştirme kurslarında (çoğu özel kuruluşlar) yapılabileceği gibi, ortaöğretim düzeyindeki okullarda, enstitü ve yüksekokullarda da yapılabilmektedir. (Ağaoğlu, 1991: 64)

İtalya, turizm eğitiminde dünyanın en ileri ülkelerinden biridir. İtalya'da turizm sektörüne eleman yetiştiren resmi kurumların yanı sıra özel ve özerk öğretim kurumları da bulunmaktadır. E.N.A.L.C., İtalya'da turizm sektörüne kalifiye otelcilik ve turizm personeli yetiştiren milli bir teşkilatın kısa adıdır. Tüzel kişiliğe sahip, eğitim ve öğretim yönünden özerk bir kuruluştur. E.N.A.L.C., Eğitim Bakanlığı'ndan iki, Turizm Bakanlığı'ndan bir, Turizm ve Seyahat Acentaları Derneğinden bir, İl Yönetim Teşkilatından bir, Tarım-Sanayi ve Ticaret Odasından bir temsilciyle yönetilmektedir. E.N.A.L.C.'in mülkiyeti kendisine ait olan İtalya'nın birçok yerinden Otel-Okulları bulunmaktadır. Avrupa Konseyi, otelcilik ve turizm konusunda çeşitli ülkelere vermiş olduğu eğitim burslarının kurslarını İtalya'daki E.N.A.L.C. teşkilatının okullarında yaptırmaktadır.

"E.N.A.L.C." Otelcilik Eğitim Sisteminin En Belirgin Özellikleri:

- Otelcilik eğitiminin uygulamaya yönelik şekilde yapılması,
- Otelcilik eğitiminin eğitim otellerinde yapılması,
- Mesleğe yönelik ağırlıklı lisan eğitim sisteminin uygulanması,
- Mesleki yayıncılığın ve ders kitaplarının basım işinin en iyi şekilde yapılması, okutulan her dersin en az iki veya daha fazla yardımcı ders kitabının bulunması,
- Öğrencilerin seçecekleri mesleği bilinçli bir şekilde seçmesi, Örneğin: Garson olmak isteyenlerin servis, aşçı olmak isteyenlerin mutfak kursuna gitmeleri gibi,
- Eğitim ve öğretim programlarının içerik ve süre bakımından amaca uygun bir şekilde düzenlenmiş olması,
- Okul sonrası stajların formalite olarak görülmeyip, öğrencilerin stajlarının dikkatle işbaşında okul yöneticilerince izlenmesi,
- Otelcilik eğitiminin modern bir şekilde yapılması, gereksiz derslerin öğrencilere okutulmaması,
- İhtisaslaşmaya 1. sınıftan başlanarak öğrencilerin seçtikleri branşta yoğun bir şekilde eğitilmesi,
- Bölüm kontenjanlarının sektörün ihtiyaçları doğrultusunda tespit edilmesi,
- Kursiyerlere mesleki eğitimin yanı sıra temizlik kuralları, davranış biçimleri, halkla ilişkiler konularında bilgiler verilmesi,

- Otelcilik okullarının (otel-okulların) yöneticisi olan kişilerin hem okul, hem de otel yöneticiliği yapacak özelliğe sahip kimseler arasından seçilmiş olması,

E.N.A.L.C. otelcilik okullarının otel ve okul binaları bir arada olup, okul binası genellikle otelin arka cephesinde bulunmaktadır. Okul bölümü, öğrencilerin yatma, yeme ve içme ihtiyaçlarını karşılayacak yatakhane, yemekhane ve kafeteryadan oluşur. Teorik öğretim binasında, öğrenciler 1 hafta süre ile teorik öğrenim görürler. Otel okulları halka açık 4 veya 5 yıldızlı turistik bir eğitim modeli şeklindedir. Okulda her dersin basılı bir temel ders kitabı ile ayrıca birden fazla yardımcı ders kitabı bulunmaktadır. (Sezgin, 1984: 47-48)

Ülkemizde turizm eğitimi ise genel eğitimin bir parçasıdır. Turizm eğitiminin amacı; turizm sektörüne yetişmiş nitelikli eleman sağlamak, eğitim yoluyla teorik ve pratik arasında bağlantı kurmak, turizm endüstrisinin gelişmesine katkıda bulunmak amacını taşımaktadır. E.N.A.L.C. Otelcilik Okullarına benzer bir eğitim sistemi mevcut değildir. Eğitim, örgün ve yaygın mesleki turizm eğitimi şeklinde yürütülmektedir. Ortaöğretim kapsamında Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek liselerinde öğrenciler, her yıl Ekim-Mart ayları arasındaki altı aylık dönemde sürekli olarak okulda; Nisan-Eylül ayları arasındaki turizm mevsimi süresince turistik tesislerin mutfaklarında eğitim görürler. Meslek Yüksekokullarına birinci senenin sonunda 75 iş günü olmak üzere, Turizm ve Otelcilik Yüksekokullarında ise genellikle, II. Yarıyıl sonunda Haziran-Eylül ayları arasında işletmelerde 75 işgünü staj yapmaktadırlar. Yüksekokulların olanakları çerçevesinde staj yapan öğrenciler okul yönetimi tarafından atanan denetçiler tarafından denetlenerek, kontrol mekanizması işletilmeye çalışılmakta, bu da hem öğrencinin kendini geliştirmesi hem de staj eğitiminin verimliliği açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de ancak bazı vakıf üniversitelerinde öğrencilere uluslararası staj imkanı sağlanabilmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, okulların inşasında yanlış yer seçimleri, tesis ve donanım eksikliği yüzünden teorik eğitimi pratik eğitimle bütünleştirememesi ve staj imkanlarının yetersizliği sonucunda, mezunların istihdam edilme sorunu yaşamaları, Türkiye'de turizm eğitimi gerçeklerindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK TURİZMİNDE EĞİTİM POLİTİKASI VE PLANLAMASI

2.1. İSTİHDAM POLİTİKASI

Hızlı nüfus artışı, mesleki eğitim politikalarına yeterli önemin verilmemiş olması, kişilerin iş kurlmaları için gereken destek ortamının sağlanamaması, yüksek enflasyon, korumacı ekonomik politikalar ve bu gibi sebepler, günümüzde de mücadele edilen işsizliği oluşturmuştur. (DB, 1988: 1)

Unutulmamalıdır ki, uzun vadeli planlar yapılmaksızın, kısa vadeli tedbirler yoluyla işsizlik sorunu çözülemez. İstihdamı geliştirici projelerin teşvik edilerek çeşitli kişi, kurum ve kuruluşların bu alandaki çabalarının yönlendirilmesi ve merkezi bir mücadele yerine merkezi koordinasyonun yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

İstihdam bir amaç değil, sağlıklı ekonomik faaliyetler sırasında doğan bir yan ürün veya bir başka deyimle araçtır. Bu ilkeyi dikkate almaksızın sadece istihdam yaratmış olmak için devletin sağlayacağı iş imkanları aslında istihdam değil, istihdam hayatını uzun vadede bozacak müdahalelerdir. Ana hedef, işsizliğin toplumumuzda açtığı yaraları azaltmak, belirli bir süre zarfında tam istihdama ulaşmaktadır. (DB, 1988: 3)

Çalışma hayatı ve istihdamdan sorumlu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sosyal güvenlikle ilgili sorunlara verdiği önemi, istihdam ve çalışma hayatı

sorunlarına verememiştir. İşsizlik sorununun çözümünde ilgili tüm kesimler arasında işbirliğini sağlayacak şekilde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. (DPT, 2001: 9)

2.1.1. Eğitim-İstihdam İlişkisi

Dünya ekonomisi ile bütünleşme çabası içinde olan Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasında hak ettiği yeri alması için gelişen teknolojiyi takip etmesi, bunu mal ve hizmet üretimine yansıtması, teknolojiyi üreten ve satan bir ülke konumuna yükselmesi gerekmektedir. Bunun için nitelikli işgücüne sahip olması şarttır. (DPT, 2001: 54)

Türkiye'nin kalkınmasında tarımın modernleşmesi ve sanayileşme temel araçlar olarak kabul edilmektedir. Kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesi ve ödemeler dengesindeki açığın kapatılabilmesi için ihracata yönelik üretim yapan sanayiler teşvik edilmektedir. İhracatın hedeflenen seviyelerde gerçekleşebilmesi, bütün sektörde iyi eğitilmiş, nitelikli ve yaratıcı işgücünü gerektirmektedir. (Sezgin, 1988: 28)

Eğitim, üretim ve istihdam ilişkisinin sağlıklı şekilde kurulamaması kaynakların ve zamanın israfına yol açar, kalkınmayı yavaşlatır ve istihdama olumsuz etki yapar. Gençlerin ilgi ve yetenekleriyle iş hayatının ihtiyaçlarına uygun bir mesleki eğitim de, istihdamın artırılmasına olumlu etki yapar.

Turizm endüstrisinin dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyümesi, sektörde istihdam edileceklerin artmasını gerektirmektedir. Bu nedenle turizm eğitimi her kademe çalışanı için ayrı planlanmalı ve yürütülmelidir.

2.1.2. Turizmde İşgücü Araştırmasının Gerekliliği

Hızlı bir gelişim süreci içinde olan turizm sektörünün işgücü ihtiyacının nitelik ve nicelik yönünden karşılanabilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi mesleki eğitimin uyumu ve işbirliği şarttır. Hizmet öncesi mesleki-tekniik öğretim bireye, turizm sektöründeki mesleklere giriş için gerekli temel mesleki yeterlikleri kazandırmayı hedeflemektedir. Eğitim plan ve programları bu hedef doğrultusunda hazırlanmaktadır. (Sezgin, 1988: 37)

Turizm sektörü, işgücünün; mevsimlik olması, bayan çalışanların yüksek oranda, işgücünün ise genç ve niteliksiz olması, diğer sektörlerle oranla daha az sayıda sendika/dernek üyeliğinin bulunması gibi özellikleri nedeniyle, diğer sektörlerle oranla daha fazla dengesiz işgücünü yapısında bulundurmaktadır. Deneyimli işgücünün sağlanmasındaki ve talebin şeklindeki farklılıklar gibi yerel ve bölgesel kısıtlamalar, istihdam yapılarında çeşitliliğe yol açmıştır. Bir de talep beceriye dayalı

işler üzerinde yoğunlaşmıştır ki bu da uygulanacak programlara karar verirken eğitimcilerin göz önüne almaları gereken bir husustur.

22 Beceriye dayalı işgücü ve eğitim gerekleri hem turistik tesislerin hızla yayılması hem mevcut kurumlardaki eğitim kapasitesinin eksikliği ve hem de bazı kuruluşların eğitime yetersiz katkıları sonucunda ortaya çıkmıştır.

Emek piyasasının özellikleri olan;

- Karmaşık organizasyon yapısı,
- Talebe yöneliş,
- İstikrarsız veya yüksek oranda değişiklik,
- Göreceli genç işgücü,
- Talebin beceriye dayalı işler üzerine yoğunlaşması,

Eğitim programlarının, endüstri ihtiyaçlarına uygunluğunu sağlamak için, talepteki nicelik ve nitelik değişikliklerine göre sürekli uyarlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Arz ve talebin dengelenmesi, eğitim amaç ve nedenleri arasında tüm düzeylerde uzlaşma sağlanması için:

Ulusal düzeyde : İstihdam yaratımı ve ekonomik gelişme

Sektörel düzeyde : İstihdam yaratımı ve verimliliğin artması

Kuruluş düzeyde : Verimliliğin artması ve yüksek kazanç

Bireysel düzeyde : İş olasılığının veya iş güvenliğinin gelişmesi; gelir artışı ve terfi olasılıklarının artması gerekmektedir. (TB, 1994: 24)

Etkin insan kaynakları geliştirme stratejisi, bir yanda arz ve talebin dengelenmesi, diğer yandan istihdam için eğitim ve ihtiyacın değerlendirilmesi, beceri ve niteliklerin analizi, sertifikasyon, değerlere uyarlama (ortalama) olmak üzere dört yönü kapsayacaktır.

Geleneksel olarak öncelik, emek piyasası ve ekonomik araştırmalardan çıkan ana görüşlere uygun çalışmalara verilmiş ve esasta turizm ile istihdam arasında makro düzeydeki ortaklık odak noktası olmuştur. (TB, 1994: 25)

Makro bilgi kaynaklarına dayanmayıp endüstri ile yakın işbirliği kurarak ülkenin işgücü ve eğitim ihtiyaçlarını kapsamlı, pratik ve sistemli bir şekilde bağımsız olarak değerlendirmek ve şu sorulara cevap vermek gerekmektedir:

- Kaç kişi eğitmeliyiz?
- Hangi işler için hazır olmalılar?
- İstenilen beceri düzeyleri nelerdir?
- Nerede eğitilmelidirler?
- Ne zaman onlara ihtiyaç duyulacaktır?

Bu sorulara, belirsiz bir geçmişten alıntı bilgilerle, henüz tamamen öğrenilmemiş unsurların etkisinde hızla değişecek olan geleceğe yönelik tahminlerde bulunarak cevap vermek oldukça risklidir. Buna karşılık, mevcut durumu gösteren net ve açık veriler bu

tahminler için somut ve faydalı bir taban oluşturur. Bu aşamada aşağıdaki sağlam bilgilerin kazanılması faydalı olacaktır.

- 1. Turist arzının veya tesislerin işlevleri, coğrafi dağılımları, büyüklük ve kategorilerine göre mevcut yapıları ve**
- 2. Aynı zamanda alt sektör meslekler tablosunun ayrıntılarıyla oluşturulmasını sağlayacak olan mesleki uzmanlık ve beceri düzeylerine göre istihdam yapısı hakkında sağlam bilgiye ihtiyaç vardır. (TB, 1993:27)**

Bir hizmet sektörü olan Otelcilik Endüstrisinde personelin konuklara sağladığı hizmetin kalitesi özellikle önem taşımaktadır. Bu durum karşısında, konuklara en iyi hizmeti verebilecek nitelikli işgücünü istihdam etmek bir zorunluluktur. Bu zorunluluğun yerine getirilmesi için belirli aralıklarla işgücü araştırmalarının yapılması ve işgücü planlamasının araştırma sonuçları doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

2.1.3. Turizm Sektörünün İhtiyaç Duyduğu İşgücü Nitelikleri

Eğitimle ilgili tartışmalar önünde sonunda, işgücü piyasasının nitelik talepleri ve sunulabilen nitelikler arasındaki uygunluğun tartışılmasında düğümlenir. Çünkü eğitimin bir kurum olarak varlığının temel nedenlerinden birini ekonomiye insan yetiştirme işlevi oluşturur. (Ünal, 1996: 68)

Turizmin özellikle gelişmekte olan ülkelerde önemli istihdam olanakları sağladığı bilinmektedir. Turizmde sayısal olarak üç kategori işgücü olduğu gözlenmektedir:

- **Doğrudan İstihdam;** bu otelcilik, restorasyon, ulaştırma, turizm organizasyonu ve turizm eğitimi konularında sektör tarafından yaratılan işgücüdür.
- **Dolaylı İstihdam;** sektöre yardımcı dallarda yaratılan işgücüdür. Mobilya ve inşaat gibi.
- **Uyarılmış istihdam** ise; turizm sektörü sayesinde iş olanakları genişleyen diğer sektörlerdeki istihdam demektir. Bunlar genellikle yiyecek içecek sanayii, kamu hizmetleri, eğitim gibi yan sektörlerdir.

Turizm sektörünün ulusal işgücü talebi üzerindeki etkisi çok ağırlıklı olmakla birlikte bunun hacmini kesin olarak belirlemek mümkün olamamaktadır. Turizmle doğrudan ilgili sektörde işgücü hacmini saptamak kolayken, çok sektörlü branşlarda turizmin payını ayırt etmek çok zordur. Doğrudan istihdamın yaklaşık % 75'i otelcilik sektöründen kaynaklandığı uluslararası kuruluşlarca belirtilmektedir.

İşgücünün niteliklerine gelince, bu özellikler turizm tesislerinin coğrafi dağılışına, işletmenin süresine, mevsimlik oluşuna ve çalışanın yapısına göre değişir. Turistik işletmelerden oluşan sektörde işgücü planlaması çalışanların hiyerarşi yapısı ve iş dallarında göre yapılır ve yetişmiş insan gereksinimi belirlenir. Bunların bir kısmı süreli eğitim görmüş yönetici ve ara yönetici, bir kısmı ise iş başında yetiştirilmiş veya kurstan geçmiş yardımcı personeldir. Birinci grup personel yabancı personeli ikame ederler. (Dalı, 1988: 5-6)

Özellikle tatil yörelerindeki tesislerin mevsimlik olması nedeniyle işgücünün işletmelere uyumu gerçek bir sorun yaratır. Turizmde işgücünün bir diğer özelliği, bu sektörün kadın, genç ve göçmen nüfus gibi aktif nüfus içinde öncelikli olmayan bir gruba iş sağlamasıdır. Bu olay sektörde alt hizmet gruplarında eğitim düzeyi yetersiz kişilerin de istihdamına olanak sağlayabilmesi keyfiyeti ile eşdeğerdir. Kapsamlı bir işgücü araştırması ILO standartlarına göre Türkiye’de, branşlar ve hiyerarşik olarak otelcilikte mevcut işgücünü şöylece tahmin etmek mümkündür.

A- Branşlar itibarıyla mevcut işgücü:

<u>Dalı</u>	<u>Yüzde</u>	<u>İşgücü (kişi)</u>
1. Yönetim, idare, muhasebe	7	4.200
2. Önbüro	9	5.400
3. Servis ve çamaşır	23	13.800
4. Restoran, bar	30	18.000
5. Mutfak	15	9.000
6. Depo, muhafaza	3	1.800
7. Bakım, onarım	13	7.800
TOPLAM	100	60.000

B- Hiyerarşik düzey itibarıyla:

<u>Pozisyon</u>	<u>Yüzde</u>	<u>İşgücü (kişi)</u>
1.Kademe (yöneticilik)	1.75	1.050
2.Kademe (üst düzey uzman)	5.75	3.450
3.Kademe (orta düzey uzman)	21	12.600
4.Kademe (temel düzey teknisyen)	46	27.600
5.Kademe (niteliksiz personel)	25.5	15.300
TOPLAM	100	60.000

Çeşitli bilim kuruluşlarının ve Turizm Bankası'nın turizm sektöründe personel eğitimi ile ilgili olarak dar kapsamlı bazı araştırmaları vardır. Bunlardan Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nce yapılanın, ülkemizdeki turizm işletmelerindeki personel eğitimi hakkında ilginç bulguları vardır. 85 belgeli turistik tesiste, 1984'te yapılan bu araştırmada turizm işletmelerinde çalışan personelin % 95.6'sının turizm eğitimi veren okullardan mezun olmadıkları veya turizm eğitimi görmemiş olduğu saptanmıştır. Turizm eğitimi görmüş olanların ise % 10'u üniversite veya yüksekokul, % 5,66'sı lise, % 5,23'ü TUREM kurslarından mezun oldukları, araştırmanın ayrı bir bulgusudur. (Dallı, 1988: 9-10)

Araştırma sonunda ortaya çıkan bulgular, turizm işletmelerinin çalıştırdıkları personeli yeterli bulmadığını, turizm işletmelerinde personel eğitimine önem verilmediğini, işletme yöneticilerinin bunun bilincinde olmadığını ve daha önemlisi eğitim programlarıyla personelin eğitim ihtiyacı arasında bir köprüünün kurulmamış olduğunu göstermektedir. Oysa personelin sahip olduğu bilgi ve beceriler ile işin gerektirdiği bilgi ve deneyimler arasındaki fark minimize edilmelidir. Bu, bir başka deyişle eğitimin, iş yaşamı ile bağlantısının kurulması demektir.

Turizm sektörünün ivedilikle ele alınması gereken sorunlarından en önemlisinin "eğitilmiş işgücü açığı" olduğu düşüncesiyle, Turizm Bakanlığı eğitim etkinliklerine hız vermiş ve bu sorunun hızla çözümüne ilişkin faaliyetlere yönelmiştir. Bu kapsamda, sektörün gereksinim duyduğu sayıda ve nitelikte elemanın yetiştirilebilmesi amacıyla, yeni eğitim programları geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuş, bu da mevcut ve ihtiyaç duyulacak işgücü kaynakları hakkında bilgi gereksinimini beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, halen sektörde çalışmakta olan personelin sayısı ve özellikleri hakkında güncel bilgi edinmek ve işletmelerin gelecek 5 yıl içerisinde ihtiyaç duyacakları nitelikli personel sayısı hakkında tahminlerde bulunmak amacıyla, ilki 1989 yılında yapılan İşgücü Araştırmasının, ikincisi 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Turizm Bakanlığı'ndan belgeli konaklama tesisi, restoran, seyahat acentesi ve yatçılık şirketlerini kapsamaktadır. Veriler, turizm sezonunun en yoğun ve istihdamın en yüksek olduğu Ağustos 1993 ayı itibariyle toplanmıştır.

İşgücü Araştırması; Dünya Bankası ile Hükümetimiz arasında imzalanan İkraz Anlaşması çerçevesinde yürütülmekte olan "Otelcilik, İkram ve Turizm Eğitimi Projesi" kapsamında, Uluslararası Çalışma Örgütü'nden (ILO) sağlanan teknik danışmanlık ve Devlet İstatistik Enstitüsü işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamına giren her üç sektörde de, lise veya üniversite mezunu personel oranında önemli bir artış görülmüştür. Ancak, 1989 sonuçları ile karşılaştırıldığında, mevcut işgücü içerisinde mesleki turizm eğitimi almış personel oranı konaklama tesislerinde düşmüş, seyahat acentelerinde ise artış göstermiştir. 1993 yılı itibariyle, mevcut işgücünün konaklama tesislerinde % 11'i, restoranlarda % 5'i, seyahat acentelerinde ise % 25'i mesleki turizm eğitimini tamamlamıştır.

Turizm işletmeleri emek yoğun çalışan işletmelerdir. Bu, hemen hemen tüm işlerin el emeği ve yeteneği ile yapıldığı ve yapılması zorunluluğunu ifade etmektedir. Turizm sektöründe, diğer sektörlerde olduğu gibi üretime konu olabilecek ürün ve sunulan hizmetler ise tamamen işletmeye özgü, personelin beceri ve yeteneklerine bağımlı olduğu için standardizasyonu sağlamak kolay değildir. Dolayısıyla personelden optimal ölçülerde verimlilik elde etmek mümkün olmamaktadır. (Ağaoğlu, 1992: 18)

Eğitim sistemindeki dengesizliği giderebilmek için ilk aşamada turizm işletmelerinin ihtiyacı olan personelin nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi, daha sonra işletmelerin personel gereksinimleri ile potansiyel yatırımlarının gereksinimleri göz önünde bulundurularak orta vadede işgücü planlaması yapılmalıdır.

2.2. TURİZM EĞİTİMİ PLANLAMASINA DUYULAN İHTİYAÇ

Turizm eğitiminde ilk gereksinim, insangücü gelişiminin fiziksel gelişim ile bütünleştirilerek planlanmasıdır.

Uluslararası rekabetin yoğun olarak yaşandığı turizm sektöründe ülkemizin sahip olduğu değerlerle hak ettiği yere gelebilmesi etkin ve kapsamlı bir planlama ile mümkün olacaktır. Ülke turizmini ulaşması gereken hedeflere taşımada en önemli faktörlerden biri de eğitimidir.

Eğitim konusunda, özellikle planlı kalkınma döneminin başlamasıyla birlikte gerek sayı gerekse nitelik yönünden önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak eğitimdeki sayısal gelişmeler, nitelik ve milli kültürle ilgili gelişmelerden daha fazla olmuştur. Türk toplum yaşamı için büyük önem taşıyan ve esaslı bir eğitim felsefesine rağmen, hemen her türlü eğitim kademelerinde nitelik unsurları nazara alınmaksızın sağlanan bu gelişmelerin ekonomik ihtiyaçlar ve sosyal zorunluluklar nedeniyle yeni bir anlayışla düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Türk eğitim politikasının temel hedefi; ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi ve insangücü kaynaklarını en verimli şekilde kalkınma amaçlarına, demokratik ve özgür bir sistem içinde yönlendirilmesi için kaynak ve ihtiyaç dengesini göz önüne alınmak şartıyla rasyonel bir eğitim planlaması yapılması oldukça faydalı olacaktır. (Güneş, 1997:16)

Turizm Eğitiminin Planlaması ve Uygulaması;

- Ülkemizi ve ülkemiz kültürünün tanıtılmasına yardımcı olmak,
- Ülkemiz kalkınmasında turizmin katkısını geliştirmek,
- Turizmde verimliliği, niteliği, temsil ve davranış yeteneğini, düzeyini artırmak, etkili kılmak,
- İstihdam olanakları yaratmak,
- Turizm yoluyla döviz gelirlerimizin artmasına katkıda bulunmak,
- Servis ihracatında etkili olmaya yardımcı olmak,
- Emek-yoğun ürünlerin etkinliklerinin üretiminde, canlandırılmasında etkili olmak,
- Turizmde yan endüstrilerin gelişmesine, değerlendirilmesine yararlı olmak,
- Yerinde tanıtımın etkili araçlarından olan “işletmecilik ve servis” eğitimine ağırlık vermek için kaçınılmazdır. (Soley, 1991: 56)

Turizmde eğitim planlaması, bir anlamda genel turizm planlaması ile paralel gitmesi gereken bir olaydır. Çünkü turizm eğitimi, turizm sektörünün ihtiyacı olan elemanları yetiştirmeyi amaçladığından, turizm planlaması turizm sektörünün gelişme yönü ve diğer parametrelerin turizm eğitiminde dikkate alınması gerekmektedir. Turizme açılan her istasyon için planlama temel bir faaliyet olarak kabul edilir. (Kesiser, 1978: 25)

Turizm sektörünü oluşturan bütün işletmelerde ve ilgili kuruluşlarda ihtiyaç duyulan personel, değişik kademelerde yetiştirilmeli, fakat değişik kademelerde yapılan bu eğitim birbirini tamamlamalıdır. Sektörün her eğitim kademesinde personel yetiştirmek için, öncelikle bir turizm planlamasına ihtiyaç duyulmaktadır. Saptanan ihtiyaçlar doğrultusunda; Türkiye'nin turistik gelişme tahminleri yapılarak, mevcut istihdam verilerine göre, personel ihtiyacı ve bu ihtiyacın mevcut eğitim kapasitesi ile karşılanıp karşılanamayacağı araştırılarak ek eğitim kapasitesi ihtiyacı ortaya çıkarılmaktadır.

2.3. TURİZM SEKTÖRÜNDE MESLEKİ BELGELENDİRME SİSTEMİ (SERTİFİKASYON)

Turizm eğitim ve öğretiminin günümüz ve yarının koşullarında taleplere uyum göstermesi ve verimli bir şekilde kaliteli insangücü üretmesi arzu ediliyorsa kavramsal bir düzeyde değil, gerçek ihtiyaç ve beklentilere cevap verebilir bir düzeyde daha verimli yöntem ve süreçlere dayanması gerekmektedir.

Turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu eğitilmiş işgücünün sağlanabilmesi için; mesleki eğitim, değerlendirme ve meslek sertifikasyonu sisteminin uygulanması gerekmektedir. Mesleki sertifika (Mesleki Belge), herhangi bir meslek grubunda belirlenen standartlara ve seviyelere göre test edilen adaylara verilen belgedir ve belge sahibinin aranılan niteliklere sahip olduğunun kabul edilmesi anlamına gelir. (Mısırlı, 1996: 174) Meslek sertifikasyonu ise, bütünleşmiş ve kapsamlı bir insan kaynaklarını geliştirme politikası uygulamanın tarafsız şeklidir. (Grandone, 1996: 75) Meslek bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde kullanılacak standartlar, devlet, işçi ve işveren işbirliği ile oluşturulacak olan kapsamlı üçlü işbirliği anlayışı ile belirlenmektedir.

İşgörenlere iş başında kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerin tanıtılması ile ilgili faaliyetleri içeren, mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılması ve eşit hale getirilmesi esasına dayanan meslek sertifikasyonu sistemi, turizm sektöründe ivedi bir şekilde uygulanmalı, bunun sonucunda sektördeki mesleklerin işgörenler tarafından meslek olarak görülmesi sağlanarak, hizmet kalitesi artırılmalıdır. Hizmet kalitesini artması eğitimin kalitesinin artmasına bağlıdır. Eğitimin kalitesini ölçerken, girdileri talep edilen çıktılara dönüştürmede etkili olan faktörler sırasıyla öğretim kadrosu, öğretimin yapıldığı mekanın uygunluğu, eğitimde kullanılan araç ve gereçler, öğretim ve öğrenim (müfredat, öğretim stratejisi), hedeflenen ve ulaşılan standartlar, yönetim ve kalite kontrol gibi konular dikkate alınmaktadır. Tüm bu unsurların belli standartlara uygun bir düzeye gelip gelmediği uluslararası kurumlarca değerlendirilerek sertifikalandırılır. (Kocaoğlu, 2002: 163)

Sektörün işgücü gereksiniminin büyük bölümünü karşılayan, “mesleki eğitim” bir zincirin halkaları gibidir. Zincirin ilk halkasını eğitimi verilecek mesleğin standardı, son halkasını da o mesleğin yeterlilik belgesi (sertifika) oluşturmaktadır. Bu zincirin halkaları Türkiye’de kopuktur. Örneğin; bazı mesleklerin eğitimleri çeşitli yöntemlerle yapılmakta, standartları hazırlanmakta ancak, mesleki sınavlar ve mesleki belgelendirme sistemi mevcut olmadığından belgelendirilememektedir.

Zincirin diğer halkalarını ise; mesleğin standartları esas alınarak hazırlanacak öğretim programları, öğretim programlarına göre hazırlanan eğitim araç-gereç ve ekipmanları, eğitim ortamlarının hazırlanması, eğitimin uygulanması ve mesleki yeterlilik sınavı izlemektedir. Her meslek için, bu sürecin yaşanması zorunlu olmayabilir. Örneğin, servis eğitimi almadan işe başlayan bir komi, yıllar sonra işbaşında öğrendikleri ile garson olarak yetişebilir. Bu kişi, mesleki belgelendirme sistemi bünyesinde uygulanacak mesleki yeterlilik sınavına girerek başarılı olduğu takdirde kendisine mesleki yeterlilik belgesi verilebilmelidir. (Mısırlı, 2002: 454)

Turizm sektöründe çalışabilmek, bir belge (sertifika) sahibi olma koşuluna bağlanmış olmalıdır. Bu zorunluluğa “sertifika sistemi” adı verilmektedir. Sertifika sisteminde her beceri modülünü öğrendiğini kanıtlayan öğrenciye bunun bir belgesi olarak sertifika verilir. (TB, 1989: 10)

Öncelikle dört yıllık olmak üzere üniversite düzeyinde turizm eğitimi veren programların ürünlerini sertifikasyon sürecinden geçirmeleri son derece yararlı olacaktır. Bu girişim Üniversitelerarası Kurulun Kasım 2002 başında yaptığı bir duyuru ile de desteklenmektedir.

2.4. TURİZM EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE YÜRÜLÜKTE OLAN YASALAR

1. 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu,
2. 5 Haziran 1986 tarih ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu,

3. 4 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu,
4. 10 Temmuz 2001 tarih ve 4702 sayılı kanundur.

Turizm eğitimi ile ilgili yasal çerçeve özellikle, 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu ve 3308 sayılı Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu'yla çizilmiştir. (Karakütük ve Tural, 1992:71)

2.4.1. 4702 Sayılı Yasanın Turizm Eğitimine Getirdiği Yenilikler

4702 sayılı kanunla, Kalkınma Planları, Milli Eğitim ve Turizm Şura Kararları, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin eğitim sistemleri dikkate alınarak, eğitim sistemimize reform niteliğinde düzenlemeler getirilmiştir. Bu kanunla; 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda, 3308 Sayılı Çıracılık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nda, 3797 Sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunda, 4306 Sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretimin Uygulamasına İlişkin Kanunda değişiklikler yapılmıştır.

Mesleki ve teknik eğitimde reform niteliğinde yenilikler getiren 4702 sayılı yasa ve bu yasaya dayalı olarak yürürlüğe konulan Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ile getirilen yenilikler şöyle özetlenebilir:

1. Mesleki ve teknik orta öğretimi bitiren öğrenciler, istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya en yakın programların uygulandığı meslek yüksek okullarına sınavsız olarak devam edebilecekler.
2. Meslek lisesi mezunları, meslek yüksek okulundan mezun olduktan sonra da lisans programlarına dikey geçiş yapabileceklerdir.
3. Vakıflar; kazanç amacına yönelik olmamak koşuluyla, meslek yüksekokulu açabileceklerdir.
4. Ülke genelinde mesleki Eğitim Bölgeleri oluşturulacaktır. Böylece;
 - Kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına,
 - Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programları ile Yükseköğretim Programları arasında bütünlüğün ve devamlılığın sağlanmasına,

- İş hayatının gerektirdiği bilgi ve beceri donanımına sahip insangücünün yetiştirilmesine,
- Sosyal tarafların (hükümet, işveren, işçi kesimleri) eğitime daha etkin katılımına ve katkıda bulunmalarına olanak sağlanmıştır.

5. Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu üye sayısı tüm kesimleri kapsayacak şekilde genişletilmiş ve Mesleki Eğitim Kurulu olarak yeniden oluşturulmuştur.

İl Mesleki Eğitim Kuruluna; mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında karar alma yetkisi de verilmiş ve aynı şekilde üye sayısı artırılmıştır.

6. “50 ve daha fazla işçi” terimi, “20 ve daha fazla personel” olarak değiştirilmiştir.

7. Yirmiden az personel çalıştıran işyerleri de beceri eğitimi yaptırabilecektir.

8. On ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptıracak işletmeler için eğitim birimi kurma zorunluluğu getirilmiştir. Öğrenciler teorik eğitimlerini bu eğitim birimlerinde de yapabileceklerdir.

9. Meslek lisesi mezunlarının ustalık sınavına girebilmeleri için mesleğinde 1 yıl çalışma şartı kaldırılmıştır.

10. Ustalık unvanının kullanılmadığı mesleklerde çalışanlara, ustalık belgesinin hak, yetki ve sorumluluklarını taşıyan başka bir belge verilme olanağı getirilmiştir.

11. İşyerlerinde üretimde verimliliği ve kaliteyi artırmak ve mesleki eğitimi özendirmek için alanında meslekî eğitim almış olanların istihdam edilmesi koşulu getirilmiştir.

12. Kanunun yayımı tarihinden önce ustalık belgesi sahibi olmadığı halde iş yeri açmış olanlara 5 yıl içinde verilecek telafi eğitimi sonunda başarılı olmaları halinde alacakları sertifika ile faaliyetlerini sürdürebilme fırsatı verilmiştir.

13. Sekiz yıllık zorunlu ilköğretime katkı payını öngören 4306 sayılı yasanın yürürlük tarihi 31/12/2010 tarihine kadar uzatılmış ve ortaöğretimin finansmanı için de önemli bir kaynak sağlanmıştır. (Ince, 2002: 203)

4702 sayılı yasa çerçevesinde MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi 10 Aralık 2001 tarihinde başlamış ve 30 Mayıs 2002 tarihinde tamamlanmış ve 2002-2003 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır.

2.5. KALKINMA PLANLARINDA TURİZM EĞİTİMİ

(Hedefler, Politikalar, İlke ve Tedbirler)

Toplumlar, ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden bir bütünlük içinde kalkınmaktadır. Bu sürecin elbette hür ve demokratik bir siyasi ortama ihtiyacı vardır. Bir ülkeyi diğer bir ülkeyle karşılaştırırken, ekonomik göstergeler yanında, sosyal göstergeler de kullanılmaktadır. Temel sosyal göstergeler içinde istihdam, kültür, sağlık ve eğitim bulunmaktadır. Bunlardan eğitim sektörü, kalkınma çabalarında, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştiren temel kaynaktır.

Eğitim, kalkınmanın en büyük destekçisidir. 1961 yılından beri uygulanan gerek beş yıllık

gerekse yıllık plan ve programlarda eğitim, kalkınmanın en önde gelen faktörü olarak görülmüş ve eğitimle ilgili düzenlemeler öncelikli olarak değerlendirilmiştir.

Günümüzde turizm politikası; bir ülkenin tüm insanlarına turizme katılarak maddi ve manevi

dinlenme olanaklarını sağlamak, çevreyi koruyarak turizm ihtiyaçlarının karşılanması için gereken en uygun alt ve üst yapıyı kurmak amacı ile kamu yönetiminin turizm alanına dolaylı ve dolaysız her türlü müdahalesini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, turizm politikası örgütlenmiş toplumlarda, özellikle devlet tarafından turistik gelişmenin gidişine bilinçli bir şekilde müdahale etmektir.

Turizm politikası; para, ulaştırma, imar, iç ve dış ticaret, eğitim, tarım, endüstri gibi üretken

ve üretken olmayan sektörlerin karar mercilerinin davranışları, tutumları ve

politikaları dikkate alınmadan ve değerlendirilmeden saptanamaz; uygulama olanağı ve başarıya ulaşma şansına sahip olunamaz. (Güneş, 1997: 15-20)

Türkiye; 1963 yılından itibaren planlı kalkınma dönemine girmiş; ulaşılması istenen ekonomik, sosyal ve kültürel hedefler ile bu hedefleri gerçekleştirmek için uygulanacak ilkeler ve izlenecek stratejiler, hazırlanan beş yıllık kalkınma planları ile belirlenmeye başlamıştır. (DPT, 2001: 1)

2.5.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Turizm eğitimiyle ilgili tedbirler:

1. Turizm personeli eğitime öncelik verilecektir.
2. Eğitim ve halk eğitim programlarında bölgedeki turistik eserlerin tanıtılması ve benimsetilmesi hususları göz önünde tutulacaktır. (DPT, 1963: 428)

Plan Hedefleri:

Ortaöğretim çağındaki gençlerin büyük bir bölümü teknik ve mesleki eğitime yöneltilecektir. Bu amacın gerçekleşmesi için teknik öğretim, çıraklıktan teknisyenliğe kadar bütünüyle sanayi ile bağlantılı, onun imkan ve ihtiyaçlarıyla uyuşan bir sistem olarak kurulmalı ve işletilmelidir. (DPT, 1963: 458)

2.5.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda madencilik ve turizm sahaları kalkınmanın değerli kaynaklarını teşkil etmektedir.

Birinci planda tanımlanan hedefler ilk üç yılda genel olarak gerçekleşmişlerse de, öngörülen tedbirler, uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle zamanında alınamamıştır. Nitekim; beklenen talep artışı gerçekleşmiş, planda 1967 yılı için öngörülen yabancı turist sayısına 1966 yılında yaklaşık olarak erişilmiş, ancak dış turizm gelirlerinin tümünün resmi kanallardan yurda girmesi sağlanamamış; ayrıca sektördeki arz kapasitesi nitelik ve nicelik yönlerinden gerekli gelişmeyi sağlayamamıştır. Bugünkü duruma göre, çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşları

arasında turizm alanında çok gerekli koordinasyon henüz sağlanamamış bulunmaktadır. Turizm tanıtması ticari nitelik taşımamakta, politik ve kültürel tanıtımdan ayrı olarak yürütülmemektedir. Turizm eğitimi ve öğretim çalışmaları, turizm kredisi politikası için gerekli örgütlenme tam olarak kurulamamış, turizmi teşvik edici mali ve hukuki tedbirler yeterli duruma getirilememiştir. (DPT, 1967: 594)

Yüksekokulların niteliğinin artırılması için üniversitelere bağlı yüksekokullar kurulması tercih edilecektir. Yükseköğretim imkanlarının yurt düzeyine dağıtılmasında yüksekokullardan yararlanacak ve öğretim üyesi ihtiyacı uzun süreli programlarla giderildikten sonra yüksekokullardan yararlanarak üniversite açma imkanları olabilecektir. (DPT, 1967: 170)

Genel Politikalar

Bir alanda insan gücü ihtiyaçları kesin olarak belli olmadan, özellikle meslek ve teknik öğretim alanında yeni meslek dal veya kademeleri ile ilgili eğitim bölümleri ve yeni okullar açılmayacaktır. Açılacak her okul veya kademenin mezunlarının hakları ve statüsü öğrenci alınmadan ayrıntılı olarak tespit ve ilan edilecektir. (DPT, 1967: 176)

2.5.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Turistik konaklama tesisleri personel eğitiminin başarıya ulaştırılması gayesiyle eğitimin akademik eğitim yerine beceriye dönüştürmesi sağlanacak, konaklama tesislerinde resmi eğitim görmüş personel istihdamı sağlamak yanında bu personelin yıl boyunca istihdamını sağlayıcı tedbirler de alınacaktır. (DPT, 1967: 621)

İlke ve Tedbirler

Mesleki ve teknik lise mezunlarına ağırlıklı meslekleriyle ilgili dallarda yükseköğrenime geçiş sağlanacaktır. (DPT, 1967: 762)

Otelcilik okulları, otel ve turizm orta seviyeli işletmecisi yetiştirmeye yönelecek Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'ne dönüştürülecektir. Otel ve turizm işletmecisinin alt kademelerindeki elemanların yetiştirilmesi için pratik otelcilik ve turizm okulları açılacaktır. (DPT, 1967: 763)

2.5.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Her düzeyde eğitimi, Türk ulusunun öz değerlerini koruyarak geliştirip, çağın teknolojik olanakları da değerlendirilerek, tüm yurda yaymak, eğitimden yararlanmada olanak eşitliği sağlamak, eğitimi hızlı, sağlıklı ve demokratik gelişme gerekleriyle uyumlu kılmaktır Her düzeyde eğitimi, Türk ulusunun öz değerlerini koruyarak geliştirip, çağın teknolojik olanakları da değerlendirilerek, tüm yurda yaymak, eğitimden yararlanmada olanak eşitliği sağlamak, eğitimi hızlı, sağlıklı ve demokratik gelişme gerekleriyle uyumlu kılmaktır. (DPT, 1979: 657)

Planın eğitilmiş insangücü hedeflerine uygun biçimde, meslek eğitimine ve teknik öğrenime öncelik verilecektir. (DPT, 1979: 670)

Turizm alanındaki atılımlarda zaman yitirmemek için, varolan kamu kuruluşlarıyla özel kuruluşlardan en verimli şekilde yararlanılacaktır; ev turizmi özendirilecek ve turizm eğitimi yaygınlaştırılıp hızlandırılacaktır.(DPT, 1979:670)

İlke ve Politikalar

IV. plan genel ve mesleki eğitim ilkeleri çerçevesinde turizm eğitimi politikası yeniden gözden geçirilerek ülke gereksinimini karşılayacak biçimde yönlendirilecek ve ilgili kuruluşlar arasındaki eşgüdüm Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nca sağlanacaktır. (DPT, 1979: 432)

IV. planda saptanan politikalara ilişkin veri toplama ilkelerine uygun olarak turizm istatistikleri geliştirilecek ve gerekli eşgüdüm sağlanacaktır. (DPT, 1979: 432)

2.5.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı eğitim ve öğretimin hayata dönük olması, kalkınmanın gerektirdiği insangücünün yetiştirilmesi ve eğitim sisteminin her kademesinde niteliğin yükseltilmesi esastır. (DPT, 1985:2)

Beşinci plan döneminde mesleki teknik eğitimin başta gelen konusu, orta seviyeli meslek elemanının ve öncelikle teknisyeni yeterli sayı ve kalitede yetiştirecek program, organizasyon ve bünye değişikliğinin yapılmasıdır. (DPT, 1985:187)

Teknik dallarda İngilizce eğitim yapan Anadolu Mesleki ve Teknik Liseleri açılacaktır. (DPT, 1985:144)

Turizmde Devlet, alt yapıyı geliştirmeye ağırlık verecektir. Üst yapının geliştirilmesi, yatak kapasitelerinin artırılması ve özellikle işletmecilikte eğitim konuları Devletçe desteklenecek ve yabancı sermaye teşvik edilecektir. (DPT, 1985:42)

2.5.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Eğitimin kalitesinin her kademedeki yükseltilmesi, eğitim programlarında kalkınmanın ve teknolojik ilerlemenin gerektirdiği biçimde düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi ve insangücü planlaması esas olacaktır. (DPT, 1989:3)

Turizm sektörüne ayrılan kamu kaynakları öncelikle eğitim ve teknik alt yapının geliştirilmesine tahsis edilecektir. (DPT, 1989:352)

Turizm sektörüne doğrudan ve dolaylı olarak hizmet verenlerin sayıca yeterli düzeye getirilmesi ve eğitilmek suretiyle bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanacaktır. (DPT, 1989: 282)

Mesleki ve teknik eğitimde endüstri meslek liseleri ile otelcilik ve turizm meslek liselerine ağırlık verilecek, kız meslek liseleri fonksiyonel hale getirilerek geliştirilecektir.

Özel kesimin okul açması ile vakıfların özel üniversite kurmaları teşvik edilecek, eğitim metod ve teknolojilerinin geliştirilmesinde ve eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol alması desteklenecektir. (DPT, 1989: 294)

Ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insangücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime öncelik verilmesi temel ilkedir. Yükseköğretime devam isteyen mesleki teknik lise mezunlarının kendi branşlarında bir yükseköğretim kurumuna yönelmelerini özendirerek düzenlemeler yapılacaktır. (DPT, 1989: 295)

Ara kademe nitelikli insangücü yetiştiren meslek yüksekokulları ile meslek liseleri bütünlük içinde ilişkilendirilerek geçerliliği kalmamış dalların muhafazasından ve aşırı ölçüde çeşitlendirmeden kaçınılacak ve elektronik, bilgisayar, turizm, hemşirelik, sağlık teknisyenliği alanlarına öncelik verilecektir. (DPT, 1989: 298)

2.5.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Eğitim bu plan döneminde en önemli sektör olacaktır. Örgün ve yaygın eğitim sisteminin nitelik ve niceliğinin geliştirilerek ekonomik büyüme ve sosyal gelişmenin en önemli unsurlarından olan insangücünün yetiştirilmesi temel ilkedir. (DPT: 1996: 23)

Sektörde hizmet kalitesini yükseltmek için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır. Bunun için meslek standartları tespit edilecek, bu standartlara uygun sınav ve sertifikasyon sistemi kurulacak ve Meslek Standartları Kurumu kurulacaktır. (DPT: 1996, 25)

Sağlık, eğitim, bilim-araştırma , turizm ve çevre sektörlerini artan önemi göz önüne alınarak, bu alanlarda nitelikli personel yetiştirilmesine ağırlık verilecektir. DPT, 1996: 25)

Turist rehberliği mesleğine mensup olanların ortak sorunlarına çözüm bulmak mesleki etkinliklerini artırmak, seyahat acentaları ve birbirleri ile olan ilişkilerini meslek disiplini altında düzenlemek amacıyla Rehberler Birliği Yasası ıkarılacaktır. (DPT, 1996: 136)

Sekizinci Planda Mesleki Eğitimde Aksaklıkların giderilmesi, zorunlu eğitimle yükseköğretimle ilgili 3308 sayılı ıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'nda, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda düzenlemeler yapılarak eğitim reformu gerçekleştirilmiştir. (DPT, 1996: 181)

2.5.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Turizm eğitiminde henüz mesleki belgelendirme sistemine geçilememiş olması hizmet kalitesini etkilemektedir. (DPT, 2000: 167)

Turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sistemi getirilecektir. (DPT, 2000:168)

Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitime ağırlık verilecek, ortaöğretimde mesleki-teknik eğitimin payı artırılacak, üniversitelere giriş sınavlarında normal liseler ile meslek ve teknik lise mezunları arasındaki farklı değerlendirmeler kaldırılarak, mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaşması teşvik edilecek, mesleki-teknik eğitim programlarının meslek standartlarına dayalı olarak yapılması sağlanacak ve çalışma hayatı ile işlevsel işbirliği geliştirilecektir. (DPT, 2000: 84)

Meslek yüksekokulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arasında program bütünlüğünü esas alan iş bölümü ve işbirliği kurulacak; nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde önemli yeri olan meslek yüksek okullarında öğrencilerin uygulamalı eğitim almaları sağlanacaktır. (DPT, 2000: 84)

Bir ülkenin turizm sektörünün geleceği, sunduğu hizmetlerdeki kaliteye bağlıdır. Turizmde kalite doğrudan eğitimin bir fonksiyonudur. Ancak sektör, teknik anlamda eğitim talep etmemektedir.

Turizm eğitimi ve kalitesinde sertifikasyon anahtar kelimedir. Sertifikasyon, mesleki eğitimde standardizasyonu, değerlendirmenin devlet ve sektör tarafından ortaklaşa yapılmasını, uluslararası kriterlere göre verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli olan beceri düzeyinin belirlenmesini sağlamaktadır. Mesleki niteliklerin belgelendirilmesi için düzenleme yapılmalı, sektörde doğrudan veya dolaylı hizmet veren personelin tamamı belge sahibi olmalı ve kendi meslek kuruluşu tarafından denetlenmelidir.

Türkiye'deki turizm eğitim sistemi, daha çok sayıda ara eleman yetiştirmeye programlanmalı, yanlış yerlerde ve vasıflarda açılmış YÖK'e bağlı birçok okul kademeli olarak azaltılmalıdır.

Yerel yönetimler turizmin gelişmesinde en etkin güçlerden biridir. Yerel yönetimlerin hizmetlerinde kaliteyi artırıcı yönlendirmeler yapmaları bu açıdan önemlidir. Turizmde doğrudan hizmet veren meslek gruplarının kalite anlayışına ulaşması sağlanmalı, toplum bilincinin oluşması için yaygın eğitim programları yapılmalı, özellikle medyanın bu konuları işlemei özendirilmelidir.

Diğer yandan, turizmde eğitim görmüş elemanların işsizliği, iş devir hızının yüksekliği, büyük kent işletmeleri dışında istihdamın mevsimsel özellikte olması sektördeki işgücünün sorunlarıdır. Turistik tesislerde eğitilmiş eleman çalıştırmak yerine, düşük ücret nedeniyle niteliksiz işçiler tercih edilmekte, stajyer öğrenciler ise ücretsiz çalıştırılmaktadır. Turizmin istediği nitelikte insangücü yetiştirilmesi ve çalıştırılmasında özel sektörün katılımı mutlaka sağlanmalıdır.

2.6. MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA TURİZM EĞİTİMİ

Milli Eğitim Şura'ları, Türk Milli Eğitim Sistemini geliştirmek ve niteliğini çağdaş standartlar seviyesine yükseltmek amacıyla; eğitimcilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının, kamu ve özel kurum, kuruluş, dernek, oda, birlik, sendika, vakıf ve

diğer Bakanlık temsilcileri ile yerel yönetim temsilcilerinin, iş hayatının, politikacıların katkı ve katılımlarıyla düzenlenmektedir.

Türk Milli Eğitimini geliştirerek niteliğinin yükseltilmesini sağlamak amacıyla Bakanlığın en yüksek danışma organı olan Milli Eğitim Şurası'nın kurulması için 1926 yılında bir yönetmelik hazırlanmıştır. Bu yönetmelikte şura üyeleri ve görevleri belirlenmiştir. 2287 sayılı kanunun 3. maddesine göre, Milli Eğitim Şurası, Cumhuriyet eğitimini eğitim ve öğretim işlerinde Talim Terbiye Dairesi'nde hazırlanacak kanun, genelge, program ve esaslar ile şura üyesi tarafından yapılacak teklifleri tetkik ederek bir karara bağlanan Milli Eğitim Şurası Kararlarının Milli Eğitim Bakanının onaylamasıyla kesinleşeceği hükmü yer almaktadır. (MEB, 1989: 19)

VII. Milli Eğitim Şura'sına kadar toplanan 6 Şura'da turizm eğitimiyle ilgili direkt kararlar alınmamıştır. Mesleki eğitimle ilgili alınan kararlar aşağıda sunulmuştur:

I. Milli Eğitim Şurası, 17-29 Temmuz 1939 tarihinde toplanmıştır. Ortaöğretim kurumlarının il ihtiyacına göre bir planı hazırlanmıştır. Yüksekokul ve fakülteler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. (MEB, 1998: 21)

II. Milli Eğitim Şurası, 15-21 Şubat 1943 tarihinde toplanmıştır. Mesleki ve teknik okullar için ayrı kitap yazılması kararı alınmıştır. (MEB, 1998: 23)

III. Milli Eğitim Şurası, 2-10 Aralık 1946 tarihinde toplanmıştır. Erkek Sanat Okulları ve Endüstri Program ve Yönetmeliği incelenip kabul edilmiştir. (MEB, 1998: 26)

IV. Milli Eğitim Şurası, 23-31 Ağustos 1949 tarihinde toplanmıştır. Öğrencilerin meslek okullarına gitmeleri, liseye devam etmeleri hallerinde kendilerine gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması kararı alınmıştır. (MEB, 1998: 29)

V. Milli Eğitim Şurası, 04-14 Şubat 1953 tarihinde toplanmıştır. Mesleki eğitimle ilgili karar alınmamıştır.

VI. Milli Eğitim Şurası, 18-23 Mart 1957 tarihinde toplanmıştır. Mesleki eğitimle ilgili alınan kararlar, Ticaret ortaokulları ve liseleri, sanat enstitüleri ve kız enstitülerini içermektedir.

VII. Milli Eğitim Şurası, 5-15 Şubat 1962 tarihinde toplanmıştır. Lise ve dengi meslek okullarını bitiren öğrencilerin ilgili fakültelere giriş hakkını elde edebilmek için yetiştirildikleri alanlara göre ihdas edilecek ve tek elden idare olunacak bir çeşit olgunluk imtihanları sistemine tabi tutulmaları hususunda Koordinasyon Grubunca hazırlanan teklif kabul edilmiştir. (MEB, 1998: 40)

Otelcilik ve Turizm Okulları için şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Turizm endüstrisinin memleketimiz için arz ettiği büyük önem karşısında bu alanda yüksek seviyede elemanlar yetiştirmek için yüksek dereceli turizm okulları açılmalıdır.
2. Memleketimizin önemli turistik bölgelerinde olmak üzere şimdilik 2-3 yerde orta dereceli Otelcilik Okulu açılmalıdır. Bu okulların dersleri bazı genel bilgi dersleri dışında tamamen tatbiki olmalı ve öğrencilerin otel ve lokanta gibi iş yerlerinde bilfiil çalışmaları sağlanmalıdır. (MEB, 1962: 193)

VIII. Milli Eğitim Şurası, 28 Eylül-3 Ekim 1970 tarihinde toplanmıştır. İkinci devre ortaöğretimde, turizm (tercüman rehberlik) az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen programlar arasında yer almakta; öğrenciye hangi programı seçerse seçsin ikinci devre ortaöğretim seviyesinde asgari bir genel kültür kazandırılması, iş alanının tanıtılması, sevdirmesi ve kabiliyetlerin geliştirilmesi esastır. Otelcilik ve turizm ise masraflı tesis ve atelyeler gerektiren programlar arasında yer almakta; öğrenciye seçtiği programda nitelikli işçi seviyesinde bir meslek formasyonu kazandırmak esastır. (MEB, 1998: 67)

IX. Milli Eğitim Şurası, 24 Haziran – 4 Temmuz 1974 tarihinde toplanmıştır.

1. Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerini hayat boyunca devam etmesi esastır.

2. Türk Milli Eğitim Sistemi örgün ve yaygın olmak üzere iki ana bölümden kurulur. Örgün eğitim; okulöncesi eğitimi, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitimin faaliyetlerinin tümünü kapsar.
3. Mesleki ve teknik öğretim kurumları teknolojik yeniliklere ve çevre özelliklerine göre tesis, araç ve gereçlerle donatılacaktır.
4. Ortaöğretim kurumlarında turizm rehberliği dersi (1-2 yıl) seçmeli dersler arasında gösterilirken; eğitsel kollarda turizm kolunun açılacağı belirtilmektedir. (MEB, 1975: 275-324)

X. Milli Eğitim Şurası, 23-26 Haziran 1981 tarihinde toplanmıştır. Öğretmen yetiştirmeye yönelik kararlar alınmış, okulöncesi eğitime ağırlık verilmiş ve öğretmen yetiştirme modeli önerilmiştir.

- Çok amaçlı okulun “yükseköğrenime ve aynı zamanda bir mesleğe hazırlama” görevini başarmak amacıyla akademik programlarla birlikte olanak ve ihtiyaçlara göre bölüm programlarından (teknik, tarım, ticaret-turizm vb...) en az birini uygulayacağı;
- Mesleki ve teknik okulların, bir yandan tam zamanlı ve üç yıl süreli mesleki ve teknik eğitim programlarını, öte yandan ihtiyaçlarına göre, çeşitli hür ve düzeyde süresi amaçlara göre değişen örgün ve yaygın eğitim programlarını uygulayacağı hükme yer verilmiştir. (MEB, 1988: 131)

XI. Milli Eğitim Şurası, 8-11 Haziran 1982 tarihinde toplanmıştır. Öğretmen eğitiminin gelişimi, hizmet öncesi sorunlar ve öneriler, eğitim uzmanlarının eğitimi, öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Turizm eğitimiyle ilgili doğrudan karar alınmamıştır.

XII. Milli Eğitim Şurası, 18-22 Haziran 1988 tarihinde toplanmıştır.

- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğretim programlarının; çevrenin ve iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olarak ve sürekli bir şekilde geliştirilmesi; bu kurumların eğitim insangücü istihdam ilişkileri çerçevesinde tarım, endüstri ve hizmet sektörleri ile gerekli işbirliğinin sağlanmasına
- 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu uygulamalarının yükseköğretim önünde yığılmaları azaltıcı yöndeki müsbet tesiri devamlı kılabilmek ve artırmak için ekonomik ve sosyal ilave tedbirlerinin alınmasına karar verilmiştir.
Öğretmen yetiştirmeyle ilgili kısımda turizm eğitimi konusunda;
- Teknik eğitim, Mesleki Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarının öğrenci kaynağını, Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liselerinin teşkil etmesi,
- Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarına; Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liseleri mezunlarından ÖSS ve Mesleğe Yatkinlık Testi ile öğrenci alınması kararı alınmıştır. (MEB, 1998: 219)

XIII. Milli Eğitim Şurası, 15-19 Ocak 1990 tarihinde toplanmıştır. Yaygın eğitime yönelik kararlar alınmış, turizm eğitimiyle ilgili direkt bir karar alınmamıştır.

XIV. Milli Eğitim Şurası, 27-29 Eylül 1993 tarihinde toplanmıştır. Eğitim, insangücü ve istihdam arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak, iş hayatı ile okul programlarının birbiriyle uyumlu olması sağlanacak, meslek standartları geliştirilecektir. (MEB, 1998: 250)

XV. Milli Eğitim Şurası, 13-17 Mayıs 1996 tarihinde toplanmıştır.

- Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında yükseköğrenimlerine devam etmeleri teşvik edilmelidir.

- Meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının sayısı ülke genelinde artırılmalıdır.
- Meslek eğitimi verilirken bir insanın birden fazla mesleği yapacak şekilde yetiştirilmeleri düşünülmelidir. (MEB, 1996: 339-360)

XVI. Milli Eğitim Şurası, 22 Şubat 1999 tarihinde toplanmıştır. Milli eğitimimiz ve özellikle mesleki ve teknik eğitim için bir dönüm noktası niteliğindedir.

Önerilen sistem modeli ve eğitim programları:

- Avrupa ile bütünleşme sürecini de kolaylaştırıcı nitelikte olmak üzere, özellikle istihdamı hazırlayıcı mesleki ve teknik eğitim programları, mutlaka uluslararası standartlara ulaşmayı kolaylaştıracak bir yapılaşma içinde yürütülmelidir.
- Ortaöğretimden yükseköğrenime geçişle ilgili olarak, Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK'ün ortaklaşa yürüttükleri proje, yeni ilkeleri de yansıtabilecek şekilde düzenlenmeli, mesleki ve teknik eğitim programlarından mezun olanlardan, isteyenlere kendi alanları doğrultusunda meslek yüksekokullarının diploma ve sertifika amaçlı programlarına sınavsız geçiş imkanı verilmelidir.
- Meslek standartlarının hazırlanıp geliştirilmesi kurumsal bir temele oturtulmalıdır. Meslek standartları, eğitim programlarının çerçevesini belirlemedeki zincirin en önemli halkasını oluşturmaktadır. Bu bakımdan, mesleki eğitim programlarının; amaç, kapsam, süre ve diğer nitelikleri meslek standartlarına dayalı biçimde belirlenmeli, bu amaçla işe koşulacak insangücü nitelikleriyle ortamsal özelliklerin anılan standartlarla örtüşebilir olması temel ilke olmalıdır. (MEB, 1999: 115-119)

Öneriler

- Mesleki eğitim programlarına girişte uygulanan mevzuat gözden geçirilmeli, öğrenci seçimi, mesleğin gerektirdiği özelliklere göre yapılmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren fakülteler ile meslek yüksekokulu öğrencilerinin işletmelerde meslek eğitimi görmeleri

kurumsallaştırılmalı ve bu kurumlar 3308 sayılı kanun kapsamına alınmalıdır.
(MEB, 1999: 203)

2.7. TURİZM BAKANLIĞI TURİZM EĞİTİMİ POLİTİKALARI

(Hedefler, İlkeler, Araçlar)

Turizm sektöründe hızla artan konaklama kapasitesine paralel olarak bu sektöre doğrudan (turistik işletmelerde çalışarak) veya dolaylı (ulaştırma, güvenlik vb. kuruluşlarında çalışarak) hizmet veren ya da turist ile doğrudan çok az temas edip daha çok onun bulunduğu ortamı olumlu ya da olumsuz etkileyerek katılan halkın eğitimlerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. (TB, 1989)

Turizm eğitimi konusunda yapılan tüm çalışmaların hizmette kaliteyi yükselterek, uzun

vadede turizm işletmelerinin karlılığını artırıcı bir yanın da olduğu düşünüldüğünde,

Turizm Bakanlığı'nın turizm eğitimi politikası "Bakanlık ile sektör kuruluşlarının

turizm eğitimi konusunda işbirliği yapması" şeklinde geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Turizm Eğitim Politikasının Hedefleri

1. Doğrudan turizm personeli ve dolaylı turizm personelinin verdikleri hizmetlerin düzeyinin yükseltilmesi için nitelik ve nicelik bakımlarından geliştirilmesi,
2. Doğrudan turizm personeli ve dolaylı turizm personelinin niteliklerinin standart bir belgelendirme sistemine dayandırılması (sertifikalandırma),
3. İşletmelerde sertifikalı doğrudan turizm personeli ve dolaylı turizm personelinin istihdamının mecbur kılınması,
4. Bireylere turizm sektöründe istihdam edilmelerinin mümkün kılacak bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılması,
5. Turistlerle yerel halk arasında sosyal temasın ve anlaşma ortamının geliştirilmesi doğrultusunda halkın eğitilmesidir. (TB, 1989)

Turizm Eğitim Politikasının İlkeleri

1. Yumuşak Geçiş: Mevcut Turizm Eğitim Sisteminin yeniden kurularak mevcut doğrudan turizm personeli ve dolaylı turizm personelinin yeni nitelik standartlarına adaptasyonu sırasında öngörülen değişme, geçiş döneminin getireceği sorunları en aza indirecek bir 'geçiş planı' uyarınca gerçekleştirilecektir.
2. Devletin Ortam Yaratıcılık Rolü: Devlet turizm eğitimini bizzat yapmak yerine, bu eğitimi yapacak kişi ve kuruluşları:
 - a) Eğitimin standartlarını vazederek,?
 - b) Müteşebbisleri teşvik edip denetleyerek,
 - c) Eğitilenlerin niteliklerinin belgelenmesini sağlayarak,ortam sağlayacaktır.
3. Herkes Tarafından Eğitim-Devlet Denetiminde Nitelik Kontrolü: Dolaylı turizm personeli ve dolaylı turizm personelinin niteliklerini değerlendirilmesi ve sertifikasyonu, devlet denetimindeki merkezi bir kuruluş tarafından yapılmak kaydıyla turizm eğitimi, MEB'ndan gerekli izinler alınmak şartıyla herhangi kişi ve kuruluşlar tarafından yapılabilir.
4. Teknolojik Yenilik: Süratli, yaygın ve nitelikli eğitim için uygulanabilirliği gözlemlenen yeni teknolojiler kullanılacaktır.
5. Sürekli Değişim: Eğitim politikası, sektörün değişebilir ihtiyaçları doğrultusunda sürekli değiştirilip geliştirilecektir.
6. Araç Geliştirme ve Uygulamada Sistem Yaklaşımı: Eğitim politikası hedeflerine ulaşmak için tasarlanan araçlar arasındaki tutarlılık sistem yaklaşımıyla sağlanacaktır.

Koordinasyon: Eğitim politikası hedefleri doğrultusunda Turizm Eğitim Sistemini en üst düzeyde tutmak üzere resmi ve özel eğitim kuruluşları arasında koordinasyon, müfredat bütünlüğü ve devamlılığı sağlanacaktır. (TB, 1989)

Turizm Eğitimi Politikasının Araçları

1. Mevcut Turizm Eğitim Sisteminin Tahlili,
2. Turizm Eğitim Sisteminin Reorganizasyonu,
3. Dolaylı ve Dolaysız Personel İhtiyacının Belirlenmesi,
4. Verimlilik Arttırma,
5. Dolaylı Nitelik Düzeylerinin Yükseltilmesi,
6. Eğitim Araçları Üretiminin Teşviki,
7. Gençlerin Meslek Seçiminde Turizme Yönlendirilmesi (TB, 1989: 1-79)

Modüler İstihdam Becerileri Sisteminin (MİBS) Turizm Eğitim Sistemi içinde yer alması gerekmektedir. Bu sistem, turizm sektörünün her işletme türünün (otel, motel, tatil köyü, restoran, seyahat acentası vb.), her fonksiyonu için (müşteri kabulü, çeşitli hizmetler vb.) ihtiyaç duyulan bilgileri 'modüller' halinde içeren sistemdir. Modüllerin her biri bir işletmedeki bir fonksiyonu ifade eder. Büyük işletmelerde 1 modül 1 iş olabilirken, daha küçük işletmelerde birden fazla modül 1 iş teşkil eder. Modüler istihdam becerileri sistemi, kişilerin sürekli öğrenmelerini teşvik eden ve ihtiyaçlara uygun eleman eğitime imkan veren etkili bir sistemdir. (TB, 1989: 7)

Turizm eğitimi politikası çerçevesinde önem verilen noktalar aşağıda sıralanmıştır.

- Hedeflerin, sektörün uluslararası özelliğine uygun olması,
- Kalkınmada ve uluslar arası rekabette gelişen ve değişen konuları dikkate alarak, değişikliklere ve yeniliklere adaptasyon sağlayabilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi,
- Uygun işlerde istihdama olanak yaratacak turizm eğitimi
- İşyeri eğitim teknolojilerinin izlenmesi, kullanılması,
- Ara insan gücü ve nitelikli insan gücü yetiştirilmesi,

- Meslek standartlarının belirlenerek sınav ve sertifikasyon sisteminin kurulması,
- Turizm derslerinin değişen koşullara göre çeşitlendirilmesi,
- Toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler karşısında sektörün kendini yenilemesine ortam yaratılması,
- Diğer ülkelerle turizm eğitimi alanında işbirliği yapılması ve ortak projeler geliştirilmesi,
- Turizm eğitiminde okullaşmanın, ülke bazında dengeli ve adil dağılımı,
- Genç nüfusun turizm eğitimine özendirilmesi,
- Uluslararası turizm örgütlerince ve/veya kuruluşlarınca turizm eğitimi alanında yapılan toplantı, seminer, atölye çalışmalarına katılmak suretiyle güncelin izlenmesi,
- Ülkemiz ve dünya gençlerinin , turizmi yaşayarak öğrenmesine olanak yaratacak araçların sağlanması,
- Turistle bire bir ilişkide bulunan esnaf, sürücü gibi meslek gruplarına bağlı kişilerin ve/veya meslek, birlik, dernek üyelerinin turiste karşı tutum ve davranışlarının geliştirilmesi,
- Pansiyon gibi küçük aile işletmeleri üyelerinin, turist beklentilerine yanıt verecek davranış biçimlerini geliştirmelerine ve mesleğin inceliklerini öğrenmelerine yardımcı olacak eğitim modüllerinin geliştirilmesi (ev pansiyonculuğu kursları ve benzeri gibi)
- Ülkemizin tanıtımında çok önemli bir yere sahip olan rehberlerin yetiştirilmesi,
- Turizm Bakanlığı-sektör işbirliğini gerektiren eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesidir.

Ulusal ekonominin önemli bir sektörü durumuna gelen Türk Turizminin yapısının yurttan ve dünyada değişen ve gelişen olaylar ışığında daha ileriye götürülmesi için gerekli önlemleri saptamak ve turizm politikası ile ilgili görüşleri belirlemek üzere 20-22 Ekim 1998 tarihlerinde I. Turizm Şurası, 12-14 Nisan 2002 tarihlerinde II. Turizm Şurası yapılmıştır.

2.7.1. I. Turizm Şurası'nda Turizm Eğitimiyle İlgili Alınan Kararlar

(20-22 Ekim 1998)

1. Türkiye'deki turizm eğitimi kurumlarında makro düzeyde bir planlama yapılmalı ve program birliği sağlanmalıdır.
2. Turizm eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşların temsilcilerinde oluşan bir 'Turizm Eğitimi Yüksek Koordinasyon Komisyonu' oluşturulmalıdır.
3. Turizm potansiyelinin olduğu yörelerde/bölgelerde "Otel-okul" modeli temel alınarak, gerekli donanımların sağlanması ön koşulu ile YÖK, Milli Eğitim ve Turizm Bakanlıkları yeni okullar açmalıdır. Ulusal turizm eğitimi programları yatay ve dikey geçişlere olanak verecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.
4. İnsan gücü kaynakları ile istihdamın planlanması ve geliştirilmesinde önemli bir araç olan meslek standartları ve belgelendirme sisteminin, turizm sektöründe de etkin olarak uygulanması için Turizm Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Meslek Standartları Komisyonu (MSK) arasındaki işbirliği ve koordinasyon artırılarak sürmelidir.
5. Profesyonel Turist Rehberliği alanında uzmanlaşmaya gidilmeli ve turizmin çeşitlendirilmesi koşutunda programlar geliştirilerek rehberlerin alanlarında uzmanlaşmaları sağlanmalıdır. (TB, 1998: 162)

2.7.2. II. Turizm Şurası'nda Turizm Eğitimiyle İlgili Alınan Kararlar

(12-14 Nisan 2002)

1. Turizm eğitiminde kalite, standardizasyon ve verimliliğin gelişmesine öncelik verilerek sertifikasyon sistemine geçilmeli ve Ulusal Meslek Standartları Kurumu Kanun Tasarısı ivedilikle yasalaştırılmalıdır.
2. YÖK'e bağlı ön lisans turizm eğitimi kurumları turizmin yoğun olduğu, turizm tesislerinin bulunduğu yerlerde açılmalıdır.
3. Turizm konusunda üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve sektörle işbirliği yapılarak, ortak projelerin üretilmesine ağırlık verilmelidir.
4. Turizm konusunda bilimsel araştırmalar desteklenmeli, turizm eğitiminde rekabet gücü artırılmalı ve akredite edilmiş turizm eğiti programları uygulanmalıdır.
5. Sektörün istihdam yapısını belirleyecek, işgücü araştırmaları, Turizm Bakanlığı koordinatörlüğünde, turizm eğitim kurumları ve sektörün katılımıyla periyodik olarak yapılmalıdır.
6. Rehberlik eğitiminin üniversitelerin lisans programları kapsamına alınması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı, rehberlikte uzmanlaşmaya geçilmeli ve rehberlik eğitimi programları güncelleştirilerek eko turizm ile ilgili dersler de verilmelidir.
7. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki eğitim programlarına zorunlu turizm dersleri eklenmelidir. Yükseköğretimde turizm bölümlerine eko turizm dersleri konulmalıdır. (TB, 2002: 269-274)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK TURİZM EĞİTİM SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. TÜRK TURİZM EĞİTİM POLİTİKASININ ANALİZİ

Eğitim adına yapılan bütün yatırım ve çabalar, iyi belirlenmiş politikalar, uygun strateji seçimi, ayrıntılı plan ve programların hazırlanması, aynı zamanda uygulama sürekliliği içinde anlam kazanır.

Endüstri ve teknolojik gelişmeleri kestirmedeki belirsizlik nedeniyle aslında uzun vadeli

amaçlar için tedbir almak oldukça zordur. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan

bugüne kadar vurgulanan önemli bir politika yaklaşımı (strateji) üretim içinde

işyerlerinde, işletmelerde eğitimin, okul eğitimine yeni bir boyut olarak eklenmesidir.

3.1.1. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Politikası'nın Değerlendirilmesi

Turizm sektörünün ekonomideki payının son yıllarda büyümesi ve artan tesis, yatak yapılanması, nitelikli işgücü açığı sorununun ön plana çıkmasına yol açmış ve bu doğrultuda Turizm Bakanlığı faaliyetleri, sektörde hizmet kalitesi ve standardının sağlanması konusunda yoğunlaştırılmıştır.

Turizm sektörünün ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda ara insangücü yetiştirmeye yönelik eğitim programları düzenleyen Turizm Bakanlığı, eğitim giderlerinin oldukça yüksek olması nedeniyle, devletin kısıtlı bütçe kaynakları ile eğitim faaliyetlerini sürdürmekte güçlük çekmektedir. Turizm Bakanlığı'nın turizm eğitiminde devlet-sektör işbirliği hedeflerine tamamen ulaştığını söylemek mümkün değildir. Fakat, devlet-sektör işbirliği kapsamında; personelin sahip olduğu mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesi amacıyla 'İşbaşı Eğitim Kursları', 'Ev pansiyonculuğu yapan kişilerin mesleklerini daha bilinçli olarak yapmalarını sağlamak ve turist beklentilerine uygun davranışları geliştirmek amacıyla 'Ev Pansiyonculuğu Kursları', sektörde çalışan bölüm müdürü, müdür yardımcısı veya bölüm şeflerine, sahip

oldukları bilgi birikimlerini alt kademe çalışanlarına aktarabilme yöntemlerini öğretmek amacıyla 'Eğiticilerin Eğitimi Kursları' turizm sektöründe çalışan personelin hizmet standardının yükseltilmesi ve sosyal becerilerin geliştirilmesi amacıyla 'Sosyal Davranışlar Seminerleri düzenlemektedir.

MEB'nin TB ile işbirliği çalışmaları çerçevesinde Amatör Turist Rehberliği ve Tur Operatörlüğü kursları düzenlenmektedir.

Turizm Bakanlığı'nın turizm eğitim politikası hedefleri, ilkeleri ve ulaşmada kullandığı araçlar çerçevesinde gerçekleştiği etkinlikler hakkındaki saptama aşağıda sunulmuştur:

- Turizm Bakanlığı bünyesinde mevcut turizm eğitim sisteminin değerlendirilmesi kapsamında; yıllar itibariyle öğrenci ve öğretim elemanı kapasiteleri, donanım, müfredat ve eğitim kalitelerinin tespitine yönelik, turizm eğitimiyle ilgili sorunlar ve yeni bakış açıları kazandırma, mevcut durum ve olması gerekenler üzerinde görüş bildirme, yapılan araştırma sonuçlarını değerlendirme amacıyla 'Turizm Eğitimi Konferansları' düzenlenmektedir. Sonuncusu 11-13 Aralık 2002 tarihinde gerçekleştirilen Turizm Eğitimi Konferansı birçok uzman, sektör temsilcileri ve çeşitli üniversitelerin öğretim elemanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
- Turizm eğitiminin reorganizasyonu kapsamında; turizm eğitim politikasının hedeflerine ulaşmayı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi çalışmaları sürmektedir. Turizm sektörü için ILO desteğiyle tamamlanmış yaklaşık 200 beceri modülü mevcuttur. Bunların tanımları yapılmış olup her birinin müfredatı ile bu modüller için kazandırılması gereken eğitim ve davranışlar da tespit edilmiştir. Modüler İstihdam Becerileri ile müfredat değişmemekte, yalnızca yeni bir şekilde (modüller halinde) düzenlenmesi ön görülmektedir. Bu nedenle mevcut mevzuat yeterlidir. (TB, 1989: 7-8)

- Dolaylı ve dolaysız turizm personelinin belirlenmesi kapsamında; mevcut ve planlanan yatak kapasitesi doğrultusunda, personelin sayı, tür, nitelik bakımından değerlendirilmesini sağlamak üzere işgücü profili çıkarılmaktadır. Bu çerçevede 1989 ve 1993 yılında ILO desteğiyle İşgücü Araştırmaları yapılmıştır.
- Dolaylı turizm personelinin nitelik düzeyinin yükseltilmesi kapsamında; televizyon programları aracılığıyla yaygın eğitim çalışmaları yapılmaktadır.
- Turizm alanındaki mesleklere talep yaratmak, gençlerin meslek seçiminde turizme yönlendirilmesi kapsamında ise; turizm mesleklerini tanıtıcı video kasetlerinin dağıtımı, televizyon programları, broşür çalışmaları sürmektedir.
- Turistlerle temas halinde olan halkın bir yandan kültürel kimliğini kaybetmemesi, diğer taraftan yabancılara karşı onların beklediği şekilde davranabilmesi yönünde eğitilmesi kapsamında; halkı bilinçlendirmek amacıyla her yıl 15-22 Nisan'da kutlanan 'Turizm Haftası' çerçevesinde seminer, panel ve konferanslar düzenlenmekte, turizm fuar organizasyonları yapılmaktadır.

Ayrıca, turizmde yaşamboyu eğitim kapsamında ilk olarak, 20-29 Aralık 2001 tarihleri arasında Kapadokya yöresinde; Nevşehir, Ürgüp, Göreme ve Avanos olmak üzere 4 ayrı merkezde gerçekleştirilen uygulamayla TB tarafından çeşitli mesleki yaygın eğitim kursları gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak Geleneksel El Sanatları Seminerleri, Turizmde Tanıtım ve Bilgilendirme Seminerleri düzenlenmektedir.

I. Turizm Şurası'nda YÖK, MEB, TÜRSAB, TÜROB, ile mesleki örgütlerin birer temsilcisinde oluşan ve sekreteryaya hizmetlerinin Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yürütüleceği "Turizm Eğitimi Yüksek Koordinasyon Kurulu'nun" kurulması kararı alınmış, II. Turizm Şurası'nda bu karar yinelenmiş, ama halen Turizm Eğitimi Yüksek Koordinasyon Kurulu kurulamamıştır.

Meslek standartlarıyla ilgili çalışmalar kapsamında; I. Turizm Şurası'nda AKTOB VE TUROB temsilcileri konuyu gündeme getirerek "...kendilerinin ve Turizm Bakanlığı'nın katılmadığı komisyonlarda saptanan hiçbir standardın kabul edilmeyeceğini..." belirtmişlerdir. Meslek standartlarıyla ilgili çalışmalar sürmektedir.

3.1.2. Turizm Eğitimi Veren Kurumların Nicelik ve Nitelik Artışıyla

İlgili Gelişmeler

VII. Milli Eğitim Şurası'nda (5-15 Şubat 1962) Otelcilik ve Turizm Okulları için yüksek dereceli turizm okulları açılması, ülkemizin önemli turistik bölgelerinde orta dereceli Otelcilik Okulu açılması ve öğrencilerin genel bilgi dersleri dışında otel ve lokanta gibi iş yerlerinde bilfiil çalışmalarının sağlanması önerilerinde bulunulmuştur. **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda** da (1968-1972) uygulanacak politika kısmında; 1968-1972 döneminde liselerde verilen eğitimin niteliğini yükseltmek amacıyla öğretmen sayısı, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, eğitim araçlarından yararlanmanın artırılması, sınıflarda öğrenci yoğunluğunun azaltılması yönünde kararlar alınmıştır. Oysa; 1961-1962 eğitim-öğretim yılında 89 öğrenciyle eğitim veren Anadolu Otelcilik Meslek Lisesi'nin sayısı, 1967-1968 eğitim-öğretim yılında 2'ye çıkarılmış, öğrenci sayısı 186'ya yükselmiş ama öğretmen sayısı her iki dönemde de 12'de kalmıştır. (Bknz. Tablo 1)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983); Yükseköğretim kurumlarının sağladığı eğitim olanaklarının sayısal yetersizliğinin yanı sıra, amaç ve işlevlerine uygun program ve standartların bulunmayışı, yeni kurum ve dalların ortaya çıkmasıyla da giderek daha karmaşık bir hale dönüştüğü vurgulanmıştır.

Beşinci Kalkınma Planı'nda ise (1985-1989), mesleki-teknik okul içi eğitimle bütünleşmiş yaygın eğitim programları sayesinde orta seviyede 650 bin kişiye, meslek yüksekokullarıyla 100 bin kişiye meslek kazandırılması hedeflenmiştir. Fakat,

1983-1984 öğretim yılına bakıldığında 54 okul, 229 program, 24 program türü varken, 1990-1991 öğretim yılına gelindiğinde 121 okul, 574 program sayısı, 110 program türüyle; okul sayısındaki değişim % 121, program sayısındaki değişim 574 ve program türündeki değişimin %110 olduğu görülmekte hedeflenenin üstünde nicelik artışı kaydedilirken nitelikte değişim tartışma konusudur. (Bknz. Tablo 2) Yaygın eğitimde hedeflenen düzeyde gelişme sağlanamamış, nitekim Turizm Eğitim Merkezleri 3046 sayılı Kanununun 17. maddesinin (d) bendi yasal dayanak yapılarak 1998 yılı sonu itibariyle faaliyete geçecektir.

3.1.3. Turizm Eğitiminde Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Süreci

XII. Milli Eğitim Şurası'nda (18-22 Haziran 1988); Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarına; Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liseleri mezunlarından ÖSS ve Mesleğe Yatkınlık Testi ile öğrenci alınması kararı alınmıştır. Son yapılan XVI. Milli Eğitim Şurası'nda (22 Şubat 1999) ise ortaöğretimden yükseköğretime geçişle ilgili olarak, mesleki ve teknik eğitim programlarından mezun olanlardan, isteyenlere kendi alanları doğrultusunda meslek yüksekokullarının diploma ve sertifika amaçlı programlarına sınavsız geçiş imkanı verilmesine yönelik karara varılmıştır. Bu kararlar ışığında; MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi'yle 2002-2003 eğiti-öğretim yılından itibaren Meslek Lisesi mezunlarının sınavsız olarak Meslek Yüksekokulları'na geçişi sağlanmıştır.

3.1.4. Turizm Eğitiminde Turist Rehberliği Mesleğiyle İlgili Gelişmeler

IX. Milli Eğitim Şurası'nda (24 Haziran-4 Temmuz 1974); ortaöğretim kurumlarında Turizm Rehberliği dersi seçmeli dersler arasında gösterilmiş, eğitsel kollarında turizm kolunun açılacağı belirtilmiştir. **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda** ise (1996-2000), Turist rehberliği mesleğine mensup olanların ortak sorunlarına çözüm bulmak mesleki etkinliklerini artırmak, seyahat acenteleri ve birbirleri ile olan ilişkilerini meslek disiplini altında düzenlemek amacıyla Rehberler Birliği Yasası çıkarılmasına karar verilmiştir. (DPT, 1996: 136) Halen Turist Rehberliği Yasası çıkarılmamıştır. Turist Rehberleri Birliği Yürütme Kurulu Başkanı (TUREB)

Şerif YENEN 11-13 Aralık 2002 tarihinde düzenlenen Turizm Eğitimi Konferansı'nda yaptığı konuşmada; Türkiye'de çoğunluğunun üniversite mezunu, en az bir yabancı dil olmak üzere birkaç yabancı dili iyi düzeyde konuşan, Türkiye'yi karış karış tanıyan Turist Rehberlerinin sıkıntılarını ve halen mevzuata göre meslek olarak tanınmadıklarını belirtmiştir. TUREB, MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi kapsamında 'Turizm ve Otel İşletmeciliği' ve 'Turizm ve Seyahat İşletmeciliği' olmak üzere iki başlıkta bütünleştirilen programlarda 'Turist Rehberliği'nin ayrı bir program olarak gösterilmesi için girişimde bulunmuşlardır. Halen; Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Dokuz Eylül Üniversitesi Çeşme MYO, İstanbul Kültür Üniversitesi İşletmecilik MYO, Kafkas Üniversitesi Kars MYO, Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Mersin Üniversitesi Anamur MYO, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Beyşehir MYO, Silifke Taşucu MYO, Süleyman Demirel Yalvaş MYO, Zonguldak Karaelmas Safranbolu MYO olmak üzere 10 Üniversitenin 12 Meslek Yüksekokulunda Turist Rehberliği eğitimi verilmektedir. (Bknz. Ek 2)

Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler YO, Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO olmak üzere 2 Üniversitenin 2 Yüksekokulunda da Turist Rehberliği eğitimi verilmektedir. Ayrıca, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi'nde 'Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği' programı mevcuttur. (Bknz. Ek 3)

3.1.5. Turizm Eğitiminde Sertifikasyon Süreci

İlk olarak, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (1985-1989) Genel İlkeler kısmında; "Yaygın ve örgün eğitimde mesleki konularda eşit müfredat uygulanarak, yaygın ve örgün eğitimin aynı seviyesinde mezun olanlar eşdeğer 'meslek sertifikalarına' hak kazanacaklardır", ikinci olarak ise; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) "Turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak

belgelendirme sistemi getirilecektir” (DPT, 2000:168) ifadeleriyle konunun önemi vurgulanmıştır.

Turizm Sektöründe Mesleki Niteliklerin Belgelendirilmesi, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ile Hükümetimiz arasında imzalanıp; 2 Haziran 1988 tarih ve 19830 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve 30 Haziran 1998 tarihinde sona eren “Otelcilik İkrar ve Turizm Eğitimi Projesi”nde ele alınmıştır. Ancak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın yürütmekte olduğu “İstihdam ve Eğitim Projesi”nin sonucunda “Ulusal Meslek Standartları Enstitüsü” niteliğinde bir enstitünün kurulması gündeme gelmiş ve 1996 yılında OTEİEM’in Mesleki Niteliklerin Belgelendirilmesi’ne ilişkin 1994 yılında bir, 1995 yılında dört ve 1996 yılında on iki TUREM’deki ön veri toplama çalışmalarına göre elde ettiği sonuçlara uygun olarak revize ettiği model önerisi, uygulama aşamasında Turizm Bakanlığı Eğitim Genel Müdürlüğü’nün konu ile Çalışma Bakanlığı’nın ilgilenmesi kararı ile durdurulmuştur.

Türk Meslek Standartları Kurumu Kuruluş Kanunu çalışma ve eğitim yaşamı ile ilgili bütün tarafların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanarak TBMM’ne sevk edilmiş, yasallaşması için süreç başlamıştır. Kurulacak kurum, ülkemizde çalışma yaşamının ihtiyaç duyduğu meslek standartlarını geliştirecek, güncelleştirecek, saygın ve işleyen bir sınav ve belgelendirme sistemi kuracaktır.

Ayrıca XIV. ve XVI. Milli Eğitim Şuraları’nda meslek standartlarının geliştirilmesinin turizm eğitimi için önemi vurgulanmıştır. Meslek standartlarının, eğitim programlarının çerçevesini belirlemede zincirin en önemli halkasını oluşturduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda; Ortaöğretim, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılacak, mesleki eğitimde ‘okul türü’ yerine ‘program türüne’ yer verilecektir. Mesleki teknik eğitim kurumlarında, ‘mesleki ve teknik eğitim alanında ortaöğretim diplomasına götüren programlar’, ‘kalfalık , ustalık ve usta öğreticilik belgesine götüren programlar’, ‘sertifikaya götüren programlar’, ‘bitirme belgesine götüren programlar’, ‘olgunlaşma amaçlı yaygın mesleki ve teknik eğitim programları’ uygulanacaktır.

Mesleki eğitim programları, ulusal meslek standartlarına uygun olarak modüler yapıda hazırlanacak, programlar arasında yatay ve dikey geçişlere olanak tanınacaktır. Mesleki-teknik eğitim kurumlarında bina, tesis, araç-gereç ve personelinden yararlanılarak daha çok kişiye eğitim verilmesi esas olacak, "Tam Gün Tam Yıl" eğitim uygulaması doğrultusunda, kurumlar, hafta sonu, yarıyıl ve yaz tatili de dahil olmak üzere 07.00-24.00 saatleri arasında açık bulundurulacaktır. Bu konuyla ilgili çalışmalar sürmektedir. (<http://www.meb.gov.tr>)

3.1.6. Kalkınma Planları’nın Genel Değerlendirmesi

Birinci planda tanımlanan hedefler ilk üç yılda genel olarak gerçekleşmişse de, öngörülen tedbirler, uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle zamanında alınamamıştır. Beklenen talep artışı gerçekleşmiş, planda 1967 yılı için öngörülen yabancı turist sayısına 1966 yılında yaklaşık olarak erişilmiş, ancak dış turizm gelirlerinin tümünün resmi kanallardan yurda girmesi sağlanamamış; ayrıca sektördeki arz kapasitesi

nitelik ve nicelik yönlerinden gerekli gelişmeyi sağlayamamıştır. Eğitim hizmeti okul içine dönük, çevre ve iş hayatı ile ilişkisi sınırlı kalmıştır.

Üçüncü Planlı Döneme kadar geçen 9 yıl boyunca, okul, öğrenci ve öğretmen sayıları önemli ölçüde artmış olmakla beraber eğitim sisteminde planlı dönemin başından bu yana ekonomik ve sosyal yapıya, plan hedeflerine tam olarak uyan gelişme gerçekleştirilememiştir. Özellikle genel eğitimden mesleki ve teknik eğitime kaydırmada başarı sağlanamamıştır. Eğitime duyulan sosyal talebin baskısı, ekonominin talep etmediği eğitim dallarında gereksiz kapasite artışlarına yol açmıştır. Ortaöğretimdeki bu gelişmelere paralel olarak yükseköğretim kurumları da plan hedeflerine ve insangücü ihtiyaçlarına uymayan bir biçimde gelişmiştir. Teknik alanlarda ücret düzeyi, sosyal statü ve değer yargılarına göre oluşan aşırı talebi özel yüksekokullar karşılamaya çalışmıştır.

Planlı dönemde mesleki teknik eğitime ağırlık verilmesine rağmen genel öğretimde yoğunlaşmıştır. Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plan dönemlerinde eğitimin çevre ve iş hayatı ile ilişkisinin kurulması ilke olarak benimsenmiş olmasına rağmen tedbirler fonksiyonel bir mesleki-teknik eğitim sağlamada sınırlı kalmıştır.

Dördüncü Kalkınma Planı (1979-1983) dönemine girildiğinde Türkiye ağır ekonomik sorunlarla ve siyasal yaşamı da etkileyen bunalımlarla karşı karşıya kalmıştır. Büyüme hızının düşmesi, yatırımların yavaşlaması, üretimin ve dış satımın duraklaması, dış ödemeler açığının büyümesi, kısa vadeli dış borçların hızla artması, fiyat artışlarının ve işsizliğin olağan ölçüleri çok aşması, ekonomik sorunların ne kadar ağırlaştığını ve bunalımlara yol açacak boyutlara ulaştığını belirleyen göstergelerdir. Mesleki-teknik öğrenime önem verilmesi vurgulanmış, turizm eğitiminin yaygınlaştırılmasına, turizm eğitimi politikasının yeniden gözden geçirilip, ilgili kuruluşlar arasındaki eşgüdümün Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nca sağlanmasına karar verilmiştir.

Ortaöğretim kademesinde **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı** döneminde plansız okul açma eğilimi belirginleşmiştir. Öğretmen sorunu nitel ve nicel yönleriyle çözülebilmıştır. Mesleki ve teknik öğretim istenen düzeyde gerçekleşmezken, liseler istenenin üstünde bir öğrenci sayısına erişmişlerdir. Liselerin çoğunluğunun kapasitelerinin üstündeki sayıda öğrenci ile öğretim yapmaları öğretimin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemine girildiğinde; eğitim sektöründe kullanılan kaynaklar oranında sayı ve nitelik gelişmesinin sağlanamadığı görülmektedir. Orta seviyeli mesleki-teknik eğitimde yaratılan ek kapasite, organizasyon ve program yetersizliği dolayısıyla doldurulamamıştır.

Genel, mesleki-teknik ve yaygın eğitimde fiziki alt yapı ve insangücü kaynaklarının rasyonel kullanımındaki yetersizlikler **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** boyunca da devam etmiştir. Yükseköğretimde altyapı yetersizlikleri ve yönetim sorunlarına ilaveten öğretim üyeliğinin cazibesi artırılmamıştır. Eğitime sağlanan kaynakların artırılması ve çeşitlendirilmesine yönelik çabalara rağmen bazı yörelerde nitelik ve nicelik bakımından istenilen seviyeye ulaşmamıştır.

Altıncı Plan dönemindeki olumlu gelişmelere karşın, Akdeniz ülkeleriyle kıyaslandığında turizm eğitimi, tur operatörlüğü, seyahat acenteciliği gibi önemli konularda yetersizliklerin sürdüğü görülmüştür. (DPT, 1989: 134) Mesleki-teknik örgün ve yaygın eğitimin ekonominin insan gücü ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi çalışmalarında amaçlanan düzeye ulaşılamamıştır.

İçinde bulunduğumuz **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plan** döneminde (2001-2005) turizm eğitiminde henüz mesleki belgelendirme sistemine geçilememiş olması hizmet kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. (DPT, 2000: 167)

Ortaöğretimde etkili bir yönlendirme sisteminin bulunmaması ve özellikle mesleki-teknik

eğitim ve sanayi arasındaki işbirliğinin yeterince geliştirilememesi sebebiyle

yükseköğretim kurumları önündeki yığılmalar devam etmiştir.

1960 yılında planlı döneme geçişten günümüze değin beş yıllık kalkınma planlarında, milli eğitim ve turizm şuralarında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar, teknolojik gelişmeler sonucu doğan ihtiyaçlar dahilinde genel politika, hedef , tedbirler ve kararlar da ufak değişimler olmakla beraber uygulama ve sürekliliği sağlanamamıştır.

3.2. TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİNİN TURİZM SEKTÖRÜNÜN

İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA DÜZEYİ

Turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesine ulaşılması, turist ile turiste hizmet edenler

arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması, müşteri memnuniyetinin sağlanması, büyük

ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün meslekî ve teknik eğitim düzeylerinin

yüksek olmasına bağlıdır. Bu özellik, uluslararası turizm pazarından daha fazla pay

almak isteyen ülkelerin kendi aralarındaki rekabette hız kazanmalarını sağlayacaktır.

Genel eğitim düzeyindeki değişmeler, alternatif iş alanları, turizm çeşitlerinin artışı, turist beklentilerindeki değişim vb. nedenlerle turizm sektöründeki işgücü profili sürekli değişmektedir. Öncelikle turizm sektöründe halen çalışmakta olan işgücünün yaş, cinsiyet, doğum yeri, öğrenim ve tecrübe düzeyi gibi nitelikleri tespit edilmelidir. Ortaya çıkacak profil, verilecek turizm eğitiminde öğrenme karakteristikleri hakkında bilgi verecektir. Turizm Bakanlığı tarafından bu konudaki çalışmalar sürmektedir.

Ülkemizde turizm sektörünün nitelikli personel ihtiyacı; ortaöğretim düzeyinde;

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Anadolu Meslek Liseleri, Anadolu Otelcilik ve Turizm

Meslek Liseleri, Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi, yükseköğretim düzeyinde; YÖK’e

bağlı Meslek Yüksekokulları ve Yüksekokullar, Enstitülerin yüksek lisans ve doktora

programları aracılığıyla karşılanmaktadır. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim

Merkezleri’nde (TUREM) düzenlenen eğitim programları sayesinde de sektöre yeni

elemanlar yetiştirilirken, diğer taraftan da sektörde halen çalışanların eğitimine

yönelik olarak da yaygın turizm eğitimi için hizmet verilmektedir. Bu çabalara rağmen,

eğitim kurumlarından mezun olanların, sektörün nitelikli işgücü açığıını kapamakta yeterli olduğu söylenemez.

Öte yandan günümüzde, turizm sektörü yüz binlere ulaşan işgücü ihtiyacını meslekî düzeyde eğitim veren okullar yerine, turizm eğitimi almamış işgücünü istihdam ederek karşılama yoluna gitmekte ve en önemlisi de mezunların büyük bir bölümü, bu sektörde çalışmayıp, diğer sektörlerde çalışmayı tercih etmektedirler. Bu durumda, üniversitelerin özellikle de meslek yüksekokulları düzeyinde verilen meslekî turizm eğitiminde başarılı olduğunu söylemek oldukça zordur.

Turizm sektörünün ihtiyacı olan ara elemanların yetiştirilmesine ilk kez, 1976 yılında Boğaziçi Üniversitesi Meslek Yüksekokulu bünyesinde Turizm ve Otelcilik Programı açılarak başlanmıştır.

Sektörün beklentilerine rağmen neden istenilen düzeyde meslek yüksekokullarında başarı sağlanamadığını incelediğimizde, sektörden kaynaklanan staj uygulamalarına gereken önemin verilmemesi, eğitim kuruluşlarıyla gerekli işbirliğine gidilmemesi, maddi açıdan uygulamaya olanak sağlayacak malzemelerin ve araçların alınamaması, öğrencilerin iyi yetiştirilebilmesi için çeşitli konferans, panel ve benzeri bilimsel ve meslekî faaliyetlerin gerçekleştirilmemesi ve işe alımlarda meslekî eğitim almamış işgücüne önceliğin verilmesi sorunları ön plana çıkmıştır. Tabi ki, sektörden kaynaklanan sorunlar yanında eğitim kurumlarından kaynaklanan sorunlar üzerinde de durmamız gerekmektedir.

Karşımıza çıkan gerçeklik; eğitim kurumlarıyla sektör arasındaki kopukluktur. Yıllar boyu benzer sorun ve çözüm önerileriyle adeta bir dairenin etrafında dönülerek başlangıç noktasına yeniden varılmıştır. Öğrencilerin eğitim süresi içinde teoride edindiği bilgilerde pratik kazanması, iki yöntem ile gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan birincisi; eğitim gördüğü kuruma ait uygulama tesislerinde göreceği

uygulamalar, ikincisi ise; turizm işletmelerinde yapacağı stajdır. Buna karşılık, eğitim kurumlarındaki uygulama sorunu maddi imkansızlıklar yüzünden aşılammış, bırakın sektörün ihtiyaç duyduğu en az bir yabancı dil bilen personel yetiştirmeyi, bir dili kullanmada yetkin personel yetiştirme konusunda da sıkıntılar vardır. Staj yapmak amacıyla değişik yörelere giden öğrencilerin, gerek eleman azlığı, gerekse ödenek yetersizliği nedeniyle yeterince denetlenememesi sonucunda stajın suistimal edilmesi ve amacına ulaşmaması üzücüdür.

Turizm eğitiminde staj gerçeğiyle ilgili olarak TUGEV tarafından İzmir İli 3, 4 ve 5 yıldızlı turistik belgeli otellerde uyguladığı mülakat yöntemiyle saptanan verilere göre:

- 4 ve 5 yıldızlı otellerin yöneticilerinin tamamı, 3 yıldızlı otel yöneticilerinin %60'ı öğrencilerin stajlarına kendi otellerinde başlayıp bitirmelerini istediklerini ifade etmişlerdir. Hiç bilmeyene öğretmenin yanlış öğrenilmiş alışkanlıkları düzeltmekten daha kolay olduğu için bu görüşte olduklarını belirtmişlerdir. 3 yıldızlı otellerin %40' için bu husus önemli olmamıştır.
- Yöneticiler stajların eğitim kurumu ve sektör işbirliği ile yürütülmediğinden şikayetçi olmuşlardır.
- Tüm otel yöneticileri stajda rotasyonun önemini vurgulamışlar, ama rotasyonun uygulanması için bir yıl gibi bir sürenin gerekliliğinin de altını çizmişlerdir. Öğrencilerin ön büro, yiyecek-içecek, üretim ve servis departmanlarının her birinde birer ay, okulda öğrendikleri teorik bilgilerle, gözlemlerinin sentezini yapmalarının önemi vurgulanırken geri kalan altı ayda da satın alma-depolama, satış ve muhasebe bölümlerinde ihtisaslaşmaya gidildiğinde en az üçer aydan 6 ay staj süresi gerektiği ifade edilmiştir.

Stajların 12 ay hizmet veren ve tercihen büyük şehirlerde ve yüksek doluluk oranlarına ulaşabilen turistik belgeli otellerde yapılmasının stajların ciddiyeti ve verimi açısından faydalı olduğu görüşüne varılmıştır. (TUGEV, 1995:12) Bir sorunla karşı

karşıya kalındığında eğitim sistemimizdeki genel çarpıklığın yansıması olarak insiyatif kullanamamaları, stajı ciddiye almamaları, yabancı dil bilgilerinin yetersiz oluşu sektör yöneticilerinin stajın işleyişi ile ilgili sıkıntılarındandır.

Günümüzde turizm sektörü istihdam edeceği elemanı alırken, aşağıda belirtilen özellikleri önem sırasına göre istemektedir:

Tablo -9-

Turizm Personelinde Bulunması Gereken Özellikler

TURİZM PERSONELİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	%
Yabancı Dil.....	15
Mesleki Tecrübe.....	14
Fiziki Uygunluk.....	13
Mesleki Eğitim.....	10
Düzenli Konuşma Yeteneği.....	9
Güleryüz.....	8
Dürüstlük.....	6
Meslek Sevgisi.....	4
Genel Kültür.....	3
Uyumlu Kişilik Yapısı.....	2
Ailevi Geçinme Durumu.....	1
Önceki İşlerdeki Başarısı.....	
TOPLAM	100

Kaynak: Turizm Eğitimi Konferansı 2002

Turizm sektörü çok dinamik bir yapıya sahip olduğu için, sektördeki değişimlerin eğitim kurumlarının programlarına ve verilen eğitime yansması zorlaşmakta, ancak bazı şanslı otel sahibi vakıf üniversitelerinin, zaten o dinamik yapı içinde var olduklarından sektör beklentilerini karşılamakta ve gelişmelerden haberdar olmakta işleri kolaylaşmaktadır. Staj yönetmeliklerine göz atıldığında her üniversitenin staj yönetmeliğinin diğerine göre farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır.

Meslek Yüksekokullarında turizm eğitimi veren programların plansız ve programsız olarak çok sayıda açılması, meslekî turizm eğitiminin kalitesini düşürmektedir. Bir çok üniversite, politik nedenlerden veya il ve ilçelerin ekonomik gelişmelerine katkı sağlamak amacıyla, çeşitli kişi ve kuruluşlarca yapılan baskılar sonucu, okul açma yoluna gitmektedir. Bu durum da özellikle kuruluş aşamasında, hiçbir ilave yatırım ve harcama gerektirmediği düşüncesiyle öncelikle turizm programlarının açılmasına yol açmaktadır. Günümüzde yüksekokul düzeyinde 20, meslek yüksekokul düzeyinde 86 üniversitede turizm eğitimi verilmektedir. Artık yeni okulların açılmasına sıcak bakılmamalı, biran önce sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve mevcut okulların nitelik açısından iyileştirilmesi yoluna gidilmelidir.

Turistik bölgelerden uzak yerlerde inşa edilen okullarda sektör beklentilerinden habersiz eğitim gören mezunlar, eğitim sonrasında ciddi bir işsizlik olgusuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. İnsangücü açığı olan sektör, niteliksiz personel çalıştırmak istemediğinden nicelik artışı sorunu çözmemektedir. Örneğin; Dinar, Beypazarı, Çankırı, Çermik, Sivrice, Niksar, Reşadiye, Kale, Iğdır, Gülnar, Ulukışla, Keşan, Adilcevaz, Ahlat, Kars, Derbent, Karasu, Akşehir, Beyşehir vb. il ve ilçelerde bulunan meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin hangi düzeyde uygulama

yapacağı, kaç adet turizm işletmesi gezeceği ve sonuç olarak da nasıl iş bulacağı tartışılma konusudur.

3.3. TURİZM EĞİTİMİNDE İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON SORUNU

Eğitim ve öğretim kurumları ile turizm işletmeleri işbirliği sayesinde turizm eğitiminin etkinliği artacak, bu da hizmet kalitesinin yükselmesini sağlayacaktır. İnsan kaynaklarını üretme görevi eğitim kurumlarının, uygun iş için uygun insanı işe almada işverenlerin görevidir. Görüldüğü gibi etkileşim halinde olmaları kaçınılmazdır.

Bugünkü duruma göre, çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşları arasında turizm alanında ihtiyaç duyulan koordinasyon henüz sağlanamamıştır. Turizm tanıtması ticari nitelik taşımamakta, politik ve kültürel tanıtımdan ayrı olarak yürütülmemektedir. Turizm eğitimi ve öğretim çalışmaları, turizm kredisi politikası için gerekli örgütlenme tam olarak kurulamamış, turizmi teşvik edici mali ve hukuki tedbirler yeterli duruma getirilememiştir. (DPT, 1967: 594)

Okul-sektör ve devlet işbirliğinin sağlanması kapsamında Turizm eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir ‘Turizm Eğitimi Yüksek Koordinasyon Komisyonu’ oluşturulmasının önemi, 1998 yılında toplanan Turizm Şurası’nda, yakın zaman önce yapılan “Turizm Eğitimi Konferansı”da ve pek çok konferans ve atölye çalışmalarında dile getirilmiştir, fakat halen kurul oluşturulamamıştır. Turizm Eğitimi Yüksek Koordinasyon Kurulu’nun YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, TÜRSAB, TUROB gibi mesleki kuruluş temsilcilerinin katılımıyla Turizm Bakanlığı tarafından desteklenerek oluşturulması yerinde olacaktır.

Böylece okul-sektör ve devlet işbirliği ile öncelikle her kademe için işgücü planlaması, eğitim programlarının güncelleştirilmesi ve farklı düzeylerdeki eğitim programları arasında uyumu sağlama, staj gibi konularda işbirliği yapılacak ve etkili çözüm yolları bulunacaktır.

İşbirliği sonucunda, sektör arzu ettiği nitelikte elemana, mezunlar da sağlıklı çalışma koşulları beraberinde arzu ettikleri işe kavuşacaklardır.

3.4. TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILMASI GEREKENLER

Turizm hizmetinin insandan insana olması, farklı kültürlerden gelen insanlarla etkileşimde bulunmanın zorunluluğu; hizmet verenlerde duygusal yönden de başka kültürlerle ve kendi mesleğine karşı olumlu tutumlara sahip, hoşgörülü, duygusal yönden dengeli, açık fikirli, insanlarla kolay iletişime geçebilen, nezaket ve görgü kurallarına uyan, güven verici davranışlar sergileyen, mesleğinin ahlaki değerlerine bağlı, disiplinli kişiler olarak yetiştirilmelerini gerektirmektedir.

Turizm, insan ilişkileri yoluyla insanlığı barışa, mutluluğa götüren uluslararası bir nitelik taşıdığından bunun sağlanabilmesi için an alt kademededen en üst kademeye kadar eğitim ihtiyaçları dahilinde etkin bir turizm planlamasına ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm alanındaki planlama, yönetim-işletme ve servisin birbirinden farklı bilgi ve beceri gerektirdiği, turizm eğitiminde göz önünde bulundurulmamaktadır. Bunların farklı program ve yöntemlerle kazandırılması gerekmektedir. Turizm eğitimi, uygulama ile akademik eğitimi bir arada yürütmeyi gerektirmektedir. Eğitimde gerçek ortama yaklaşıldıkça başarının artması beklenir. Bu nedenle, sistemli ve sürekli staj programları, okul otel modeli ve iş başı eğitim yaklaşımının iyi planlanması ve uzman eğiticiler rehberliğinde geliştirilmesi şarttır.

Uygulamalı eğitim çok pahalı olduğundan, daha ekonomik, daha etkili, öğrencileri yaparak yaşayarak öğrenmeye-uygulamaya yöneltecek öğretim paketlerinin geliştirilmesi, bilgisayarla öğretimin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Anadolu Üniversitesi'nin TUGEV ile işbirliği içinde hazırladığı kitap+TV'de öğretim+uygulama modeli buna örnektir. Ayrıca, son yapılan Turizm Eğitimi Konferansı'nda da turizm eğitiminde e-öğrenimin (e-learning) uygulaması ve

sağlayacağı avantajlar üzerinde durulmuştur. E-öğrenim; öğrenci ile öğretmenin birbirlerinden fiziksel olarak ayrı olmalarına rağmen eş zamanlı (senkron) veya ayrı zamanlı (asenkron) çoklu ortam teknolojisi yardımıyla iletişim kurdukları, öğrenme hızına göre öğrenmenin gerçekleştirildiği öğretim sürecidir. (Çakırer, 2002: 207) E-öğrenim ile insanlar okula gitmeden ve yollarda vakit harcamadan öğrenim görebilmekte, edinilen bilgileri hızlı bir şekilde hayata geçirebilmekte, ihtiyaç duyulan bilgiye anında erişilebilmekte, bilgi birikiminin hızlı bir şekilde elde edilerek çalışanların hızla değişen iş dünyasına uyumunu artırmada avantaj sağlamaktadır.

Teknoloji alanında yapılan çalışmalar, yeni araç ve yöntemlerin herhangi bir alana uygulanmasında şu aşamalardan tam olarak geçmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır: Tanıma-Araştırma-İnceleme-Uygulama-Geliştirme-Olgunluk-Gelişen Teknolojiye Uyum. Tanıma aşamasında; yeni araç ve yöntemin rolünün, yararının ne olacağının saptanması, araştırma aşamasında; eğitim alanında pilot uygulamanın yapılması gerekir, üçüncü aşama olarak da uygulamaya geçilir. Uygulama aşamasında plan ve uygulamanın nasıl geliştirileceğine dair strateji belirlenir. Dördüncü aşamada; bir plan çerçevesinde sistemin geliştirilip olgunlaştırılması sağlanır. Beşinci rahat uygulama dönemidir. Son olarak gelişen teknolojiye uyum aşamasında; yeni araç ve gereçlerin ortaya çıkmasıyla kullanılan yöntem ve araçların yeniliklere uyarlanması yapılır. 2002 yılında yapılan, “MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi” şu anda uygulama aşamasındadır. Fakat pilot uygulamalar yapılmadan bu proje 2002-2003 eğitim-öğretim yılında hayata geçirilmiştir ve yankıları sürmektedir.

Toplumun en önemli unsuru olan insan, bütün sosyal ve ekonomik faaliyetlerin odak noktasıdır. Turizm sektörünün gelişmesi ve daha fazla turizm geliri elde edilmesi, ülkemiz kaynaklarının iyi ve doğru olarak kullanılması yetişmiş insan gücüne bağlıdır.

Turizm kamu yönetimi kesiminin organizasyonu ile turizmde iş politikası oluşturularak, insangücüne yatırımı öncelikli kalemler arasına almalıyız. Milli Eğitim Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ve sektörel koordinasyonla mevcut okulların programları gözden geçirilip, entegrasyonla sektörde uzmanlaşma desteklenmelidir.

Bu amaçla;

- Turizm konusunda üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Kamu Kurumları ve Sektördeki Meslek Örgütleri işbirliği içerisinde yeni projeler üretmelidir.
- Turizm konusunda bilimsel araştırmalar desteklenmeli, turizm eğitiminde kalite standartları artırılmalıdır.
- Turizm sektöründe konaklama, ulaşım, rehberlik ve tanıtım ile pazarlama alanlarında sektörün istihdam yapısını belirleyecek işgücü araştırmaları yapılmalı ve tespitlere göre eğitim konularına yön verilmelidir.
- Turizmin yoğun olduğu bölgelerde; sektörde ihtiyaç duyulan nitelikli ara eleman eğitimi verecek meslek liseleri ve lise üstü 6-12 ay süreli, Sertifika Programları yaygınlaştırılmalıdır.
- Rehberlik eğitiminde uzmanlaşmaya geçilmeli ve eğitim programları güncelleştirilerek, çevre, eko ve alternatif turizm çeşitliliği ile ilgili dersler verilmelidir.
- Havaalanlarında ve turistik bölgelerimizde görev yapacak güvenlik ve gümrük görevlilerinin yüksekokul mezunu olmaları ve yabancı dil bilmeleri sağlanmalı ve yine bu bölgelerde hizmet verecek sağlık kuruluşlarında lisan bilen personel bulundurulmalıdır.
- Turist Sağlığı ile ilgili olarak, sağlık bakanlığı ekipleri tarafından gerekli önlemler alınmalı ve ilgili bölgelerdeki kamuoyunun bilinçlendirilmesi için eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.

- İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimdeki eğitim programlarına turizm dersleri eklenmelidir.
- Turizm sektöründe sürekli eğitim kapsamında, işbaşı eğitimi ve eğitimcilerin eğitimi programlarına ağırlık verilmelidir. (Altıparmak, 2002:?)

Turizm eğitiminin temel ilkesi kaliteli hizmet, turizm sektörümüzün ise insanların insanlara hizmetidir. Emek-yoğun üretime dayalı olması eğitilmiş nitelikli insangücü ihtiyacını ön planda tutar. Eğitimde temel bilgilerin yanı sıra; genel kültür, teknolojik bilgiler ve davranış bilimleri de ihmal edilmemelidir.

Bütün belirlenen gereksinimlerin yanı sıra, turizm sektöründe uluslararası standartlara ulaşmak ve sunulan hizmet kalitesini yükseltmek, turizmin bütün ülke halkı tarafından önemle algılanması ve bu yönde halkımızın eğitilerek bilinçlendirilmesi ile mümkün olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de turizm sektörü, planlı döneme geçişle birlikte gelişmesi ivme kazanan endüstri, imalat, madencilik sektörleri yanında yavaş yavaş filizlenmeye başlamış, özellikle 1980 yılından sonra alt yapının devlet tarafından sağlanması, arazi tahsisi, ucuz kredi imkanları ve diğer teşvik unsurları sayesinde hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmelere paralel olarak, kuruluş yerlerinde turizm potansiyeli esas alınmaksızın önlisans eğitimi veren Meslek Yüksekokullar ile lisans eğitimi veren Yüksekokullarında yeni turizm programları açılmış, turizm eğitimi veren okul sayısı, sektörde oluşan arz patlamasıyla artış göstermiştir. Bu artış, okulların kapasitelerinin üstünde öğrenci almalarına, eğitimin niteliğinin ise oldukça ihmal edilmesine yol açmıştır.

Turizm eğitimi mesleki bir eğitimidir. Öğrencilerin sektörde başarılı olabilmeleri için uygulamalı eğitim şarttır. Uygulamanın yapılabilmesi için, donanımlı laboratuvarlara ve deneyimli öğretim elemanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni turizm okullarının kurulmasında popülist yaklaşımların değil, bölgenin turizm potansiyelinin esas alınması gerekmektedir. Turizm potansiyeli bulunmayan bölgelere turizm okulu açmak üzere kullanılacak kaynakların, mevcut okulların fiziksel ortamlarının iyileştirilmesi, uygulama için gereken donanım ve eğitim materyallerinin sağlanmasına ayrılması rasyonel bir yaklaşımın gereğidir.

İşgücü talebi projeksiyonlarına göre, turizm sektörü mesleki eğitim almış elemana ihtiyaç duymaktadır. Ancak, talep edilen işgücünün niteliğiyle işgücü arzı arasında bir dengesizlik olduğu gözlenmektedir. Örgün öğretim kurumları, sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikte eleman yetiştirememekte, bu kurumlar tarafından

yetiştirilmeye çalışılan yönetici adaylarının sayı ve nitelikleri, sektör ihtiyacı göz önünde bulundurulmadan belirlenmektedir.

Gelişmiş ülkelerde uygulanan okul-otel modeli, Türkiye’de Anadolu Turizm ve Otelcilik Meslek Liseleri’nde uygulandığı halde, üniversite düzeyinde bu uygulamaya geçilememiştir. Başkent Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi gibi otelleri olan vakıf üniversitelerinde bu imkan öğrencilere tanınabilmektedir. Bir anda, uygulama için laboratuvarların olduğunu varsayılsa bile; mevcut ücret politikası sebebiyle nitelikli öğretim elemanını eğitim kurumlarında tutabilmek çok güç görünmektedir. Çünkü sektör, nitelikli işgücüne üniversiteden daha iyi ücret ödemektedir.

Turizm sektöründe eğitilmiş, nitelikli işgücü arzını kısa sürede arttırmak amacıyla, uygun olan

turizm işletmelerinin mesleki eğitim amacıyla kullanılması büyük önem taşımaktadır.

İlgili bakanlıklarla sektör arasında işbirliği anlaşmasıyla işletmelerin imkanları turizm meslek eğitimi için kullanılabilir. Böylece, hem nitelikli işgücü arzı artırılır, hem de işletmelerin sezon dışı kullanımıyla verimlilikleri yükseltilebilir. Özel öğretim kurumu olarak geliştirilecek bu mesleki okul modeli için kanuni çerçeve vardır.

Ayrıca, kamu-özel sektör işbirliği kapsamında Mesleki Turizm Eğitim Fonu kurulabilir.

Turizm eğitimi için ihtiyaç duyulan araç ve gereçler fondan karşılanabilir. Fona turizm işletmeleri ve devlet kurumları belli oranlarda katkıda bulunabilirler. Turizm eğitiminde oldukça pahalı ama kaçınılmaz olan uygulamalı eğitim için de Meslek Yüksekokulları ve Yüksekokullardan ayrılan belli paylar fona aktarılabilir.

2002-2003 yılında hayata geçirilen, Milli Eğitim Bakanlığı-Yükseköğretim Kurumu Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi’yle, konaklama sektöründe karşılaşılan nitelikli ‘ara insangücü’ yetersizliğini aşabilmek amacıyla; ara insangücünün ortak bir tanımından yola çıkarak bilgi-beceri ve tutum düzeylerindeki davranışları göz önüne alan bir eğitim-öğretim programının bütünlüğü sayesinde, endüstriye yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu projenin uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile projeye getirilen eleştirilerin değerlendirilmesinin gerektiği

düşünülmektedir. Ayrıca projenin verimlilik ve etkinlik boyutlarında yapılacak analizlere göre projeye ilgili yeni stratejiler geliştirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilen Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi'yle de (METGE) Meslek Liselerinin programları yatay ve dikey geçişlere meydan verecek şekilde esnek, yapılan sektör ihtiyaç analizleriyle, yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Fakat, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Genel Müdürlüğü ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü turizm eğitime yönelik birbirinden bağımsız çalışmalar yürütmektedir. Şimdilerde de gündeme geldiği gibi adı geçen Genel Müdürlüklerin tek çatı altında toplanması, projelerin verimliliğini artıracak ve kaynak israfını önleyecektir.

Turizm eğitime katkı sağlayan devlet kurumları, özel sektör, örgün turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumları ortak çalışmalarla turizm eğitime yönelik sorunları, eksikleri, yapılması gerekenleri saptamışlar, planlar dahilinde ilke ve tedbirler almışlar, yeni politikalar üretmişler ancak uygulamada süreklilik sağlanamamıştır. Turizm potansiyeli yüksek diğer dünya ülkeleriyle rekabet edebilmemiz, sunduğumuz hizmetin kalitesine bağlıdır. Hizmet kalitesi de ancak eğitimle arttırılabilir.

ÖZET

Turizm, ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerden birisidir. Bir hizmet sektörü olan turizmde yüksek rekabet gücünün korunması, verilen hizmetin esası olan hizmet kalitesine bağlıdır. Hizmet kalitesinin arttırılmasında eğitim önemli bir etkendir.

Bu anlayış çerçevesinde araştırmanın temel amacı, Türkiye'deki örgün ve yaygın turizm eğitimi veren kurumlar ile bu kurumların verdikleri eğitimin niteliği ve sektörün ihtiyaçlarını karşılama düzeyini incelemektir.

Bu çalışmada, turizm eğitimiyle ilgili konferans, seminer, araştırma, proje ve atölye çalışmaları incelenmiş, turizm eğitiminin yasal çerçevesi hakkında bilgi verilerek Kalkınma Planları'nda, Milli Eğitim Şuraları'nda ve Turizm Şuraları'nda saptanan hedef, ilke ve tedbirler ile alınan kararlar ve gerçekleştirme düzeyleri değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği'ne üye olan Fransa ve İtalya'da turizm eğitimi ülkemizle mukayeseli olarak işlenmiş, derinlemesine kaynak ve ilgili web sitelerinin taraması, durum analizinin yapılmasının yanı sıra, uzman kişilerin görüşlerine de başvurulmuştur.

Yapılan araştırmada, turizm işgücü arz ve talebi arasında gerek nitelik gerekse nicelik açısından uyumsuzluk olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle, mevcut turizm eğitim sisteminin, sektörün ihtiyaçlarına cevap vermediği söylenebilir.

Bu nedenle, kamu ile özel sektörün, sektörel işgücü ihtiyaçlarının tespitinde ve okullarda uygulanan müfredatlarının hazırlanmasında işbirliği yapması ve koordinasyon sağlaması gerekmektedir. Araştırma sırasında, mesleki sertifikasyon sistemine geçilmesinin, çok yaygın bir şekilde önerildiği, mesleki sertifikasyon sisteminin, eğitimde standardizasyonu sağladığı kadar, işgücü verimliliği ve kalitesini arttırdığı da tespit edilmiştir. Ayrıca, turizm eğitimi veren kurumlarda, uygulamaya daha fazla önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Tourism in Turkey is one of the sectors with high competitiveness in the international market.

As a service sector, Tourism is hugely based on quality of the service in order to maintain the competitiveness. It can be said that service of quality is the core and can be provided by education and training.

The aim of the research is to examine the vocational tourism education organizations and the education given by them in terms of the quality and their success in meeting the needs of tourism sector.

In the study, the information on legal structure of tourism education in Turkey has been provided. Moreover, several conferences, seminars, other researches, projects

have been examined on tourism education. The objectives, principles and measures mentioned in development plans, national education councils and tourism councils have also been reviewed. In addition, tourism education in two members of European Union, France and Italy has been compared with Turkey.

According to the research, the demand does not match the supply in labour market both in terms of quality and in terms of quantity. Hence, it can be claimed that the current tourism education system in Turkey does not meet the needs of tourism sector.

It is recommended that Governments and private sector need to cooperate and provide coordination in determining the labour needs of the sector and preparing the curriculum of schools. Vocational certification system is a good and widely recommended way to meet the needs of the sector on labour force. It does not only increase the efficiency and quality of labour force but it also maintains standardization of education. In addition, it is evaluated that tourism education organizations should give more importance to practical training.

ÖZET

Turizm, ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerden birisidir. Bir hizmet sektörü olan turizmde yüksek rekabet gücünün korunması, verilen hizmetin esası olan hizmet kalitesine bağlıdır. Hizmet kalitesinin arttırılmasında eğitim önemli bir etkendir.

Bu anlayış çerçevesinde araştırmanın temel amacı, Türkiye'deki örgün ve yaygın turizm eğitimi veren kurumlar ile bu kurumların verdikleri eğitimin niteliği ve sektörün ihtiyaçlarını karşılama düzeyini incelemektir.

Bu çalışmada, turizm eğitimiyle ilgili konferans, seminer, araştırma, proje ve atölye çalışmaları incelenmiş, turizm eğitiminin yasal çerçevesi hakkında bilgi verilerek Kalkınma Planları'nda, Milli Eğitim Şuraları'nda ve Turizm Şuraları'nda saptanan hedef, ilke ve tedbirler ile alınan kararlar ve gerçekleştirme düzeyleri değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği'ne üye olan Fransa ve İtalya'da turizm eğitimi ülkemizle mukayeseli olarak işlenmiş, derinlemesine kaynak ve ilgili web sitelerinin taraması, durum analizinin yapılmasının yanı sıra, uzman kişilerin görüşlerine de başvurulmuştur.

Yapılan araştırmada, turizm işgücü arz ve talebi arasında gerek nitelik gerekse nicelik açısından uyumsuzluk olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle, mevcut turizm eğitim sisteminin, sektörün ihtiyaçlarına cevap vermediği söylenebilir.

Bu nedenle, kamu ile özel sektörün, sektörel işgücü ihtiyaçlarının tespitinde ve okullarda uygulanan müfredatlarının hazırlanmasında işbirliği yapması ve koordinasyon sağlaması gerekmektedir. Araştırma sırasında, mesleki sertifikasyon sistemine geçilmesinin, çok yaygın bir şekilde önerildiği, mesleki sertifikasyon sisteminin, eğitimde standardizasyonu sağladığı kadar, işgücü verimliliği ve kalitesini arttırdığı da tespit edilmiştir. Ayrıca, turizm eğitimi veren kurumlarda, uygulamaya daha fazla önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Tourism in Turkey is one of the sectors with high competitiveness in the international market.

As a service sector, Tourism is hugely based on quality of the service in order to maintain the competitiveness. It can be said that service of quality is the core and can be provided by education and training.

The aim of the research is to examine the vocational tourism education organizations and the education given by them in terms of the quality and their success in meeting the needs of tourism sector.

In the study, the information on legal structure of tourism education in Turkey has been provided. Moreover, several conferences, seminars, other researches, projects

have been examined on tourism education. The objectives, principles and measures mentioned in development plans, national education councils and tourism councils have also been reviewed. In addition, tourism education in two members of European Union, France and Italy has been compared with Turkey.

According to the research, the demand does not match the supply in labour market both in terms of quality and in terms of quantity. Hence, it can be claimed that the current tourism education system in Turkey does not meet the needs of tourism sector.

It is recommended that Governments and private sector need to cooperate and provide coordination in determining the labour needs of the sector and preparing the curriculum of schools. Vocational certification system is a good and widely recommended way to meet the needs of the sector on labour force. It does not only increase the efficiency and quality of labour force but it also maintains standardization of education. In addition, it is evaluated that tourism education organizations should give more importance to practical training.

ÖZET

Turizm, ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerden birisidir. Bir hizmet sektörü olan turizmde yüksek rekabet gücünün korunması, verilen hizmetin esası olan hizmet kalitesine bağlıdır. Hizmet kalitesinin artırılmasında eğitim önemli bir etkidir.

Bu anlayış çerçevesinde araştırmanın temel amacı, Türkiye'deki örgün ve yaygın turizm eğitimi veren kurumlar ile bu kurumların verdikleri eğitimin niteliği ve sektörün ihtiyaçlarını karşılama düzeyini incelemektir.

Bu çalışmada, turizm eğitimiyle ilgili konferans, seminer, araştırma, proje ve atölye çalışmaları incelenmiş, turizm eğitiminin yasal çerçevesi hakkında bilgi verilerek Kalkınma Planları'nda, Milli Eğitim Şuraları'nda ve Turizm Şuraları'nda saptanan hedef, ilke ve tedbirler ile alınan kararlar ve gerçekleştirme düzeyleri değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği'ne üye olan Fransa ve İtalya'da turizm eğitimi ülkemizle mukayeseli olarak işlenmiş, derinlemesine kaynak ve ilgili web sitelerinin taraması, durum analizinin yapılmasının yanı sıra, uzman kişilerin görüşlerine de başvurulmuştur.

Yapılan araştırmada, turizm işgücü arz ve talebi arasında gerek nitelik gerekse nicelik açısından uyumsuzluk olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle, mevcut turizm eğitim sisteminin, sektörün ihtiyaçlarına cevap vermediği söylenebilir.

Bu nedenle, kamu ile özel sektörün, sektörel işgücü ihtiyaçlarının tespitinde ve okullarda uygulanan müfredatlarının hazırlanmasında işbirliği yapması ve koordinasyon sağlaması gerekmektedir. Araştırma sırasında, mesleki sertifikasyon

sistemine geçilmesinin, çok yaygın bir Şekilde önerildiği, mesleki sertifikasyon sisteminin, eğitimde standardizasyonu sağladığı kadar, işgücü verimliliği ve kalitesini arttırtığı da tespit edilmiştir. Ayrıca, turizm eğitimi veren kurumlarda, uygulamaya daha fazla önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Tourism in Turkey is one of the sectors with high competitiveness in the international market.

As a service sector, Tourism is hugely based on quality of the service in order to maintain the competitiveness. It can be said that service of quality is the core and can be provided by education and training.

The aim of the research is to examine the vocational tourism education organizations and the education given by them in terms of the quality and their success in meeting the needs of tourism sector.

In the study, the information on legal structure of tourism education in Turkey has been provided. Moreover, several conferences, seminars, other researches, projects have been examined on tourism education. The objectives, principles and measures mentioned in development plans, national education councils and tourism councils have also been reviewed. In addition, tourism education in two members of European Union, France and Italy has been compared with Turkey.

According to the research, the demand does not match the supply in labour market both in terms of quality and in terms of quantity. Hence, it can be claimed that the current tourism education system in Turkey does not meet the needs of tourism sector.

It is recommended that Governments and private sector need to cooperate and provide coordination in determining the labour needs of the sector and preparing the curriculum of schools. Vocational certification system is a good and widely recommended way to meet the needs of the sector on labour force. It does not only

increase the efficiency and quality of labour force but it also maintains standardization of education. In addition, it is evaluated that tourism education organizations should give more importance to practical training.

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, O.K., İşgücünü Verimli Kullanma Tekniklerinin Turizm Sektörüne Uygulanması, **Ankara, 1992.**

AĞAOĞLU O. K., **Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkenliği**, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları 439, Ankara, 1991.

AYDOS, H., “Turizm Sektörüne İşgücü Yetiştirilmesi Buna Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1992.

BAŞARAN, İ.E., **Eğitime Giriş**, Ankara, 1992.

BAYSAL, J., Din Ahlak ve Toplumsal Yaşam, **Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, İstanbul, 1990.**

BURSALIOĞLU, Z., Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, **Yedinci Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara, 1982.**

BOYACI, C., ”Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Yetiştirme Sorunları ve Çözüm Önerileri” **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1992.

DALLI, Ö., “Gelişen Turizm Endüstrisinin Ortaya Çıkardığı Eğitime İlişkin Sorunlar” BÜ, Humber College, TUGEV, **Turizm Eğitimi Danışma Toplantısı I** (Tourism Education Consultation Meeting I), Boğaziçi Üniversitesi Yay., Yayın No:5, İstanbul, 1988.

DB, İstihdam Politikası, Devlet Bakanlığı Yayını No: 24 İkinci Baskı, Ankara,

1988.

DPT, **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967**, Devlet Planlama Teşkilatı

Yay., Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1963.

DPT, **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972**, Devlet Planlama Teşkilatı Yay.,

Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1967.

DPT, **Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı**

1973-1977, Yayın No: DPT: 1272, Ankara, 1967.

DPT, **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983**, Yayın No: DPT: 1664.,

Ankara, 1979.

DPT, **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989**, Başbakanlık Basımevi, Yayın

No: DPT: 1974, Ankara, 1985.

DPT, **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994**, Başbakanlık Basımevi, Yayın

No: DPT: 2174, Ankara, 1989.

DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000**, Devlet Planlama Teşkilatı

Yay., Ankara, 1995.

DPT, **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005**,

Yayın No: DPT: 2174, Ankara, 2000.

DPT, **VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek**

Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın

No: DPT: 2576-ÖİK: 589, Ankara, 2001.

DPT, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyon

Raporu, Yayın No: DPT: 2548-ÖİK:564, Ankara, 2001.

ELLIOT, J., Tourism; Politics and Public Sector Management, Great Britain:

Routledge, 1997.

GRANDONE, V., "Otelcilik ve Turizm Mesleklerinde Beceri Sertifikasyonu-ILO

Deneyimi" **1993 İşgücü Araştırması Sertifikasyon**, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yay., İzmir, 1996.

GÜNEŞ, İ., "Türk Turizminde Eğitim Politikası ve Planlaması" **Anatolia Turizm**

Araştırmaları Dergisi, Ankara, 1997.

GÜRDAL, M., "Türkiye'de Mesleki Turizm Eğitiminin Bugünkü Yapısı, Mevcut

Sorunları ve Çözüm Yolları", **Erciyes Üniversitesi Nevşehir**

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu 'Dört Yıllık Turizm

Okullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları I' Erciyes

Üniversitesi Yay., Nevşehir, 1994.

HACIOĞLU, N., Türkiye'de Turizm Eğitimi Ders Notları Balıkesir, 1989.

İLKİN, A., DİNÇER, M.Z., Turizm Kesiminin Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi, Ankara, 1991.

İNCE, M. T., "Ortaöğretim Düzeyinde Örgün Turizm Eğitimi ve 4702 Sayılı

Yasanın Getirdiği Yenilikler" **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.

KAHRAMAN, N., "Fransa ve Cezayir'de Otelcilik-Turizm Eğitimi, Türkiye Örneği

ile Karşılaştırma", **Turizm Eğitimi Kongresi Tebliğ ve Tartışmalar**

TUGEV-Turizm Bankası AŞ. Yay., İstanbul, 1984.

KARAKÜTÜK, K., TURAL, N., "Genel Eğitim Politikaları ve Turizm Eğitiminin

Yeri”, **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1992.

KEISER, C., **Tourism Planning and Development**, CSI Publishing Company, Inc.

Boston, 1978.

KOCAOĞLU, B., “**Turizm Eğitiminde Kalite Değerlendirmesi: Sertifikasyon**”
Turizm Eğitimi Konferansı. **Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.**

KURUL TURAL, N., Eğitim Finansmanı, **Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.**

KÜÇÜKALTAN, D., BOYACIOĞLU, E. Z., “**Yaygın Turizm Eğitim Politikaları**
İşığında Yerel Halkın Turizm Bilincinin Geliştirilmesinin Önemi:
Edirne İlinde Bir Uygulama” Turizm Eğitimi Konferansı,
Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 11-13 Aralık 2002.

MISIRLI, İ., “Turizm Sektöründe Ulusal Meslek Standartları ve Mesleki

Belgelendirme (Sertifikasyon) Sistemi” **I. Uluslararası Turizm**

Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yay., Kuşadası, 1996.

MISIRLI, İ., “Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme

Sistemi (Sertifikasyon)” **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı Yay.,

Ankara, 2002.

MEB, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü **Ticaret Turizm Öğretimi**

Okulları ve Programları, Milli Eğitim Basımevi Ankara, 1999.

MEB, Mesleki ve Teknik Geliştirme Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı

(METARGEM) **Turizm Sektörünün Ara Kademe İnsangücü**

İhtiyacı ve Turizm Eğitimi Araştırması, Ankara, 2000.

MEB, Kız Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitimi

Geliştirme (METGE), **Basılmamış Proje Notu, 1998.**

MEB, Kız Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme (METGE), Basılmamış Proje Notu, 2000.

MEB, Kız Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme (METGE), Basılmamış Proje Notu, 2003.

MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği Milli Eğitim Şuraları (1939-1996), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1998

MEB, Yedinci Milli Eğitim Şurası (5-15 Şubat 1962), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1963.

MEB, Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası (24 Haziran-4 Temmuz 1974), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1975.

MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği, Onbeşinci Milli Eğitim Şurası, “2000’li Yıllarda Türk Milli Eğitim Sistemi” Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996.

MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği. On Altıncı Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1999.

ODABAŞI, Ş., “Turizm Bakanlığı’nın Uluslararası Eğitim Faaliyetleri” Turizm Eğitimi Konferansı, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.

ODABAŞI, Ş., “Turist Sağlığı Faaliyetleri”, Basılmamış Bilgi Notu, 2003.

ODABAŞI, Ş., “Turizm Bakanlığı’nın Uluslararası Eğitim Faaliyetleri” Turizm Eğitimi Konferansı, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2003.

OLALI Hasan, “Turizm Eğitim ve Öğretimi”, İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Güler Matbaası, İstanbul, 1973.

OLALI Hasan, “Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Sorunları”, Turizm Eğitimi Kongresi Tebliğ ve Tartışmalar, TUGEV - Turizm Bankası AŞ. Vakfı Yay., İstanbul, 1984.

OLSEN, M.&Khan, M, **Mission and Philosophy: Graduate Programs**, Educators, 1989.

ÖSYM, **2002 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Klavuzu**, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, 2002.

ÖSYM, **2000 Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu**, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, 2000.

ÖSYM, **2001 Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu**, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, 2001.

ÖSYM, **2002 Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu**, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, 2002.

ÖSYM, **2003 Ortaöğretim Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Klavuzu**, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, 2003.

SEZGİN, İ., “Turizm Meslek Eğitimi”, BÜ, Humber College, TUGEV, **Turizm Eğitimi Danışma Toplantısı I** (Tourism Education Consultation Meeting I), Boğaziçi Üniversitesi Yay., Yayın No:5, İstanbul, 1988.

SEZGİN, O., “İtalya’daki Otelcilik Eğitim Sistemi ve Türkiye’deki Turizm Eğitimi”

Turizm Eğitimi Kongresi Turizm Eğitimi Kongresi Tebliğ ve Tartışmalar, TUGEV - Turizm Bankası AŞ. Vakfı Yay., İstanbul, 1984.

SOYSAL, Ö., Çağdaş Eğitim ve Türkiye’de Okul Kütüphanesi, **Güven Matbaası**,

Ankara, 1989.

SOLEY, S. V., **Turizm Potansiyellerimizin Değerlendirilmesi**, Kent Matbaası

Ankara, 1991.

ŞAHİN, Ö., OKUMUŞ, F., “MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme

Projesi Çerçevesinde Turizm İle İlgili ‘Otel İşletmeciliği’ ve ‘Seyahat

İşletmeciliği’ Programlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

ve Çözüm Önerileri” **Turizm Eğitimi Konferansı**, Turizm Bakanlığı

Yay., Ankara, 2002.

TB, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, **1993 İşgücü Araştırması Sertifikasyon**,

Levent Ofset Matbaacılık ve Yayıncılık Tic. Ltd., İzmir, 1994.

TB, **Turizm Eğitimi Politikası Kısım 1: Hedefler, İlkeler, Araçlar (Özet)**

ISBN:975-170396-4 975-17-0395-6 (Tk. No.), Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.

TB, **Turizm Eğitimi Politikası Kısım 2: Araçlar (Özet)**, ISBN: 975-17-0397-

2

975-17-0395-6 (Tk. No.) Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.

TB, Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 yılı I. Turizm Şurası. **Alt Komisyon Raporları**

Genel Kurul Görüşmeleri ve I. Turizm Şurası Kararları, Turizm Bakanlığı

Yay., Ankara, 1998.

TB, II. Turizm Şurası. **Alt Komisyon Raporları Genel Kurul Görüşmeleri ve II.**

Turizm Şurası Kararları, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.

TİMUR, A., “Turizmin Eğitiminin Genel Sorunları”, **Turizm Eğitimi Konferansı**,
Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1992.

TOLUNGÜÇ, A., **Turizm Olgusu ve Türk Turizmi**, Ankara, 1999.

TOSKAY, T., **Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, İstanbul, Der Yayınları,
1983.

TUGEV, **Eğitim Programları Broşürü**, TUGEV Yay., İstanbul, 2003.

TUGEV, **Turizm Eğitiminde Uygulama Sorunları Seminer ve Atölye Çalışması**.
TUGEV Yay., İstanbul, 1995.

ÜNAL, I., **Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi**, Epar Yayınları, Ankara, Ekim 1996.

**YILMAZ KÜÇÜKALTAN, G., “Türkiye’de İç Turizme Katılmada Yaygın Turizm
Eğitiminin Rolü: Fransa İle Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım”**, Turizm Eğitimi
Konferansı, **Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2002 .**

WTO, Tourism: 2020 Vision, A New Forecast from the World Tourism
Organization, **Printed by the World Tourism Organization, ISBN 92-844-
0268-9, Madrid, 1998.**

YARARLANILAN WEB SİTELERİ

1. <http://www.anatoliajournal.com>
2. <http://www.die.gov.tr>
3. <http://www.dpt.gov.tr>
4. <http://www.ankara.edu.tr>
 - <http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/index.htm>
(MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, 2002)
 - <http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/sontur.doc>
(MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı)
 - <http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje/arsiv/turizm/seyahatsonsonson.doc>
(MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programı)
5. <http://www.meb.gov.tr>
 - <http://cygm.meb.gov.tr/anasayfa.htm>
 - <http://ttogm.meb.gov.tr>
 - <http://ktogm.meb.gov.tr>
6. <http://www.turizm.gov.tr>
7. <http://www.turizmgazetesi.com>
8. <http://www.tureb.org.tr>
9. <http://www.world-tourism.org>
10. <http://yok.gov.tr>

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER

1. Dr. Şeyda ODABAŞI

Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

2. Doç. Dr. Azize TUNÇ

Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

3. Engin TÜRER

Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu Müdür Yardımcısı

4. Cem TARHAN

Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Öğretim Görevlisi

5. Öğr. Gör. Firuzan SAÇ

Hacettepe Turizm ve Otelcilik M.Y.O. Öğretim Görevlisi
MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Üyesi

6. Hürriyet KAFA

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi Başkanı

7. Şehnaz ÇİVİCİ

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi Seyahat Acenteciliği Program Sorumlusu

8. Necla MUTLU

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi Ağırlama ve Gıda Teknolojisi

Program Sorumlusu